

SOUSTVARJALNO SKRBNIŠTVO REK V POREČJU PŠATE – POROČILO O IZVEDBI INTERVJUJEV

Co-creative river stewardship in the Pšata river basin - report
on the conduct of the interviews

februar 2026

T3.1 – Demonstrating co-creative river stewardship in the Pšata catchment pilot site (Prikaz soustvarjalnega
skrbništva rek v porečju Pšate)

Sofinancira
Evropska unija

Naslov poročila: Soustvarjalno skrbništvo rek v porečju Pšate - poročilo o izvedbi intervjujev

Avtor: dr. Luka Đekić (IE)

Verzija: 1.1 (Dodani sta bili poglavji Summary in Povzetek.)

Datum: 25. 2. 2026

Fotografija na naslovnici: Urša Koce

Priporočeno citiranje:

Đekić, L. (2026): Soustvarjalno skrbništvo rek v porečju Pšate - poročilo o izvedbi intervjujev. V1.1. Ljubljana, februar 2026.

Projekt: LIFE2RIVERS – Stimulating rivers restoration to enhance the quality of life

Slovensko ime: LIFE2RIVERS – Spodbujanje obnove rek za izboljšanje kakovosti življenja

Št. projekta: 101148260 — LIFE23-GIE-SI-LIFE2RIVERS

Partnerji v projektu: Inštitut za ihtiološke in ekološke raziskave Zavod Revivo (Inštitut REVIVO) – koordinator, Nacionalni inštitut za biologijo (NIB), Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), Inštitut za ekologijo (IE) in PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja (PIC).

Spletna stran: www.life2rivers.si

**Sofinancira
Evropska unija**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO**

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za podnebje, infrastrukturo in okolje (CINEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti CINEA.

Kazalo

Summary.....	2
Povzetek	3
1 Uvod	5
2 Metode.....	6
2.1 Skupine intervjuvancev.....	6
2.2 Metodologija intervjujev	7
2.3 Faze analize.....	7
3 Analiza intervjujev po skupinah akterjev	8
3.1 Lokalna oblast – analiza intervjujev po vprašanjih	8
3.2 Lokalna oblast – povzetek analize intervjujev	21
3.3 Stroka – analiza intervjujev po vprašanjih	23
3.4 Stroka – povzetek analize intervjujev	37
3.5 Lokalni prebivalci – analiza intervjujev po vprašanjih	38
3.6 Lokalni prebivalci – povzetek analize intervjujev.....	55
3.7 Izobraževanje – analiza intervjujev po vprašanjih	56
3.8 Izobraževanje – povzetek analize intervjujev	67
4 Skupni povzetek analiz intervjujev (lokalna oblast, stroka, lokalni prebivalci, izobraževanje).....	68
4.1 Odnos do reke.....	69
4.2 Stanje reke in težave.....	69
4.3 Upravljanje in institucionalne ovire	70
4.4 Konflikti in interesi	70
4.5 Vloga stroke in interdisciplinarnost	71
4.6 Vključenost lokalne skupnosti	71
4.7 Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike.....	72
4.8 Predlogi sprememb in zaznane ovire.....	73
5 Zaključek.....	73

Summary

This report presents the results of a qualitative study conducted within the framework of the LIFE2RIVERS project (T3.1 – Demonstrating co-creative river stewardship in the Pšata catchment pilot site). The purpose of the study was to comprehensively analyse the condition of the Pšata River (and partially the Kamniška Bistrica), identify key governance, spatial and environmental challenges, and examine the possibilities for establishing a co-creative, interdisciplinary model of river basin management.

The research is based on twenty semi-structured interviews conducted with representatives of local authorities, experts, local residents, and the education sector. The interviews were carried out between January and March 2025 and analysed through a process of coding, thematic structuring, and comparative integration of findings across stakeholder groups. This methodological approach enabled an in-depth insight into perceptions, ideas, experiences, conflicts, and development visions related to river management and its catchment area.

The analysis shows that interviewees maintain a strong personal and historical relationship with the river, which significantly changed following the 2023 floods. The river has shifted from being a space of recreation and local identity to a space associated with risk, reduced safety, and political responsibility. Key perceived challenges include urbanisation pressures and construction in flood-prone areas, gravel accumulation and changes to the riverbed, (industrial) pollution, declining biodiversity, and unresolved land ownership along the watercourse. The catchment appears as a spatially and institutionally burdened area where environmental problems intersect with fragmented governance structures.

River management is assessed by the majority of local authority representatives as ineffective, primarily due to slow state procedures, insufficient administrative capacities, dispersed responsibilities, and the absence of a long-term, catchment-coordinated strategy. Municipalities often assume operational and financial burdens for measures that formally fall under state jurisdiction, creating tensions between different governance levels. There is a clearly expressed need for a more precise delineation of responsibilities and for systemic financing of preventive and remediation measures.

Regarding flood protection and development solutions, a relatively broad consensus emerges on the necessity of combining grey infrastructure with nature-based solutions. Grey infrastructure is perceived as essential for protecting settlements, while nature-based approaches are recognised as a more sustainable long-term option, particularly in open and agricultural areas. Key obstacles to their implementation include land ownership relations, spatial constraints, legal complexity, and a lack of trust and knowledge among residents.

Conflicts most frequently arise at the level of spatial planning, particularly between investor interests and the protection of flood-prone and natural areas. Conflicts among traditional river users are less pronounced, indicating that the primary tensions are linked to land use and development pressures. Although municipalities formally enable public participation in spatial planning processes, interviewees highlight the limited integration of their proposals, generational differences in perceptions of the river, and the need for systematic awareness-raising and education.

An important finding of the research is the strong support for the idea of an interdisciplinary expert working group or a new institutional form that would connect natural sciences, technical disciplines, and social sciences, while also incorporating local knowledge. Such a structure would need to be operationally effective,

normatively clearly positioned, and financially supported; otherwise, there is a risk of additional bureaucratisation without substantive impact. Interdisciplinarity consistently appears in the responses as a key condition for overcoming partial and sectoral approaches to water governance.

The report thus represents a diagnostic and development-oriented document that highlights the need for a transition from fragmented and reactive management toward a comprehensive, catchment-coordinated and participatory model. Co-creative river stewardship emerges in this context as both a conceptual and operational framework for long-term improvement of river governance, strengthening resilience to climate change, and enhancing trust between the state, municipalities, experts, and local communities.

Povzetek

Poročilo predstavlja rezultate kvalitativne raziskave, izvedene v okviru projekta LIFE2RIVERS (T3.1 – Demonstrating co-creative river stewardship in the Pšata catchment pilot site), katere namen je bil celostno analizirati stanje reke Pšate (ter deloma Kamniške Bistrice), identificirati ključne upravljalvske, prostorske in okoljske izzive ter preveriti možnosti za vzpostavitev soustvarjalnega, interdisciplinarnega modela upravljanja.

Raziskava temelji na izvedbi dvajsetih polstrukturiranih intervjujev s predstavniki lokalne oblasti, stroke, lokalnih prebivalcev in izobraževalnega sektorja. Intervjuji so bili izvedeni med januarjem in marcem 2025, analizirani pa skozi proces kodifikacije, tematskega strukturiranja in primerjalne integracije ugotovitev med posameznimi skupinami akterjev. Takšen metodološki pristop je omogočil poglobljen vpogled v percepcije, ideje, izkušnje, konflikte in razvojne vizije glede upravljanja reke ter njenega porečja.

Iz analiz izhaja, da imajo intervjuvanci izrazito osebni in zgodovinski odnos do reke, ki se je po poplavah leta 2023 pomembno spremenil. Reka je iz prostora rekreacije in lokalne identitete prešla v prostor tveganja, zmanjšanje varnosti in politične odgovornosti. Med ključnimi zaznanimi težavami so urbanizacijski pritiski in pozidava poplavnih območij, nanos proda in spremembe struge, (industrijsko) onesnaževanje, zmanjševanje biotske raznovrstnosti ter neurejena lastništva zemljišč ob vodotoku. Porečje se kaže kot prostorsko in institucionalno obremenjeno območje, kjer se okoljske težave prepletajo z razdrobljenostjo pristojnosti.

Upravljanje reke je s strani večine predstavnikov lokalnih oblasti ocenjeno kot neučinkovito, predvsem zaradi počasnih državnih postopkov, pomanjkanja kadrovskih kapacitet, razpršene odgovornosti in odsotnosti dolgoročne, porečno usklajene strategije. Občine pogosto prevzemajo operativna in finančna bremena ukrepov, ki formalno sodijo v pristojnost države, kar ustvarja napetosti med različnimi ravni upravljanja. Izražena je tudi potreba po jasnejši razmejitvi odgovornosti ter sistemskem financiranju preventivnih in sanacijskih ukrepov.

Pri protipoplavnih in razvojnih rešitvah se kaže relativno širok konsenz o nujnosti kombinacije sive infrastrukture in na naravi temelječih rešitev. Siva infrastruktura se razume kot nujna za zaščito naselij, medtem ko se sonaravni pristopi prepoznavajo kot dolgoročno bolj trajnostna možnost, zlasti na odprtih in kmetijskih območjih. Ključne ovire za njihovo implementacijo predstavljajo lastniška razmerja, prostorske omejitve, zakonska zapletenost ter pomanjkanje zaupanja in znanja med prebivalstvom.

Konflikti se najpogosteje pojavljajo na ravni prostorskega načrtovanja, predvsem med interesi investorjev in varstvom poplavnih ter naravnih območij. Manj izraziti so konflikti med klasičnimi uporabniki reke, kar

kaže, da so temeljni konflikti vezani na rabo prostora in razvojne pritiske. Občine sicer formalno omogočajo vključevanje javnosti v procese priprave prostorskih aktov, vendar intervjuvanci opozarjajo na omejeno vključevanje njihovih predlogov in rešitev, generacijske razlike v dojemanju reke ter potrebo po sistematičnem ozaveščanju in izobraževanju.

Pomembna ugotovitev raziskave je izrazita podpora ideji interdisciplinarne strokovne delovne skupine oziroma nove institucionalne oblike, ki bi povezovala naravoslovne, tehnične in družboslovne stroke ter obenem vključevala lokalno znanje. Takšna struktura bi morala biti operativno učinkovita, normativno jasno umeščena in finančno podprta, sicer obstaja nevarnost dodatne birokratizacije brez dejanskega učinka. Interdisciplinarnost se v odgovorih pojavlja kot ključni pogoj za preseganje parcialnih in sektorskih pristopov k upravljanju voda.

Poročilo tako predstavlja diagnostično in razvojno naravnani dokument, ki opozarja na potrebo po prehodu od fragmentiranega in reaktivnega upravljanja k celostnemu, porečno usklajenemu in participativnemu modelu. Soustvarjalno skrbništvo reke se v tem kontekstu kaže kot konceptualni in operativni okvir za dolgoročno izboljšanje upravljanja, povečanje odpornosti na podnebne spremembe ter krepitev zaupanja med državo, občinami, stroko in lokalno skupnostjo.

1 Uvod

Porečje reke Pšate (pa tudi Kamniške Bistrice) se v zadnjih desetletjih sooča s številnimi okoljskimi, prostorskimi in upravljavskimi izzivi, ki vplivajo tako na stanje voda kot na kakovost življenja lokalnih skupnosti. V luči podnebnih sprememb, urbanizacijskih pritiskov in spreminjajočih se družbenih prioritet postaja celostno upravljanje z vodami ena ključnih nalog prihodnjih razvojnih politik. Porečji obeh rek predstavljata značilen primer vodnega okolja v hitro urbaniziranem in infrastrukturno obremenjenem delu osrednje Slovenije. Obe reki s svojimi pritoki in poplavnim prostorom pomembno vplivata na vsakdanje življenje in delovanje znotraj občin Domžale, Mengeš, Trzin, Komenda in Cerklje na Gorenjskem. Območje je bilo v preteklosti večkrat izpostavljeno poplavam, intenzivnim prostorskim posegom in onesnaženju, kar dodatno poudarja potrebo po celostnem, dolgoročno vzdržnem, vključujočem in sodelovalnem upravljanju z reko ter njenim porečjem. Zaradi vse pogostejših ekstremnih vremenskih dogodkov, podnebnih sprememb in rabe prostora, ki ne upošteva nosilne zmogljivosti okolja, se krepi potreba po prehodu iz tradicionalnih inženirskih pristopov k bolj naravnim, sodelovalnim in na znanju temelječim rešitvam. Projekt LIFE2RIVERS, v okviru katerega je bila izvedena ta raziskava, si prizadeva ravno za tovrstni preobrat: za krepitev soupravljanja rek, interdisciplinarno povezovanje znanja in izkustva, izgradnjo zaupanja med akterji in uvajanje na naravi temelječih rešitev.

Kvalitativna raziskava, predstavljena v tem poročilu, se umešča v okvir pilotnih aktivnosti v porečju Pšate. Izvedena je bila v obliki kvalitativne analize z nizom polstrukturiranih intervjujev, ki so bili opravljeni s štirimi ključnimi skupinami: predstavniki lokalne oblasti, strokovnjaki, lokalnimi prebivalci ter predstavniki izobraževanja. Intervjuji so bili izvedeni med 27. januarjem in 3. marcem 2025. Raziskava je temeljila na nizu usmerjenih vprašanj, s katerimi smo želeli osvetliti temeljna problemska področja. Zanimalo nas je: kakšen odnos imajo posamezniki in institucije do reke, kako ocenjujejo stanje vodotoka in njegove okolice, katere težave zaznavajo, kako vrednotijo obstoječe upravljalvske prakse in infrastrukturne posege, ter kako si predstavljajo prihodnje možnosti za trajnostno rabo, vključevanje stroke in izobraževanje. Med ključnimi temami so bile tudi možnosti za uvedbo na naravi temelječih rešitev, ocena sive infrastrukture, protipoplavna zaščita, vloga različnih družbenih segmentov pri odločanju ter pomen izkušenj iz otroštva, življenjskih in poklicnih izkušenj ali profesionalnega delovanja.

Iz analize intervjujev izhaja, da so pogledi intervjuvancev raznoliki, vendar se v številnih točkah dopolnjujejo in potrjujejo ključne težave: nizka pretočnost in vodnatost reke, slabo vzdrževanje strug, preveč intenzivna regulacija, nezadostna usklajenost pristojnosti, pomanjkanje strokovne podpore pri načrtovanju na različnih ravneh in šibka vključenost lokalnih akterjev v (so)odločanje. Lokalna oblast opozarja na pomanjkanje koordinacije in prenesene odgovornosti brez ustreznih sredstev; stroka izpostavlja odsotnost katastrof in analiz, lokalni prebivalci dojemajo reko kot degradirano in nepravilno obravnavano, predstavniki izobraževanja pa pozivajo k večji sistemski podpori za vključevanje rek v pedagoški kontekst.

Posebej pomembno je, da intervjuvanci z različnih perspektiv izražajo podporo oblikovanju interdisciplinarne strokovne skupine ali morebitne institucije, ki bi interdisciplinarno in na osnovi deliberacije povezovala različne stroke pa tudi lokalno znanje ter lokalne in državne odločevalce. Vzporedno s tem gre v intervjujih zaznati jasen trend po večji transparentnosti upravljanja in vzpostavitvi stalnih komunikacijskih kanalov med državo, občinami, stroko in lokalnim prebivalstvom. Poročilo predstavlja diagnostični in razvojno naravn vpogled v aktualno stanje porečja reke (Pšate in Kamniške Bistrice), ki lahko služi kot strokovna podlaga za nadaljnje strateško načrtovanje, projektne usmeritve v okviru LIFE2RIVERS in prispeva k razvoju participativnih in strokovnih modelov upravljanja z vodami.

2 Metode

2.1 Skupine intervjuvancev

V okviru raziskovalnega dela je bilo izvedenih skupno 20 intervjujev, razdeljenih po naslednjih sklopih: 6 predstavnikov lokalne oblasti, 5 predstavnikov stroke, 6 predstavnikov lokalnih prebivalcev in 3 predstavnikov izobraževalnega sektorja. Intervjuji so potekali v obdobju od 27. januarja 2025 do 3. marca 2025. Pregled točnih datumov posameznih intervjujev je dostopen v projektnem arhivu. Intervjuvanci prihajajo iz različnih sektorjev in lokalnih okolij, skupna značilnost vseh pa je neposredna vključenost v upravljanje, rabo ali spremljanje stanja reke Pšate ali Kamniške Bistrice. Selekcija intervjuvancev je bila pripravljena in usklajena s projektnimi partnerji (DOPPS in REVIVO).

Zaradi varovanja zasebnosti in skladnosti z etičnimi standardi kvalitativnega raziskovanja so v tej različici poročila imena vseh intervjuvancev nadomeščena z neosebniimi oznakami, ki označujejo njihovo pripadnost določeni skupini akterjev. Sodelovale so osebe obeh spolov. Intervjuvali smo 7 žensk in 13 moških. Od tega je 19 intervjuvancev navedlo letnico rojstva, ena oseba pa podatka ni posredovala. Starost intervjuvancev (upoštevano za leto 2025) se giblje med 41 in 73 let. Povprečna starost znaša približno 52 let. Pet oseb je bilo starih 45 let ali manj, kar predstavlja mlajšo generacijo z aktualnimi izkušnjami in svežim pogledom na izzive upravljanja voda. Največji delež sodelujočih – enajst oseb – je bilo starih med 46 in 60 let, kar kaže na prevlado srednje generacije, ki združuje strokovno zrelost, izkušnje in pogosto zaseda ključne vloge v svojih organizacijah. Dva intervjuvanca sta bila starejša od 60 let, kar prinaša zgodovinsko perspektivo in poznavanje dolgoročnih institucionalnih in okoljskih sprememb. Ena oseba letnice rojstva ni želela razkriti, vendar njeni prispevki kljub temu pomembno dopolnjujejo razumevanje obravnavanih tem. Moška spolna oblika je v poročilu uporabljena kot slovnično nevtralna. Intervjuvanci so za potrebe raziskave in analize razdeljeni v štiri vsebinske skupine:

- **Funkcionar:** predstavniki lokalne oblasti,
- **Strokovnjak:** predstavniki strokovnih institucij in znanstvenih področij,
- **Prebivalec:** predstavniki lokalnega prebivalstva,
- **Izobraževalni delavec:** predstavniki izobraževalnega sektorja.

Številčenje znotraj posamezne skupine je bilo določeno glede na zaporedje, v katerem so intervjuvanci navedeni v izvorni raziskovalni dokumentaciji. Ta sistem omogoča zaščito osebnih podatkov, hkrati pa omogoča sledljivost posameznih odgovorov glede na vlogo intervjuvanca v procesu upravljanja z vodami.

Tabela 1. Število intervjuvancev po posameznih skupinah akterjev

Skupina intervjuvancev	Število intervjuvancev	Kodirani intervjuvanci
Lokalna oblast	6	Funkcionar 1, Funkcionar 2, Funkcionar 3, Funkcionar 4, Funkcionar 5, Funkcionar 6
Stroka	5	Strokovnjak 1, Strokovnjak 2, Strokovnjak 3, Strokovnjak 4, Strokovnjak 5

Skupina intervjuvancev	Število intervjuvancev	Kodirani intervjuvanci
Lokalni prebivalci	6	Prebivalec 1, Prebivalec 2, Prebivalec 3, Prebivalec 4, Prebivalec 5, Prebivalec 6
Izobraževanje	3	Izobraževalec 1, Izobraževalec 2, Izobraževalec 3
Skupaj	20	

2.2 Metodologija intervjujev

Polstrukturirani intervjuji so bili večinoma opravljeni na sedežu institucij iz katerih izhajajo posamezni intervjuvanci in na sedežu Inštituta za ekologijo. Za vsak posamezen intervju je spraševalec pred intervjujem pregledal javno dostopne in relevantne podatke o intervjuvancu ter strukturiran vprašalnik. Vsi intervjuji so bili posneti s predhodnim pisnim soglasjem vseh intervjuvancev. Na posameznem intervjuju so bili prisotni: intervjuvanec, spraševalec in predstavnik REVIVA ali DOPPS-a. Spraševalec je sproti delal zapis, ki je služil kot osnova za postavljanje nadaljnjih vprašanj in podvprašanj. Dobesedne transkripte oziroma prepise intervjujev (iz zvočnega v pisni zapis) je raziskovalna skupina opravila po izvedbah intervjujev. Celotni obseg avtoriziranih transkriptov znaša 452 strani. Tako pripravljeno gradivo je raziskovalna skupina kodificirala in sistematizirala glede na tematike v okviru priprave in izvedbe analize. V nadaljevanju sledi opis tega procesa v štirih fazah.

2.3 Faze analize

- Kodifikacija transkriptov:** Prepisani intervjuji so bili pregledani in opremljeni z vsebinskimi oznakami, ki so pokrivalo teme, kot so: odnosi do reke, zaznave sprememb, ocene upravljanja, rešitve in predlogi, podnebne spremembe, infrastruktura, sodelovanje.
- Ustvarjanje tematskih sklopov:** Na podlagi predhodno izoblikovanih vprašanj smo strukturirali vprašanja in odgovore intervjuvancev. To smo izvedli s kombinacijo pisne in zvočne analize. Na tej podlagi smo izoblikovali tudi tematske sklope, ki si sledijo v naslednjem zaporedju: 1. Odnos do reke, 2. Stanje reke in težave, 3. Upravljanje in institucionalne ovire, 4. Konflikti in interesi, 5. Vloga stroke in interdisciplinarnost, 6. Vključenost lokalne skupnosti, 7. Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike, 8. Predlogi sprememb in zaznane ovire, Zaključek. Poleg transkriptov smo pri oblikovanju tematskih sklopov in vsebinskih analiz sistematično poslušali celotne zvočne posnetke vseh intervjujev, saj se lahko pri pisanju izgubijo pomenski poudarki, intonacija in kontekst posameznih odgovorov. Na ta način smo zagotovili višjo stopnjo interpretativne zanesljivosti in zajeli tudi tiste razsežnosti vsebine, ki jih zgolj pisni zapis ne omogoča.
- Analiza po skupinah akterjev:** Za vsako skupino intervjuvancev (lokalna oblast, stroka, lokalni prebivalci, izobraževanje) je bila izvedena ločena vsebinska analiza po vnaprej strukturiranih vprašanjih - pod vsakim vprašanjem je podana tudi kratka analiza odgovorov. Za vsako skupino intervjuvancev je bil po analizi vprašanj opravljen tudi skupni povzetek.
- Integracija ugotovitev:** Ključne ugotovitve iz posameznih sklopov so bile primerjane in povezane v skupno vsebinsko analizo, s ciljem prepoznati skupne točke, razlike in potencialne sinergije med pogledi različnih akterjev.

Poročilo povzema najpomembnejše ideje, izkustva, kritike, rešitve in potrebe, ki so jih intervjuvanci po sklopih izpostavili pri vprašanjih o reki Pšati/Kamniški Bistrici in upravljanju z njenim porečjem. Njegov namen je podati izhodišča za prihodnje strateške razprave in oblikovanje na znanju temelječih rešitev. V nadaljevanju podajamo analizo po skupinah intervjuvancev.

3 Analiza intervjujev po skupinah akterjev

3.1 Lokalna oblast – analiza intervjujev po vprašanjih

VPRAŠANJE 1: Katera reka vam je bližje? Pšata ali Kamniška Bistrica?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Pšata
Funkcionar 2	Kamniška Bistrica
Funkcionar 3	Pšata
Funkcionar 4	Pšata
Funkcionar 5	Pšata
Funkcionar 6	Pšata

Kratka analiza: 5 od 6 intervjuvancev so kot bližjo označili reko Pšato. Funkcionar 2 iz Domžal je izbral Kamniško Bistrico, kar lahko razumemo tudi iz geografskega konteksta, saj ta reka neposredno teče skozi Domžale in ima tam večji vpliv na občinsko načrtovanje in življenje kot reka Pšata. V večini sodelujočih z občinske ravni tako Pšata prevladuje kot pomembnejša ali bolj prisotna reka.

VPRAŠANJE 2: Kaj za vas predstavlja reka, kdaj ste se z njo prvič srečali, kakšne spomine imate in kako se vaš odnos do reke spreminja?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Prvi stik pred 12 leti ob selitvi v Mengeš. Ima pozitiven odnos do reke in njene biodiverzitete. Po poplavah 2023 se odnos spreminja – več spoštovanja in strahu.
Funkcionar 2	Kamniška Bistrica mu pomeni prostor za rekreacijo (sprehodi, šport). Nikoli ni gledal na njo kot na grožnjo. Odnos je funkcionalno-oseben in poklicen.
Funkcionar 3	Prvi stik že v otroštvu, reka je bila prostor igre. Kasneje stik izgubi, nato ga ponovno vzpostavi preko otrok in poklicno kot župan.
Funkcionar 4	Z reko povezan že v otroštvu – prostor raziskovanja. Danes jo vidi kot nekaj pozitivnega in nevarnega (ob poplavah).

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 5	Spomini segajo v otroštvo – obisk izvira Pšate. Poklicno v stiku z reko že več kot 30 let. Odnos je tako osebni kot upravljalški – poklicni.
Funkcionar 6	Igranje ob reki v otroštvu, spomini na kopanje in drsanje. Danes opaža, da reka v Mengšu (kjer živi) ni tako ogrožajoča kot v Trzinu (kjer dela).

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci imajo z reko osebno izkušnjo iz otroštva ali mlajših let, kar kaže na prisotnost reke v njihovem lokalnem življenju. Pri štirih županih (Funkcionar 1, Funkcionar 3, Funkcionar 4, Funkcionar 5) je jasno izražen razvoj odnosa od osebnega do poklicno-upravljalškega, pogosto pogojenega s poplavami. Poplave leta 2023 so pomembna prelomnica v spremembi odnosa do reke – prisoten je večji občutek ranljivosti in potrebe po nadzoru reke (npr. Funkcionar 1, Funkcionar 4). Funkcionar 2 ima bolj rekreativen in nevtralen odnos do Kamniške Bistrice, brez osebne zaznave groženj. Funkcionar 6 razlikuje med osebnim življenjem v Mengšu in strokovno izkušnjo v Trzinu, kjer se reko dojema kot večjo nevarnost.

VPRAŠANJE 3: Kako ocenjujete možnosti za izrabo reke za pridobitne dejavnosti (npr. turizem, kmetijstvo, ribogojstvo, mlinarstvo ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Izpostavlja izobraževalno in rekreativno izrabo – učilnice in poti ob reki. Fokus ni na pridobitni dejavnosti v klasičnem smislu, ampak na približevanju reke ljudem.
Funkcionar 2	Velik poudarek na rekreaciji, športu in turizmu (pasji park, vrtički, parki). Imajo idejne zasnove za manjše gostinske obrate. Gospodarska izraba (npr. industrija) se ne omenja.
Funkcionar 3	V občini Trzin ne vidi večjih možnosti za pridobitne dejavnosti ob Pšati. Reka lahko služi predvsem rekreaciji.
Funkcionar 4	Vidi priložnost za pridobitni turizem v obliki sprostitve in doživljanja narave ob reki. Konkretnih primerov ne navaja.
Funkcionar 5	Pravi, da je bila reka nekoč pomembna za pridobitne dejavnosti (mlin, kovačnica), danes pa zaradi privatne lastnine in s tem povezanih omejitev ne vidi možnosti za turizem ali urejanje sprehajalnih poti.
Funkcionar 6	Predlaga zelene turistične rešitve (sprehajalne poti), vendar opozarja, da gre za poplavna območja. Pridobitni turizem je možen, če se umešča premišljeno in sonaravno.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci razumejo reko kot prostor z omejenimi možnostmi za klasične pridobitne dejavnosti (npr. industrija, ribogojstvo, mlinarstvo). Rekreacija in turizem (v obliki poti, parkov, vrtičkov) se omenjata kot glavna potenciala pridobitne dejavnosti pri vseh javnih odločevalcih, razen pri Funkcionarju 5, ki se od vseh najbolj skeptično odziva – izpostavi pravne in lastniške ovire. Lahko rečemo, da med intervjuvanci obstaja konsenz, da ima reka Pšata (in deloma Kamniška Bistrica) predvsem družbeno-rekreativni pomen, medtem ko je intenzivna gospodarska raba omejena zaradi prostorskih in okoljskih dejavnikov – to velja predvsem za Pšato.

VPRAŠANJE 4: Ali zaznavate kakšne specifične težave, ki vplivajo na reko in življenje ljudi ob njej (npr. onesnaženje, spremembe toka, gradnja infrastrukture ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Glavna težava je gradnja objektov ob strugi reke. Po poplavih opažena sprememba struge – najprej dodatno zabita, nato preveč očiščena s strani občanov.
Funkcionar 2	Poudarja umetno spremenjen tok reke in poškodovane bregove. Opozarja na onesnaževanje s strani težke industrije (npr. Kalcit, Helios), ki povzroča občasne okoljske incidente.
Funkcionar 3	Onesnaženje je manjše kot v preteklosti, stanje se izboljšuje. Problem vidi predvsem v urbanizaciji ob reki in v pritiskih za pozidavo zadnjih naravnih pasov.
Funkcionar 4	Specifičnih težav ne zaznava neposredno, opozori pa na posredno onesnaženje (dvorišča, spiranje olj, itd.).
Funkcionar 5	Izpostavi onesnaženje že pri izviru Pšate, predvsem zaradi slabih čistilnih naprav v visokogorskih vaseh. Problematično je tudi naplavljanje lesa ob poplavih.
Funkcionar 6	Največja težava so poplave, še posebej zaradi dviga nivoja reke zaradi nanosov proda. Težava je tudi lastništvo zemljišč ob reki.

Kratka analiza: Onesnaženje je pogost problem – bodisi posredno (Funkcionar 3, Funkcionar 4, Funkcionar 6) bodisi neposredno sistemsko in industrijsko (Funkcionar 2, Funkcionar 5). Urbanizacija in približevanje objektov reki sta dolgoročni prostorski težavi (Funkcionar 1, Funkcionar 3). Poplave in z njimi povezane spremembe v strugi ali akumulaciji materiala so prav tako velika skupna skrb (Funkcionar 1, Funkcionar 5, Funkcionar 6). Funkcionar 5 posebej poudarja začetno onesnaženje Pšate pri njenem izviru, kar dodatno zaostruje razmere v nižje ležečih občinah. Porečje Pšate je okoljsko obremenjeno zaradi kombinacije urbanizacije, onesnaževanja in nezadostne regulacije vodotokov – težave se pojavljajo lokalno različno, vendar so strukturne in ponavljajoče.

VPRAŠANJE 5: Ali ste po poplavih opazili kakšne spremembe na reki? Če da, kakšne?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Opaža spremenjeno strugo – najprej dodatno zabita, nato prekomerno očiščena s strani občanov. Med ljudmi se je okreplil strah, prisoten je pritisk po omejevanju in ukalupljanju reke.
Funkcionar 2	Opaža veliko naplavin (material), ki so jih skupaj s koncesionarjem odstranili. Spremembe zlasti v severnem delu do Vira. Z ukrepi so zadovoljni, saj so bili proaktivni že pred poplavi.
Funkcionar 3	Po poplavih opaža velike količine materiala, ki ga bodo odstranjevali več let. Opaža tudi manj rib in nasploh manj življenja v reki.

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 4	V njihovi občini ne zaznava večjih sprememb. Morda manjše erozije, ki bi se zgodile tudi sicer. Reka je tam ravninska in "lena".
Funkcionar 5	Težko ocenjuje spremembe – osebno jih bistveno ne zaznava. Vidi problem v pritiskih občanov na občino in Direkcijo RS za vode glede ureditve zemljišč, ker reka teče tudi po privatni zemlji.
Funkcionar 6	Po poplavih opaža dvig rečnega nivoja zaradi nanosov proda, kar predstavlja glavni razlog za potrebo po sanaciji in dodatnih ukrepih.

Kratka analiza: Poplave so pustile različen pečat v občinah, kar se odraža tudi v izjavah sogovornikov. Nekateri (Funkcionar 2, Funkcionar 3, Funkcionar 6) poudarjajo materialne posledice poplav, kot so velike količine naplavin, dvig rečnega dna zaradi nanosov proda in zmanjšanje biotske pestrosti – zlasti ribjega življa. Funkcionar 2 ob tem izpostavlja, da je občina ukrepala proaktivno in neodvisno od države, kar se odraža v večjem zadovoljstvu z izvedenimi ukrepi. Po drugi strani se pri Funkcionar 1 in Funkcionar 3 pojavljajo bolj kritične ocene. Funkcionar 1 izpostavlja, da so občani po poplavih prevzeli pobudo za čiščenje reke, kar je povzročilo pretirano intervencijo v naravno okolje, s tem pa tudi negativen vpliv na ekosistem. Po njegovem mnenju se je povečal strah pred reko in želja po njeni strogi regulaciji (npr. »betoniranje« reke). Funkcionar 3 opaža zmanjšanje rib in življenja v reki, kar lahko razumemo kot znak degradacije vodnega okolja. Funkcionar 4 in Funkcionar 5 ne zaznavata večjih sprememb. Funkcionar 4 pravi, da reka v njihovi občini ni burna in zato ni prišlo do bistvenih sprememb, Funkcionar 5 pa ocenjuje, da kot laični opazovalec ne zazna posebnih premikov, a hkrati opozarja na problematiko neurejenosti zemljišč ob strugi, ki sproža pritiske občanov na občinsko upravo.

VPRAŠANJE 6: Ali ste zadovoljni s protipoplavnimi ukrepi v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Nezadovoljstvo med prebivalci – mnenje, da je bilo narejenega premalo. Po poplavih se je povečala želja po »ukalupljanju« reke (betoniranju). Skeptičen do naravnih rešitev zaradi strahu.
Funkcionar 2	Zadovoljen – občina že več let samostojno vlaga sredstva (300.000 EUR/leto) v protipoplavno zaščito in ne čaka na državo. Dobro sodelujejo z Direkcijo RS za vode in koncesionarjem.
Funkcionar 3	Nezadovoljen – meni, da so protipoplavni ukrepi nezadostni. Problem vidi v pretirani urbanizaciji in nesistemskih rešitvah.
Funkcionar 4	Nezadovoljen – ocenjuje, da so ukrepi parcialni. Poudarja potrebo po celostnem pristopu na nivoju celotnega porečja.
Funkcionar 5	Ocenjuje, da je bila sanacija po poplavih uspešna, vendar kritizira dejstvo, da je morala občina financirati določene ukrepe. Pravi, da to ni sistemsko ustrezno.

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 6	Nezadovoljen – pred poplavami ni bilo ukrepov. Šele po poplavah je Direkcija RS za vode pripravila idejno rešitev.

Kratka analiza: Odgovori na vprašanje o zadovoljstvu s protipoplavnimi ukrepi razkrivajo razlike v pristopih in izkušnjah občin. Le ena sogovornica, Funkcionar 2, je izrecno zadovoljna, kar se lahko pripisuje dejstvu, da je občina Domžale že vrsto let sistematično in samostojno vlagala sredstva v urejanje vodotokov. Njihova strategija temelji na aktivnem in neodvisnem pristopu, pri čemer ne čakajo na državno pobudo. V nasprotju s tem večina ostalih sogovornikov izraža kritiko – bodisi zaradi pomanjkanja ukrepov pred poplavami (Funkcionar 6), neodzivnosti države (Funkcionar 1, Funkcionar 5), ali pa fragmentiranosti in neučinkovitosti ukrepov (Funkcionar 3, Funkcionar 4). Zelo izrazita je tudi frustracija zaradi neustreznega razmerja odgovornosti med občinami in državo – več sogovorcev navaja, da so občine morale same plačati ukrepe ali pa da niso imele vpliva na njihovo izvedbo. Po poplavah je prisotna tudi sprememba v zaznavi javnosti – v več občinah so se okrepili strah, skepticizem do sonaravnih rešitev in pritiski po strožji regulaciji reke s t.i. sivimi ukrepi (siva infrastruktura). Zadovoljstvo z obstoječimi protipoplavnimi ukrepi je kot lahko vidimo izrazito odvisno od lokalnega konteksta, pripravljenosti občine za samoiniciativno delovanje in od kakovosti sodelovanja z državnimi institucijami. Iz odgovorov je razvidna potreba po bolj celostnem, sistemskem, usklajenem in dolgoročnem upravljanju poplavne varnosti na ravni celotnega porečja reke (Pšate).

VPRAŠANJE 7: Ali menite, da je obstoječa siva infrastruktura (jezovi, kanali, mostovi, škarpe, kampi) ustrezna? Se vam zdi, da bi lahko uporabili tudi na naravi temelječe rešitve (npr. razlivanje reke ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Zaveda se pomanjkljivosti sive infrastrukture, vendar priznava, da ni dovolj strokovno podkovan za presojo. Zavzema se za na naravi temelječe rešitve, a opozarja, da se z njimi še nismo dovolj seznanili.
Funkcionar 2	Močno naklonjen naravnim rešitvam, navdušen nad projektom LIFE2RIVERS. Predlaga, da bi občina bila pilotni primer za uvedbo takšnih rešitev.
Funkcionar 3	Meni, da je siva infrastruktura potrebna, vendar jo je treba izvesti premišljeno. Naklonjen je naravnim rešitvam, kjer je to prostorsko izvedljivo, zlasti v kmetijskem delu spodnje Pšate.
Funkcionar 4	Priznava, da prostorske možnosti za razlivanje reke v Komendi ni veliko, a se strinja z uvedbo naravnih rešitev tam, kjer je to možno. Zagovarja kombinacijo različnih ukrepov.
Funkcionar 5	Opozarja, da določeni ukrepi (škarpe, poglabljanje) niso vedno logični, vendar jih izvajajo zaradi zaščite. Kot pravi, razvijajo tudi naravne rešitve, npr. suhi graben in zadrževalnik.
Funkcionar 6	Vidi obe vrsti ukrepov kot nujni – sivi za zaščito premoženja, naravni tam, kjer je možno (izven naselij). Predlaga, da bi se država vpisala kot lastnik zemljišč za razlivanje.

Kratka analiza: Večina sogovornikov meni, da je siva infrastruktura še vedno nujna, zlasti za zaščito premoženja, vendar vse bolj prepoznavajo tudi pomen na naravi temelječih rešitev. Funkcionar 2 je najbolj naklonjena na naravi temelječim rešitvam saj je pripravljena prevzeti, da bi bila njihova občina pilotna za

implementacijo na naravi temelječih rešitev. Funkcionar 5 je naklonjen tako sivi infrastrukturi kot na naravi temelječim rešitvam (razvijajo konkretne ukrepe kot je suhi zadrževalnik in suhi graben). Tudi Funkcionar 6 podpira kombinacijo ukrepov, a opozarja na potrebo po urejenem lastništvu zemljišč za izvedbo na naravi temelječih rešitev. Funkcionar 3 in Funkcionar 4 sta zadržana predvsem zaradi prostorskih omejitev – na naravi temelječe ukrepe podpirata tam, kjer so realno izvedljivi. Funkcionar 1 izpostavlja, da so na naravi temelječe rešitve vredne razmisleka in implementacije a opozori, da ni dovolj strokovno podkovan. Sogovorniki se tako skupno strinjajo, da je potrebna kombinacija sivih in na naravi temelječih ukrepov, a pri tem opozarjajo na lokalne omejitve, lastništvo zemljišč in pomanjkanje znanja.

VPRAŠANJE 8: Ali poseganje človeka vpliva na stanje reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Posegi človeka in industrializacija vplivajo na naravne vire in klimo.
Funkcionar 2	Ni odgovora.
Funkcionar 3	Ni odgovora.
Funkcionar 4	Posreden vpliv – meteorna voda, urbanizacija.
Funkcionar 5	Ni odgovora.
Funkcionar 6	Ni odgovora.

Kratka analiza: Funkcionar 1 in Funkcionar 4, sta podala neposreden odgovor na vprašanje. Oba potrjujeta vpliv človekovih prostorskih posegov na stanje reke, pri čemer Funkcionar 1 poudarja sistemski vpliv industrializacije in nesonaravne rabe, medtem ko Funkcionar 4 izpostavlja posredne vplive urbanizacije – predvsem meteorne vode, ki obremenjujejo vodotok.

VPRAŠANJE 9: Ali je upravljanje z reko ustrezno in učinkovito?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Da, a z veliko pomisleki. Podpira celostno državno upravljanje, vendar izpostavlja neizpolnjene obljube države, razbohoteno birokracijo, neprevzemanje odgovornosti in delovanje po projektni logiki, ki onemogoča dolgoročne rešitve.
Funkcionar 2	Da, deloma. Sodelovanje z državo ocenjuje kot šibko, vendar občina sama prevzema pobudo. Predlaga, da država podeli del operativnega upravljanja občinam.
Funkcionar 3	Ne. Kritičen do neučinkovitosti države, neusklajenosti med občinami, birokracije in pomanjkanja kadra. Po njegovem država namenoma ohranja zmedeno stanje.
Funkcionar 4	Ne. Država in koncesionar po njegovem mnenju ne opravljata svojega dela dovolj kakovostno; primanjkuje sistemske odgovornosti in vodenja.
Funkcionar 5	Ne. Kritičen do državnega upravljanja – občine morajo same financirati sanacije; država naj prevzame več odgovornosti ali preda del operativnega upravljanja občinam skupaj s sredstvi.

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 6	Ne. Upravljanje je po njegovem mnenju neučinkovito; občina pogosto sama ureja vodotoke namesto države, opozarja tudi na slabo odzivnost in kadrovsko podhranjenost Direkcije RS za vode.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci so se opredelili glede vprašanja in nihče ne izraža polnega zadovoljstva z obstoječim upravljanjem s Pšato. Le Funkcionar 1 in Funkcionar 2 podajata delno podporo trenutnemu upravljanju, pri čemer poudarjata potrebo po izboljšavah in prenosu določenih pristojnosti na občine. Preostali štiri intervjuvanci (Funkcionar 3, Funkcionar 4, Funkcionar 5, Funkcionar 6) ocenjujejo upravljanje kot neučinkovito, pri čemer izpostavljajo: razdrobljenost odgovornosti, birokratske ovire, pomanjkanje kadrov in odzivnosti Direkcije RS za vode in dejstvo, da morajo občine dostikrat same izvajati in financirati naloge, ki so po zakonu v pristojnosti države. Konsenz med intervjuvanci je, da bi bilo treba vzpostaviti bolj usklajeno, dolgoročno in finančno podprto upravljanje – bodisi z boljšo vlogo države, bodisi z jasnim prenosom določenih pristojnosti na lokalne skupnosti.

VPRAŠANJE 10: Kako bi izboljšali njeno upravljanje?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Predlaga tesnejše sodelovanje med državo in občinami, več izmenjave informacij, vključevanje lokalnega znanja ter izboljšanje komunikacije z javnostjo.
Funkcionar 2	Ni odgovoril.
Funkcionar 3	Predlaga odkup zemljišč ob Pšati, celostne hidrološko-hidravlične študije in vzpostavitev regionalne ravni upravljanja.
Funkcionar 4	Predlaga letna tehnična poročila, nadzor nad delom koncesionarjev in izboljšano komunikacijo med akterji.
Funkcionar 5	Predlaga prenos upravljanja manjših vodotokov na občine ob finančni podpori države ter vključevanje lokalnega prebivalstva.
Funkcionar 6	Predlaga racionalno umeščanje v prostor in zavrača prenos upravljanja na občine zaradi kadrovskih omejitev.

Kratka analiza: Pet intervjuvancev (razen Funkcionarja 2) je neposredno odgovorilo na vprašanje in podalo konkretne predloge za izboljšanje upravljanja Pšate. Funkcionar 1 zagovarja večnivojsko sodelovanje: boljše povezovanje državne in občinske ravni, več izmenjave informacij, vključevanje lokalnih prebivalcev in strokovne javnosti. Funkcionar 3 predlaga odkup zemljišč ob reki, regijski pristop in celostne hidrotehnične študije, s čimer bi se izognili lokalnim neuskkljenostim. Funkcionar 4 vidi ključno izboljšavo v rednem poročanju in nadzoru nad koncesionarji, obveznih letnih pregledih in analizah opravljenih del. Funkcionar 5 poudarja decentralizacijo upravljanja z jasno dodeljenimi sredstvi ter opozarja na pomen lokalnega znanja. Funkcionar 6 se zavzema za prostorsko racionalnost in načrtovanje znotraj OPN, vendar meni, da občine niso kadrovsko sposobne samostojno prevzeti upravljanja. Intervjuvanci tako predlagajo bolj vključujoče, decentralizirano in transparentno upravljanje, a opozarjajo na institucionalne, prostorske in kadrovske omejitve, ki trenutno zavirajo učinkovito delovanje.

VPRAŠANJE 12: Ali ste se kot občina po poplavih kaj ukvarjali z reko in če, kako?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Sodelovali so s koncesionarjem, čistili reko (kljub prepovedi), financirali študijo o zapornici in izvajali pritisk na državo prek sestankov in klicev.
Funkcionar 2	Ni odgovoril.
Funkcionar 3	Ni odgovoril.
Funkcionar 4	Ni odgovoril.
Funkcionar 5	Sami čistijo mlinščice in včasih tudi struge, s pomočjo najetega stroja, če lastniki zemljišč dovolijo.
Funkcionar 6	Občina je sama sanirala vodotok Blatnice – Direkcija RS za vode je dala soglasje in načrt, občina pa je plačala in izvedla.

Kratka analiza: Tri občine (Mengeš, Cerklje, Trzin) so se po poplavih konkretno ukvarjale z reko. Funkcionar 1 poroča o samoiniciativnem čiščenju reke, sodelovanju z državo in koncesionarji ter naročilu študije za zapornico. Funkcionar 5 opisuje lastno izvajanje čiščenja vodotokov s pomočjo strojev, kljub tveganju prijav zaradi neformalnega postopka. Funkcionar 6 navaja, da je občina v celoti izvedla sanacijo Blatnice, za kar je bila nosilka tako financiranja kot izvajanja. Preostali trije intervjuvanci (Funkcionar 2, Funkcionar 3, Funkcionar 4) na vprašanje niso odgovorili.

VPRAŠANJE 13: Ali zaznavate konflikte med različnimi interesi glede izrabe reke (npr. med kmetijci, ribiči, ribogojci, mlinarji, naravovarstveniki, upravljalci ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Opaža konflikte glede pozidave in spremembe namembnosti zemljišč – predvsem pritisk investitorjev.
Funkcionar 2	Izpostavi pritiske krajanov (npr. Homca) zaradi nepoznavanja strokovnih omejitev; opozarja na parcialne interese.
Funkcionar 3	Opaža konflikte interesov pri spremembi namembnosti zemljišč – med tistimi, ki si želijo zazidljivost, in tistimi, ki si želijo ohraniti zelenje.
Funkcionar 4	Ne zaznava konfliktov; le občasne pripombe med poplavami o tem, kaj ima kdo shranjeno ob reki.
Funkcionar 5	Opozarja na primer kmeta, ki si je uzurpiral strugo in s tem povzročil pritožbe – problem bi morala reševati direkcija in inšpekcija.
Funkcionar 6	Ne zaznava posebnih konfliktov; občani so pozorni na morebitna onesnaženja in hitro opozorijo.

Kratka analiza: Na vprašanje je odgovorilo vseh šest intervjuvancev – trije (Funkcionar 1, Funkcionar 2, Funkcionar 3) poročajo o konfliktih glede namembnosti zemljišč, pogosto med investitorji ali posamezniki in omejitvami občin ali države. Funkcionar 5 izpostavi konkretni konflikt s posameznikom, ki si je protipravno prilastil strugo reke – kar je sprožilo pritožbe občanov in kaže na odsotnost učinkovitega nadzora. Nasprotno pa Funkcionar 4 in Funkcionar 6 ne zaznavata resnih konfliktov – Funkcionar 6 poudarja, da so občani predvsem pozorni na ekološke zadeve, Funkcionar 4 pa zaznava zgolj občasne pritožbe ob izrednih dogodkih. Sklepno lahko rečemo, da konflikti obstajajo, vendar so najpogostejše vezani na prostorsko načrtovanje, pritisk investitorjev in odsotnost učinkovite državne regulacije, medtem ko okoljski konflikti med sektorji (npr. ribiči, naravovarstveniki) niso posebej izpostavljeni.

VPRAŠANJE 14: Ali kot odločevalec na lokalni ravni dajete možnosti za vključevanje lokalnih pobud v procese OPN-ja?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Da. Trenutno zbirajo pobude za novi OPN, temelječe na ribičih in deležnikih. Po razgrnitvi pričakujejo še več pobud.
Funkcionar 2	Da. Lokalni prebivalci, krajevne skupnosti in civilne iniciative imajo vedno možnost podajanja pobud. Izpostavlja odprto komuniciranje.
Funkcionar 3	Da. Občina pobude obravnava po zakonu, vključi jih (tudi nerealne), nato jih presoja ministrstvo.
Funkcionar 4	Da. Občina daje možnost vključevanja, a opozarja, da lokalni interesi ne smejo prevladati nad strokovnostjo.
Funkcionar 5	Da. Lokalni prebivalci so vedno dobrodošli, vsebina OPN je razgrnjena, težava pa je razumevanje pravnih postopkov.
Funkcionar 6	Da. Občina zelo aktivno vključuje lokalno prebivalstvo v OPN in OPPN, a vse gre skozi strokovno presojo.

Kratka analiza: Na vprašanje so vsi intervjuvanci odgovorili pritrdilno. Lokalnim pobudam pri oblikovanju občinskega prostorskega načrta (OPN) po njihovih zagotovilih dajejo pomemben prostor. Funkcionar 1 in Funkcionar 2 poudarjata odprtost procesa in pričakovano vključenost, še zlasti po javni razgrnitvi. Funkcionar 3 pravi, da občina obravnava tudi nerealne pobude, da ne bi bila obtožena pristranskosti – odločanje o tem pa prepusti ministrstvu. Funkcionar 4 opozarja na potrebo po ravnotežju med lokalnimi interesi in strokovnostjo, kar zahteva kompromisno odločanje. Funkcionar 5 in Funkcionar 6 izpostavljata redno vključevanje občanov, a tudi težave pri razumevanju postopkov in zakonodaje s strani javnosti. Iz intervjujev gre razbrati, da vse občine načeloma omogočajo vključevanje lokalnih pobud v procese OPN-ja, a opozarjajo na izzive strokovne presoje, pravnih postopkov in usklajevanja različnih interesov.

VPRAŠANJE 15: Kje (znotraj občinskega prostorskega načrtovanja) vidite možnosti za izboljšave pri upravljanju z reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Vidi možnosti v bolj vključujočem OPN-ju in večjem sodelovanju deležnikov, vendar opozarja na razdrobljenost interesov in pomanjkanje skupnostnega pogleda.
Funkcionar 2	Ni odgovoril.
Funkcionar 3	Meni, da so že naredili vse kar je možno – zmanjšali industrijsko cono in poskušali spremeniti namembnost zemljišč. Ne vidi drugih možnosti za izboljšave preko OPN-ja.
Funkcionar 4	Predlaga spremembo zazidljivih zemljišč ob rekah v nezazidljive ter izgradnjo zadrževalnikov, vključevanje vseh občin v porečju in usklajevanje strokovnjakov.
Funkcionar 5	Poudarja potrebo po dogovorih z lastniki zemljišč za poplavne površine in čiščenju naplavin z jasno zakonsko rešitvijo.
Funkcionar 6	Vidi izboljšave predvsem v racionalnem umeščanju stavbnih zemljišč, a opozarja, da občina nima kadrov za prevzem upravljanja.

Kratka analiza: Pet intervjuvancev je podalo konkretne odgovore, medtem ko Funkcionar 2 na vprašanje ni odgovoril. Funkcionar 1 izpostavlja, da OPN omogoča sodelovanje, vendar je uspešnost omejena zaradi razpršenih interesov in pomanjkanja skupnega družbenega razumevanja. Funkcionar 3 meni, da so že naredili vse, kar je možno – dodatnih izboljšav preko OPN-ja ne vidi. Funkcionar 4 predlaga spremembo namembnosti zemljišč ob rekah, izgradnjo zadrževalnikov in večje medobčinsko sodelovanje pri načrtovanju. Funkcionar poudarja potrebo po pogodbenem urejanju z lastniki zemljišč na poplavnih območjih in po zakonodajnih spremembah glede vzdrževanja naplavin. Funkcionar 6 podpira racionalno prostorsko načrtovanje, a opozarja na kadrovske omejitve občin pri izvajanju upravljanja. Intervjuvanci vidijo možnosti za izboljšave predvsem v strateškem prostorskem načrtovanju, a ob tem izpostavljajo institucionalne, pravne in kadrovske omejitve, ki zavirajo uresničevanje teh možnosti.

VPRAŠANJE 16: Ali kot odločevalec na lokalni ravni pri nastajanju OPN-ja vključujete različne strokovnjake?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Da. Sodelujejo s podjetjem, ki pripravlja razvojne strategije; vključene so različne stroke, vendar občina nima dovolj lastnih strokovnjakov.
Funkcionar 2	Da. Sodelujejo z raznovrstnimi strokovnjaki – urbanisti, arhitekti, hidrologi, naravovarstveniki, pravniki, biologi, civilna zaščita; kadre najemajo od zunaj, pogosto z inštitutov.
Funkcionar 3	Da. Vključujejo notranjo strokovnjakinjo za urbanizem in zunanje svetovalce iz podjetij za strokovne podlage.
Funkcionar 4	Da. Sodelujejo z različnimi podjetji in univerzami; vključene stroke: kmetijstvo, geomehanika, vodarstvo, gradbeništvo – dodal bi še psihologe.

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 5	Da. Uporabljajo notranje in zunanje strokovnjake; posebej omenja strokovnjaka iz fakultete ter prakse in široko paleto soglasodajalcev (kmetijci, ribiči, naravovarstveniki).
Funkcionar 6	Da. Vključujejo geodete, geografe, agronome, urbaniste, hidrologe; večino strok najamejo prek razpisov kot pravne subjekte.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci potrjujejo vključevanje različnih strokovnjakov pri pripravi občinskega prostorskega načrta (OPN). Občine sodelujejo tako z internimi sodelavci kot tudi zunanjimi izvajalci, večinoma iz podjetij ali inštitutov. Strokovna področja vključujejo: urbanizem, arhitekturo, hidrologijo, gradbeništvo, ekologijo, pravne stroke, agronomijo in naravovarstvo. Funkcionar 4 in Funkcionar 5 poudarjata potrebo po več interdisciplinarnosti, pri čemer Funkcionar 4 izpostavi celo potrebo po psihologih za usklajevanje različnih pogledov. Funkcionar 2 poudarja, da pri izbiri strokovnjakov dajejo prednost neodvisnosti in strokovnosti, pogosto se povezujejo z inštituti. Funkcionar 6 in Funkcionar 1 poudarjata, da manjše občine nimajo lastnih kadrov, zato večino strokovnega dela izvajajo zunanji izvajalci. V vseh občinah je strokovna podpora pri OPN-jih standardna praksa, vendar je njena kakovost pogosto odvisna od finančnih in kadrovskih zmožnosti občine ter zunanjega sodelovanja.

VPRAŠANJE 17: Katere tipe strokovnjakov in od kod (notranji strokovnjaki, univerze, podjetja...) vključujete?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Podjetje za svetovanja in strategije, ker občina nima lastnih strokovnjakov. Podpira idejo interdisciplinarne skupine s strokovnjaki iz družboslovja, naravoslovja in tehnike.
Funkcionar 2	Vključujejo širok spekter: urbanisti, arhitekti, hidrologi, naravovarstveniki, pravniki, biologi, ekologi, tudi kmetijce in civilno zaščito. Najraje sodelujejo s priznanimi inštituti, ne s strokovnjaki iz prejšnjih vodstev.
Funkcionar 3	Ni odgovoril.
Funkcionar 4	Vključujejo kmetijstvo, geomehaniko, vodarstvo, gradbeništvo. Strokovnjaki prihajajo iz podjetij in univerz. Predlaga vključitev tudi psihologov za uravnoteženje pogledov.
Funkcionar 5	Imajo dva notranja strokovnjaka, ostalo pokrivajo zunanji strokovnjaki (strokovnjak iz fakultete in prakse). Sodelujejo tudi z kmetijci, gozdarji, ribiči, naravovarstveniki.
Funkcionar 6	Večinoma sodelujejo z licenciranimi pravnimi gospodarskimi subjekti, npr. geodeti, geografi, agronomi, urbanisti, hidrologi. Koga vključiti, je odvisno od vrste problema.

Kratka analiza: Vsi sogovorniki potrjujejo, da vključujejo širok spekter strokovnjakov, predvsem iz zunanjih podjetij, inštitutov ali univerz. Manjše občine, kot npr. Mengeš ali Trzin, nimajo lastnih strokovnih služb in zato sodelujejo z zunanjimi izvajalci. Pogosto so vključeni: urbanisti, hidrologi, naravovarstveniki, pravniki, agronomi, geodeti, gradbeniki, specifični strokovnjaki za hidrološko-hidravlične študije (omenjen npr. strokovnjak iz fakultete in prakse) in inštituti s kredibilnimi strokovnjaki (kar poudari Funkcionar 2). Funkcionar 4 izpostavi potrebo po psihološkem razumevanju različnih družbenih interesov. Funkcionar 1 in

Funkcionar 6 opozarjata, da se mora strokovna ekipa oblikovati glede na konkretne potrebe in probleme. Funkcionar 5 zagovarja tudi vključevanje lokalnega znanja.

VPRAŠANJE 18: Kako se vam zdi ideja interdisciplinarne strokovne delovne skupine oziroma morebitne nove institucije?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Ideja se mu zdi revolucionarna in zelo dobra. Poudarja potrebo po celostnem pristopu, usklajevanju različnih interesov in vlogi mediatorja med akterji. Pomembno je, da institucija določi temelje, standarde in neodvisnost.
Funkcionar 2	Idejo zelo podpira in bi se potencialno tudi osebno vključil. Ocenjuje, da gre za kvalitetno novost, ki bi bila dobrodošla tudi v njihovi občini in bi jo bilo vredno implementirati.
Funkcionar 3	Nekoliko skeptičen, čeprav naklonjen. Predlaga neko obliko ekološke (super)zbornice, ki bi imela nadzor, a opozarja na nevarnost prenormiranosti in težav z nadzorom ter usklajevanjem cehovskih interesov.
Funkcionar 4	Podpira idejo, ker meni, da je potreben celosten pristop in več akterjev za dobre rezultate. Priznava, da so aktualni izzivi preveč razpršeni.
Funkcionar 5	Podpira idejo, a opozarja, da mora stroka prisluhniti lokalnemu prebivalstvu, ki ima dragocene izkušnje in znanje o reki.
Funkcionar 6	Ideja se mu zdi vredna razvoja, vendar ni naklonjen ustanavljanju kakšne nove zbornice – predlog je inštitut ali telo z jasnimi pooblastili in proračunom, ki bi konkretno delovalo in ne ostalo pri idejah.

Kratka analiza: Večina intervjuvancev se je na predlagano idejo odzvala pozitivno. Podpirajo zamisel, da bi strokovnjaki različnih profilov skupaj reševali konkretne okoljske in prostorske probleme, vendar ob tem poudarjajo nekaj pomembnih pogojev. Funkcionar 1 in Funkcionar 2 idejo močno podpirata. Funkcionar 1 jo opiše kot »revolucionarno«, saj v njej vidi možnost za vzpostavitev celostnega pristopa, ki bi presegal delne, sektorske rešitve. Funkcionar 2 poudarja uporabno vrednost za lokalno raven in izpostavi interes po morebitnem aktivnem sodelovanju. Funkcionar 4 prav tako podpira predlog, saj meni, da bi interdisciplinarno povezovanje lahko pripomoglo k bolj uravnoteženim in dolgoročnim rešitvam. Tudi Funkcionar 6 se strinja, vendar ob tem opozori, da ustanavljanje še ene zbornice ni smiselno. Zavzema se za ustanovitev operativnega inštituta ali telesa z jasnimi pooblastili in proračunom. Podobno tudi Funkcionar 6, ki idejo podpira, vendar ob predpostavki, da bo takšna skupina vključujoča do lokalnega prebivalstva in bo spoštovala njihovo znanje ter izkušnje. Funkcionar 3 je edini, ki izrazito opozori na možne pasti. Ideje ne zavrača, a je skeptičen: opozarja na nevarnost prenormiranosti, cehovskih zaprtosti in dodatne institucionalne neučinkovitosti. Sam predlaga zbornico z jasnim nadzorom, vendar dvomi v operativnost nove strukture brez konkretnih odgovornosti in učinkovitega vodenja. Vsem intervjuvancem je skupno mišljenje, da je povezovanje strokovnih znanj nujno – vendar le, če bo institucija jasno umeščena, učinkovita, operativno sposobna in vključujoča. Interdisciplinarnost je po mnenju večine pot naprej, a le ob pogojih legitimnosti, jasnih nalog in resnične povezanosti s terenom.

VPRAŠANJE 19: Ali menite, da je med prebivalci dovolj znanja glede varstva reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Ne. Znanja o rekah, trajnosti in ekologiji je premalo. Po poplavah opaža stagnacijo zanimanja. Starejši so bili bolj povezani z naravo, srednja generacija ignorira temo, mladi so dovzetni, a slabo informirani. Predlaga projektno izobraževanje z boljšimi vsebinami.
Funkcionar 2	Ne. Znanja ni dovolj. Prebivalci reko dojemajo kot grožnjo. Otroci posnemajo starše. Opozarja na posesivni individualizem in pomanjkanje skupnostne zavesti.
Funkcionar 3	Ni odgovoril.
Funkcionar 4	Ni odgovoril.
Funkcionar 5	Ni odgovoril.
Funkcionar 6	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Dva sogovornika sta neposredno odgovorila na vprašanje – oba zelo kritično ocenjujeta, da med prebivalci ni dovolj znanja o varstvu reke Pšate. Funkcionar 1 opozarja na generacijske razlike, nizko kakovost vsebin in slabo informiranost mladih. Predlaga projektno in ciljno izobraževanje. Funkcionar 4 opozarja na mentaliteto zapiranja vase in dojemanje reke kot grožnje, kar vodi v pasiven in obramben odnos do prostora. Sklepno oba poudarjata potrebo po dolgotrajnem ozaveščanju, izgradnji skupnostne zavesti in zgodnjem vključevanju mladih v procese razumevanja in varstva vodnih virov.

VPRAŠANJE 20: Katere spremembe si najbolj želite v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Želi si čimprejšnje implementacije državnih ukrepov zaradi občutka varnosti. Poudarja pomen revitalizacije reke – da ne bi bila »mrtva reka«.
Funkcionar 2	Želi ustavitev pozidave na še nepozidanih poplavnih območjih že v okviru priprave in sprejemanja OPN-jev.
Funkcionar 3	Želi si ohranitev naravne reke z življenjem (velike ribe, raki) ter gradnjo suhih zadrževalnikov in umetnih naravnih strug za razlivanje vode.
Funkcionar 4	Želi si ukrepov za zadrževanje vode pred naselji, kar vidi kot ključno osnovo za varnost in dolgoročno življenje ob reki.
Funkcionar 5	Želi redno vzdrževanje strug in več nadzora nad koncesionarji, da bi dosegli hitrejše sanacije znotraj naselij. Opozarja na preobsežno birokracijo.
Funkcionar 6	Želi si celovite ukrepe upravljanja – naravno razlivanje tam, kjer je mogoče, in tehnične rešitve v naseljih. Ključno vidi v rezervaciji prostora za reko v okviru načrtovanja (OPN/DPN).

Kratka analiza: Večina županov in občinskih predstavnikov si želi celostnih, trajnostno naravnanih ukrepov, ki bodo hkrati zagotavljali varnost, naravno ravnovesje in dolgoročno stabilnost upravljanja z reko Pšato. Vsi intervjuvanci so izrazili jasno vizijo zelenih sprememb v porečju Pšate, pri čemer se njihove prioritete uvrščajo v tri ključna področja:

- Poplavna varnost in zadrževanje vode (Funkcionar 3 in Funkcionar 4 poudarjata potrebo po zadrževalnikih in alternativnih strugah; Funkcionar 6 predlaga prostorsko rezervacijo za poplavni režim kot del strateškega načrtovanja);
- Revitalizacija in naravna funkcija reke (Funkcionar 1 in Funkcionar 3 si želita življenja v reki, s poudarkom na biodiverziteti in naravnem značaju vodotoka);
- Upravljanje in institucionalna učinkovitost (Funkcionar 5 poziva k manj birokracije in boljšemu nadzoru nad koncesionariji, Funkcionar 2 pa izpostavlja preprečitev bodoče pozidave ogroženih območij že v fazi načrtovanja).

VPRAŠANJE 21: Katere so največje ovire, ki jih vidite pri doseganju teh ciljev - sprememb?

Intervjuvanec	Odgovor
Funkcionar 1	Glavne ovire so počasni in razdrobljeni državni postopki, premajhen vpliv občin ter premalo podpore s strani države; upa na podporo iz evropskih virov.
Funkcionar 2	Nepoznavanje zemljišč in njihove namembnosti, vendar pravi, da v njihovi občini ni interesnih konfliktov in da OPN-je sprejemajo transparentno.
Funkcionar 3	Ni odgovoril.
Funkcionar 4	Glavne ovire so kompleksna zakonodaja in nepripravljenost lastnikov zemljišč, da bi jih odstopili za protipoplavne ukrepe.
Funkcionar 5	Ni odgovoril.
Funkcionar 6	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Na zadnje vprašanje so neposredno odgovorili Funkcionar 1, Funkcionar 2, Funkcionar 4. Funkcionar 1 izpostavi počasne in razdrobljene državne postopke ter pomanjkanje podpore občinam. Funkcionar 4 opozarja na kompleksno zakonodajo in nepripravljenost lastnikov zemljišč za sodelovanje. Funkcionar 2 kot oviro omenja lastno nepoznavanje stanja glede zemljišč, vendar ocenjuje, da v njihovi občini prostorske spremembe potekajo brez večjih težav. Ostali sogovorniki na vprašanje niso odgovorili. Glavne ovire, ki se pojavljajo, so tako povezane z zakonodajo, zemljiško problematiko in omejenimi pristojnostmi občin.

3.2 Lokalna oblast – povzetek analize intervjujev

Analiza intervjujev s predstavniki lokalnih oblasti v občinah ob reki Pšati (župani in strokovna sodelavka) razkriva praktično upravno perspektivo upravljanja z reko, ki izhaja iz neposrednih izkušenj z izrednimi dogodki (npr. poplave), prostorskega načrtovanja in sodelovanja z državnimi institucijami.

1. Odnos do reke: Vsi sogovorniki imajo osebni odnos do reke, pogosto že iz otroštva, ki se je v zadnjem desetletju spremenil v poklicno odgovornost. Poplave leta 2023 so pustile močan pečat in spodbudile večji občutek ranljivosti. Reka ni več samoumevna danost, temveč nevarnost in naloga, ki zahteva aktivno skrb.

2. Stanje reke in težave: Med najbolj izpostavljenimi težavami so: urbanizacijski pritiski, onesnaženje iz industrije in gospodinjstev, nanos proda, zazidanost poplavnih površin ter neurejeno lastništvo. Sogovorniki opozarjajo na spremenjene vodne režime, manjšo prisotnost življenja v reki in slabo urejenost vodne infrastrukture.

3. Upravljanje in institucionalne ovire: Upravljanje s Pšato je večinsko ocenjeno kot neučinkovito. Občine pogosto same financirajo in izvajajo ukrepe, ki bi jih morala država. Kritike se nanašajo na razdrobljene pristojnosti, prepočasne postopke, neodzivno Direkcijo RS za vode in pomanjkanje kadrov. Izražena je želja po jasnejši vlogi države ali jasnem prenosu pristojnosti na občine – skupaj s sredstvi.

4. Konflikti in interesi: Najpogostejši konflikti izvirajo iz prostorske rabe in pozidave ob reki, pogosto med investitorji, lastniki zemljišč in občino. V manjši meri so izpostavljeni konflikti med različnimi uporabniki reke (kmetje, ribiči itd.), kar nakazuje, da se napetosti pojavljajo predvsem na ravni regulacije prostora.

5. Vloga stroke in interdisciplinarnost: Vsi intervjuvanci potrjujejo, da pri načrtovanju (npr. OPN-ja) sodelujejo z različnimi strokovnjaki – urbanisti, hidrologi, biologi, pravniki, geodeti, agronomi. Vključevanje je večinoma outsourceno saj občine nimajo lastnega kadra. Idejo o interdisciplinarni strokovni skupini sogovorniki podpirajo, a z opozorili: mora biti operativna, učinkovita, vključujoča in ne le svetovalna.

6. Vključenost lokalne skupnosti: Občine vključujejo lokalne pobude v prostorsko načrtovanje, zlasti pri OPN-jih. Vendar opozarjajo, da je včasih težko uravnotežiti lokalne interese in strokovnost. Problemi se pojavljajo tudi pri razumevanju postopkov in pričakovanjih prebivalcev. Intervjuvanci si želijo več osveščenosti in partnerstva z (lokalno) javnostjo.

7. Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike: Splošna ocena je, da je okoljska zavest nizka, zlasti med srednjo generacijo, ki pogosto nima aktivnega odnosa do reke. Starejši so povezani z naravo, a redko vključeni, mlajši pa dovzetni, a slabo informirani. Ključ za spremembe je zgodnje izobraževanje in dolgotrajno ozaveščanje.

8. Predlogi sprememb in zaznane ovire: Želeni ukrepi vključujejo: revitalizacijo reke, omejitev pozidave, vzpostavitev suhih zadrževalnikov, večjo vlogo občin v protipoplavni zaščiti, ukinitve birokratskih ovir in vzpostavitev dolgoročnega državnega načrta. Ovire so: razdrobljena zakonodaja, nepripravljenost lastnikov zemljišč, počasni postopki, premalo sredstev in nezaupanje med ravnimi oblasti.

Zaključek: Javni funkcionarji v porečju Pšate in Kamniške Bistrice izražajo zavzetost za reko, a obenem tudi frustracijo nad neučinkovitostjo državnega sistema, kjer država od njih pričakuje več, kot jim omogoča. Podpirajo sodelovanje s stroko, dialog z lokalno skupnostjo in systemske rešitve, vendar se zavedajo, da so brez ustreznih pristojnosti, sredstev in institucionalne podpore pogosto prepuščeni improvizaciji. Učinkovito upravljanje s Pšato bi po njihovi oceni terjalo sodelovanje vseh ravni – države, stroke in lokalne skupnosti – z jasno strategijo in skupnim ciljem.

3.3 Stroka – analiza intervjujev po vprašanjih

VPRAŠANJE 1: Katera reka vam je bližje? Pšata ali Kamniška Bistrica?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Pšata
Strokovnjak 2	Pšata
Strokovnjak 3	Pšata
Strokovnjak 4	Pšata
Strokovnjak 5	Kamniška Bistrica

Kratka analiza: Štirje od petih intervjuvancev s področja stroke kot bližjo označujejo reko Pšato. To je pogosto povezano z njihovim strokovnim ali poklicnim delovanjem – tako Strokovnjak 1, Strokovnjak 2, Strokovnjak 3 in Strokovnjak 4 so s Pšato povezani prek svojih dejavnosti (reševalna služba, ribogojstvo, ribištvo, vodnogospodarsko projektiranje). Strokovnjak 5 je izjema – njemu je bližja Kamniška Bistrica, kar pojasni z osebnimi izkušnjami iz otroštva in profesionalnim delom v civilni zaščiti, kjer se bolj pogosto ukvarjajo s Kamniško Bistrico in njenimi izzivi (npr. Gradiško jezero).

VPRAŠANJE 2: Kaj za vas predstavlja reka, kdaj ste se z njo prvič srečali, kakšne spomine imate na njo in kako se vaš odnos do reke spreminja?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Kot otrok se je igral v Kamniški Bistrici (vožnja s čolnom), zdaj živi ob Pšati, ki mu je nekoč celo pritekla v dnevno sobo. Uporablja jo tudi za zalivanje.
Strokovnjak 2	S Pšato se je prvič srečal leta 1988, ko so postavljali ribogojnico in iskali vodjo. Od takrat je njegova dejavnost neposredno vezana nanjo.
Strokovnjak 3	Nima posebnih osebnih spominov na Pšato. Zaznamoval ga je dogodek drstenja podusti – izjemno veliko število rib. Večina njegovih osebnih izkušenj z rekami sicer izvira iz Kolpe in ribištva drugod.
Strokovnjak 4	Prvi stik s Pšato je bil leta 2018, poklicno. Projektiral je protipoplavne ureditve in strokovne podlage. Odnos do reke je izrazito strokoven – navezan na hidrologijo, projektiranje, načrte in študije.
Strokovnjak 5	V otroštvu hodil ob Kamniški Bistrici, Pšata mu je bila vedno vizualno neprivlačna – »kanal«, zato z njo ni imel osebnega stika.

Kratka analiza: Odnos intervjuvancev do reke Pšate je večinoma povezan z njihovo poklicno vlogo ali krajem bivanja. Strokovnjak 1 ima neposreden stik z reko v vsakdanjem življenju. Strokovnjak 2 je z reko povezan že več kot tri desetletja kot vodja ribogojnice. Strokovnjak 4 je navezan nanjo prek strokovnega dela in projektov. Strokovnjak 3 ne izpostavlja osebne povezave, temveč ribiško izkušnjo in kot izjemen naravni pojav

preko dogodka, ki ga je doživel v preteklosti. Le Strokovnjak 5 se s Pšato ni povezoval osebno – v mladosti je imel stik s Kamniško Bistrico, Pšato pa opisuje kot »neprivlačen kanal«.

VPRAŠANJE 3: Kako ocenjujete možnosti za izrabo reke za pridobitne dejavnosti (npr. turizem, kmetijstvo, ribogojstvo, mlinarstvo ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Možnost za rekreacijo, kopanje in hlajenje površin. Ne govori o klasičnih pridobitnih dejavnostih, temveč o družbenih uporabah reke.
Strokovnjak 2	Reka že služi ribogojstvu, a prostorske in vodne omejitve onemogočajo širitev. Druge pridobitne rabe ne vidi kot realne možnosti.
Strokovnjak 3	Reka je ribiški revir, a ribolov močno upadel – z 400 dni na leto na okoli 40. Zaradi nizkega vodostaja in majhne širine ne vidi možnosti za turizem.
Strokovnjak 4	Ocenjuje, da je Pšata primerna za ribogojstvo in kmetijstvo. Turizem vidi kot težko izvedljiv, saj je reka preveč utesnjena med naselji.
Strokovnjak 5	Za Kamniško Bistrico predlaga turistično ureditev z umetnim bazenom in loputo, povezanostjo s Pšato pa ne vidi kot realno opcijo – zaradi onesnaženosti v preteklosti.

Kratka analiza: Strokovni sogovorniki precej realistično ocenjujejo možnosti za pridobitno rabo Pšate. Ribogojstvo se že izvaja (Strokovnjak 2, Strokovnjak 3), vendar so možnosti širitve omejene zaradi količine vode in prostora. Turizem se večinoma zavrača kot malo verjeten zaradi utesnjenosti med naselji (Strokovnjak 4), nizkega vodostaja (Strokovnjak 3) in pretekle onesnaženosti (Strokovnjak 5). Kmetijstvo se omeni kot možna dopolnilna raba (Strokovnjak 4), a ni v ospredju. Rekreacija in družbena uporaba reke (kopanje, hlajenje) sta izpostavljena pri Strokovnjak 1, ki govori iz perspektive prebivalca in reševalca. V primerjavi z javnimi odločevalci (npr. župani), strokovnjaki rabo Pšate vidijo bolj omejeno, pragmatično, vezano na dejanske prostorske možnosti ter pogosto opozarjajo na okoljske in infrastrukturne omejitve.

VPRAŠANJE 4: Ali zaznavate kakšne specifične težave, ki vplivajo na reko in življenje ljudi ob njej (npr. onesnaženje, spremembe toka, gradnja infrastrukture ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Onesnaženje s strani občanov in kmetijstva: odlaganje trave, gnilih jabolk, smeti; škropljenje in gnojenje.
Strokovnjak 2	Intenzivno onesnaženje zaradi kmetijstva (gnojevka, prekomerno gnojenje), turizma in vikendov na Krvavcu; težave z algami in zmanjšano prisotnostjo rakov.
Strokovnjak 3	Velik upad rib, jezovi preprečujejo migracijo; bistveno manj vode v poletnih mesecih; pretirana regulacija struge – »voda v kanalu«; gnojenje izven dovoljenih obdobj.
Strokovnjak 4	Poplavna ogroženost; hudourniški značaj reke, neprilagojena gradnja na nevarnih območjih; manjkajoči kataster vodne infrastrukture.

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 5	Težave se nanašajo na Kamniško Bistrico: onesnaženje s strani industrije (Karton Količevo, Kalcit, Eta, Helios); reka postaja industrijski kanal.

Kratka analiza: Vsi strokovni sogovorniki prepoznavajo specifične težave v porečju Pšate (in deloma Kamniške Bistrice), vendar jih opisujejo z različnih perspektiv: Onesnaženje je osrednji problem (Strokovnjak 1, Strokovnjak 2, Strokovnjak 3), tako z gospodinjskimi in kmetijskimi viri (gnojevka, organski odpadki), kot tudi z industrijskimi vplivi (Strokovnjak 5 – predvsem v Kamniški Bistrici). Zmanjševanje biotske raznovrstnosti (ribe, raki) in nizki pretoki sta posledici spremenjene rabe in regulacije (Strokovnjak 3). Neustrezna prostorska raba in umestitev objektov v poplavno ogrožena območja sta izpostavljeni kot ključni problemi z vidika varnosti (Strokovnjak 4). Institucionalni manko – kot je nepregledna infrastruktura (manjkajoči kataster) – nakazuje tudi sistemsko zanemarjenost vodotokov. Skupno vsem je zavedanje, da je trenutno stanje glede vodotokov posledica dolgoletnih človeških neprimernih ravnanj in delovanj. Strokovnjaki so pozorni tako na lokalne prakse kot strukturne težave pri upravljanju in nadzoru reke in porečja.

VPRAŠANJE 5: Ali ste po poplavih opazili kakšne spremembe na reki? Če da, kakšne?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Ne opaža sprememb v toku ali strugi, vendar pravi, da so ljudje postali bolj pozorni na nevarnost reke ob velikih padavinah.
Strokovnjak 2	Pšata je po njegovem mnenju ostala v strugi, vendar se je takrat močno zakalila, kar je povzročilo zamuljenost in škodo v ribogojnici – poplavljen je bilo 8 ton rib.
Strokovnjak 3	Po poplavih opaža izjemno zamuljenost, voda je postala blatna, prod je izginil, kar pomeni, da žuželke, ki potrebujejo prod, izumirajo.
Strokovnjak 4	Ne opaža sprememb v strugi, a poudarja, da so poplave povzročile ogromno erozijskih žarišč v povirju. Ocenjuje, da imamo 10.000 plazov in verjetno še dodatnih 5000 neodkritih.
Strokovnjak 5	Ni odgovora.

Kratka analiza: Štirje intervjuvanci poročajo o posledicah poplav, vsak z različnih vidikov. Strokovnjak 2 in Strokovnjak 3 izpostavljata zamuljenost in ekološko škodo – v ribogojnici je voda povzročila velik izpad, pri čemer so bile izgubljene tudi ribe. Strokovnjak 3 posebej opozori na izumiranje vodnih žuželk, ker ni več proda, ki ga potrebujejo za življenjski cikel. Strokovnjak 4 ne zaznava sprememb v strugi, a ugotavlja obsežne posledice v zaledju, zlasti erozijo hudourniških povirij in veliko število plazov. Strokovnjak 1 ne poroča o fizičnih spremembah, vendar meni, da so ljudje po poplavih spremenili odnos do reke – postali so bolj previdni. Strokovnjak 5 na to vprašanje ni odgovoril.

VPRAŠANJE 6: Ali ste zadovoljni s protipoplavnimi ukrepi v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Težko komentira; zaznava neenotnost stroke – vsak bi reko urejal po svoje (eden s skalo, drugi z ovinkom ...).
Strokovnjak 2	Meni, da za tako velike količine vode ukrepi niti ne morejo obstajati. Opozarja, da so dobili le 50 % povračilo škode preko svetovalne službe.
Strokovnjak 3	Po ribiškem vidiku ni večjih težav; izpostavlja le pomanjkanje sanacij (razen čiščenja kanala Mengerš–Topole).
Strokovnjak 4	Ni odgovoril.
Strokovnjak 5	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev glede zadovoljstva s protipoplavnimi ukrepi so večinoma zadržani ali kritični. Strokovnjak 1 ne poda ocene, vendar opozori na neusklajenost stroke glede pristopov. Strokovnjak 2 izraža skeptičnost, saj meni, da ukrepi za take razsežnosti vode niti ne obstajajo, povrnjenih pa je bilo le 50 % škode. Strokovnjak 3 ne poroča o večjih težavah z vidika ribičev, a izpostavi, da posebnih ukrepov po poplavih (razen čiščenja kanala) ni bilo. Strokovnjak 4 in Strokovnjak 5 na vprašanje nista odgovorila. Skupni vtis je, da so sistemski protipoplavni ukrepi pomanjkljivi ali odsotni, intervencije pa pogosto parcialne in ne dovolj usklajene.

VPRAŠANJE 7: Ali menite, da je t. i. siva infrastruktura na reki ustrezna (jez, most, kanal, mlin, namakalni sistem, škarpe, kampi)? Se vam zdi, da bi morda lahko uporabili tudi na naravi temelječe rešitve (npr. razlivanje reke ...)?

Intervjuvanec	Siva infrastruktura	Na naravi temelječe rešitve
Strokovnjak 1	Večina Pšate je vbetonirana. Na videz urejeno, a tok reke je prehiter. Kritičen do take ureditve, saj onemogoča razlivanje.	Možne so, a samo z ustrezno podporno infrastrukturo in prostorom. Brez tega razlivanje ne deluje.
Strokovnjak 2	Ne poda konkretnega mnenja o obstoječi sivi infrastrukturi.	Podpira razlivna območja, vendar opozarja na velike finančne zahteve, potrebo po krajinskem urejanju in dolgoročni strategiji.
Strokovnjak 3	Kritičen – betonizacija, kanalizacija pritokov, napačne rekonstrukcije. Negativen odnos do obstoječih ureditev.	Močno podpira, a opozarja na napačne izvajalce, ki nimajo znanja o ekosistemi. Problem je v praksi, ne v ideji.
Strokovnjak 4	Suhi zadrževalniki in druge sivo-infrastrukturalne rešitve so nujne. Brez njih si ne predstavlja poplavne varnosti.	Podpira, a poudarja, da jih je treba prilagoditi lokalnim razmeram. Opozarja na neprenosljivost tujih modelov (npr. Danska).

Intervjuvanec	Siva infrastruktura	Na naravi temelječe rešitve
Strokovnjak 5	Kritičen – reka (Kamniška Bistrica) je preozka, kanalizirana, zmanjšana s 400 m na 20 m.	Zavzema se za razlivna polja, izpostavi primer dobre prakse v Ljubljani (Brdo – izlivna cona). Potrebno je dati reki več prostora.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev kažejo na splošno kritičnost do obstoječe sive infrastrukture ob reki Pšati, zlasti do betonizacije, kanalizacije in preozkih strug, ki onemogočajo naravno razlivanje reke in povečujejo hitrost toka. Kritični so predvsem Strokovnjak 1, Strokovnjak 3 in Strokovnjak 5, ki opozarjajo na hidrotehnične in ekološke posledice tovrstnih rešitev. Strokovnjak 4 sivo infrastrukturo sicer vidi kot nujno, zlasti v obliki suhih zadrževalnikov, vendar jo razume kot del celovitega pristopa, ki mora vključevati tudi naravne rešitve. Strokovnjak 2 o obstoječi infrastrukturi neposredno ne poda mnenja.

Kar zadeva na naravi temelječe rešitve, jih intervjuvanci podpirajo, vendar opozarjajo na številne ovire za njihovo uresničitev. Med temi so izpostavljeni prostorski pogoji, potrebna infrastruktura, finančni vložki, lastniški konflikti in neustrezno izvajanje projektov. Strokovnjak 1 in Strokovnjak 2 poudarjata prostorske in strateške omejitve, Strokovnjak 3 opozarja na nekompetentne izvajalce, Strokovnjak 4 na nevarnost mehanskega prenašanja tujih modelov, Strokovnjak 5 pa izpostavlja dobre prakse iz Ljubljane in pomen zagotavljanja več prostora reki. Skupni imenovalac vseh odgovorov je prepričanje, da naravne rešitve potrebujemo, vendar ne brez sistemskih sprememb, strateškega načrtovanja in izboljšane sodelovanja med stroko, investitorji in državnimi institucijami.

VPRAŠANJE 8: Ali podnebne spremembe vplivajo na stanje reke? Če da, katere spremembe opazate?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Opozarja na dvig meje sneženja – če pozimi ni snega v hribih, pride do intenzivnih padavin. Poleti opaža izjemno nizek vodostaj, reka ponekod celo presahne.
Strokovnjak 2	Spremembe so zelo očitne – včasih so bile dolgotrajne padavine, danes so intenzivne nevihte, ki hitro odtečejo. To otežuje dejavnost, zato bodo morali vodo prezračevati, čistiti in vračati, da jo bodo sploh lahko uporabljali.
Strokovnjak 3	Opaža spremembe v temperaturi vode, spremenjen vodostaj, spremembe v ribjih vrstah in zamikanje drsti – ta zdaj traja več mesecev namesto 14 dni.
Strokovnjak 4	Pravi, da podnebne spremembe definitivno vplivajo na reko, vendar opozarja tudi na politično zlorabo tega izraza. Po njegovem so se vremenske spremembe vedno dogajale.
Strokovnjak 5	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Vsi štirje sogovorniki, ki so odgovorili, potrjujejo vpliv podnebnih sprememb na Pšato, vendar z različnimi poudarki: Strokovnjak 1 in Strokovnjak 2 izpostavljata spremembe v padavinskih vzorcih – padavine so intenzivnejše, a krajše, kar vodi v hitre vodne poraste in dolgotrajne suše. Strokovnjak 3 opozarja na ekološke spremembe: višje temperature, manjši pretoki, spremembe v drsti in ribjih vrstah. Strokovnjak 4 tudi priznava vpliv, vendar opozori, da se podnebne spremembe vse prepogostokrat politično izrablja – vreme se namreč spreminja že od nekdaj. Skupni imenovalac vseh odgovorov je zaznavanje porušenega

ravnovesja: reke imajo manj vode, dogodki so bolj skrajni (poplave/suše), ekosistemi pa se temu prilagajajo z zamikom – ali pa tudi ne.

VPRAŠANJE 9: Ali je trenutno upravljanje z reko ustrezno in učinkovito?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Meni, da bi morala država prevzeti odgovornost za celotno upravljanje z reko Pšato. Trenutno vsaka občina rešuje svoj del problema in gleda samo nase. Poudarja, da država ne odstranjuje naplavin, kar je po njegovem izrecna državna naloga.
Strokovnjak 2	Ocenjuje, da v zgornjem toku Pšate ni nobenega upravljanja – z njegovimi besedami: »tam se nič ne dogaja«. Poudarja, da kljub izobraževanju kmetov s strani svetovalnih služb ni nobenega nadzora ali konkretnih ukrepov glede gnojenja in rabe prostora.
Strokovnjak 3	Pravi, da država vodotoke obravnava kot obrobno zadevo. Koncesionarji si sami iščejo delo, ni nadzora nad njihovim delovanjem. Občine ne sodelujejo med sabo in vsaka deluje po svoje, brez skupne strategije.
Strokovnjak 4	Ocenjuje, da je upravljanje povsem nestrateško. Direkcija za vode uporablja zastarele strokovne podlage in dokumente iz 90. let. Med ministrstvi ni nikakršnega usklajevanja, kar po njegovem mnenju onemogoča učinkovit pristop.
Strokovnjak 5	Pogreša sistem iz časa, ko je obstajalo podjetje Puh, ki je imelo operativno vlogo pri upravljanju. Današnji sistem nima jasne strukture in manjka komunikacija med občinami in državo. Komunikacija z ljudmi je slaba, upravljanje je preveč birokratizirano.

Kratka analiza: Vsi strokovni sogovorniki ocenjujejo trenutno upravljanje s Pšato kot neučinkovito, pri čemer opozarjajo na različne, a med seboj povezane pomanjkljivosti. Strokovnjak 1 in Strokovnjak 4 izpostavljata, da bi morala upravljanje prevzeti država v celoti, saj občinsko upravljanje vodi v parcialne, neusklajene posege. Strokovnjak 4 opozarja tudi na zastarelo dokumentacijo, pomanjkanje katastrske infrastrukture in neučinkovitost Direkcije RS za vode. Strokovnjak 3 meni, da država vodotoke zanemara, da koncesionarji delujejo brez nadzora, in da občine premalo sodelujejo. Strokovnjak 2 stanje upravljanja v zgornjem delu reke opiše kot neobstoječe, a pri tem priznava, da je nadzor nad kmetijci problematičen predvsem v praksi. Strokovnjak 5 pa poudarja neučinkovito komunikacijo države z ljudmi, pogreša vlogo preteklih upravljalnih praks (npr. podjetje Puh) (v Jugoslaviji) in kritizira birokratizacijo. Skupni imenovalec vseh odgovorov je prepričanje, da trenutni sistem upravljanja ni zmožen zagotavljati koordiniranega, dolgoročnega in systemskega upravljanja z vodotokom. Strokovnjaki zato pozivajo k državni koordinaciji, jasni delitvi nalog in boljši komunikaciji med akterji, zlasti med občinami in državnimi institucijami.

VPRAŠANJE 10: Kako bi izboljšali njeno upravljanje?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Ni odgovoril.
Strokovnjak 2	Kmetijske inšpekcije dobro delujejo na izobraževalni ravni, vendar ne na izvedbeni. Za spremembe na bolje je treba začeti spoštovati predpise, dogovore in delovati premišljeno.

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 3	Občine bi morale bolj sodelovati, ker kar se zgodi zgoraj, vpliva spodaj. Včasih se zdi, kot da si nagajajo. Država bi morala več delati na naravi temelječih rešitvah.
Strokovnjak 4	Treba je ločiti hudournike od nižinskih vodotokov, popisati vso vodno infrastrukturo (kataster), država mora koordinirati občine, tako kot pri cestah. Univerze naj vzgajajo potrebne kadre.
Strokovnjak 5	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Na vprašanje, kako izboljšati upravljanje s Pšato, so neposredno odgovorili trije strokovnjaki. Strokovnjak 2 poudarja predvsem potrebo po doslednem izvajanju že obstoječih predpisov, zlasti na področju kmetijstva in ravnanja z gnojevko. Strokovnjak 3 opozarja na slabo sodelovanje med občinami in predlaga okrepitev državne vloge pri naravnih rešitvah. Strokovnjak 4 izpostavi potrebo po sistemski prenovi, ki vključuje popis infrastrukture, jasnejše vloge države in občin ter dolgoročno kadrovske usposobljenost. Strokovnjak 1 in Strokovnjak 5 na to vprašanje nista podala odgovora.

VPRAŠANJE 11: Ali zaznavate konflikte med različnimi interesi glede izrabe reke (npr. med kmetijci, ribiči, ribogojci, mlinarji, naravovarstveniki, upravljalci ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Zaznava konflikte glede namembnosti zemljišč – vsak si prizadeva za svoj interes (kmetijstvo, industrija, gradnja). Kmetje so posebej izpostavljeni zaradi izsuševanja, kopanja kanalov, črpanja vode brez dovoljenj in finančnih motivov.
Strokovnjak 2	Opozarja na konkreten konflikt z kmetovalcem, ki je zlit gnojevko, kar je povzročilo pogin 5 ton rib. Meni, da kmetje črpajo vodo brez dovoljenj, ribiči pa so edini varuhi narave in vode.
Strokovnjak 3	Opaža različne poglede na poplavno varnost, ki povzročajo konflikte. Ribiči imajo stalne težave s kmetijci, še posebej ko je treba kaj urediti ob reki, npr. vzpostaviti dostop ali izvesti kak poseg – takrat prihaja do napetosti in tudi groženj.
Strokovnjak 4	Zaznava konflikt med kmetijci in okoljevarstveniki glede razlivnih površin. Kmetje so proti, ker želijo več poljskih površin in namakalnih sistemov, kar lahko ob poplavih povzroči škodo.
Strokovnjak 5	Ni podal konkretnega odgovora za Pšato, temveč za Kamniško Bistrico. Tam izpostavlja napetosti med ribiči in turizmom ter problem lastniških razmerij, ki preprečujejo skupne rešitve.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci poročajo o konfliktih med različnimi interesi glede izrabe Pšate. Najpogosteje se pojavljajo nasprotja med kmetijci in drugimi uporabniki prostora, kot so ribiči, ribogojci in okoljevarstveniki. Strokovnjak 1 opozarja na samovoljno ravnanje kmetov, ki brez dovoljenj izsušujejo zemljišča, kopljejo kanale in črpajo vodo, pri čemer jih vodijo predvsem finančni motivi. Strokovnjak 2 navaja konkreten primer škode zaradi izlitja gnojevke, ki je povzročila pogin petih ton rib. Strokovnjak 3 izpostavlja različna mnenja o poplavni varnosti in posebej opozori, da imajo ribiči včasih težave s kmetijci pri dostopu do

reke in izvedbi posegov. Strokovnjak 4 zaznava strukturiran konflikt glede razlivnih površin – kmetje nasprotujejo na naravi temelječim rešitvam, saj želijo več površin in namakalnih sistemov. Strokovnjak 5 na Kamniški Bistrici opozarja na podobne napetosti, zlasti med ribiči in turističnimi interesi, ter na težave z lastniki zemljišč, ki ovirajo dogovore.

VPRAŠANJE 12: Ali sta upravljanje in komunikacija lokalne oblasti glede reke ustrezni?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Ni odgovoril.
Strokovnjak 2	Meni, da občina ne dela škode, kar razume kot pozitivno – čim manj posegov, tem bolje. Z županom dobro sodelujejo, občina pa naj ostane čim bolj nevtralna.
Strokovnjak 3	Ne ve, koliko je komunikacije. Opozarja pa na težave z goloseki in da inšpekcijske službe ne ukrepajo. Kot čuvaj je oddal več prijav, a se nič ne zgodi.
Strokovnjak 4	Meni, da so občine različno aktivne – nekatere (npr. Mengeš, Komenda) proaktivne, druge pasivne. Zaradi počasnosti Direkcije RS za vode so nekatere občine same prevzele pobudo.
Strokovnjak 5	Ocenjuje, da je sodelovanje civilne zaščite z občino zgledno. Glavni problem vidi v predolgih postopkih za sprejem OPPN-jev, ki zavirajo urejanje prostora. Opozarja na potrebo po učinkovitejšem prostorskem načrtovanju. Občina in županja je zelo odzivna ampak omejena saj je odvisna od države.

Kratka analiza: Na vprašanje odgovarja večina sogovornikov, pri čemer so stališča razmeroma raznolika. Strokovnjak 2 izraža zadovoljstvo z občino, ker ne posega v prostor, kar razume kot obliko zaščite reke. Strokovnjak 4 razlikuje med bolj in manj aktivnimi občinami, od katerih nekatere prevzemajo pobudo zaradi neučinkovitosti državnih institucij. Strokovnjak 3 poroča o slabem odzivu lokalnih oblasti in inšpekcij, posebej v primerih posegov na brežinah (goloseki). Strokovnjak 5 pohvali sodelovanje civilne zaščite z občino, a opozori na počasnost prostorskih postopkov, ki zavirajo ukrepanje. Jarc na vprašanje ne poda odgovora. Skupna ugotovitev je, da upravljanje in komunikacija lokalnih oblasti nista enotna ne po vsebini ne po kakovosti, kar ustvarja razlike v učinkovitosti ukrepanja.

VPRAŠANJE 13: Ali sodelujete oziroma si želite sodelovati pri upravljanju z lokalnim okoljem in reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Pravi, da si želi sodelovati kot lokalni prebivalec, predvsem zaradi onesnaževanja. Meni, da bi morala biti angažiranost državljska dolžnost, vendar je zavedanje o vplivu posameznika nizko, kar vodi v pasivnost. Kritičen je do tega, da se odgovornost prelaga na druge.
Strokovnjak 2	Ne vidi potrebe po sodelovanju, saj so drugi akterji bolj primerni in učinkoviti. Sam se je enkrat udeležil javne razprave o protipoplavnih ukrepih, a meni, da njih nihče ne bo nič vprašal.

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 3	Meni, da premalo sodelujejo, ker so prostovoljci, ki jih malo kdo prepozna kot pomemben dejavnik. Zavzema se za večjo prepoznavnost ribiške družine in aktivnejše sodelovanje.
Strokovnjak 4	Aktivno sodeluje kot strokovnjak z občinami in državo – omenja npr. zadrževalnik Tunjščica in vlogo pri strateških investicijah. Njegovo sodelovanje je strokovno in projektno naravnano.
Strokovnjak 5	Sodeluje strokovno z občino, zlasti preko civilne zaščite. Meni, da je to sodelovanje redno in učinkovito, vendar ne govori o osebni participaciji kot posameznik.

Kratka analiza: Odgovori na vprašanje kažejo različne stopnje vključenosti in pripravljenosti na sodelovanje. Strokovnjak 4 in Strokovnjak 5 že strokovno sodelujeta z občinami in državo, predvsem pri infrastrukturnih in zaščitnih projektih. Strokovnjak 1 izraža močno željo po sodelovanju in vidi to kot dolžnost državljana, vendar kritično ocenjuje nizko participacijo in nezaupanje ljudi v vpliv posameznika. Strokovnjak 3 si želi več sodelovanja in poudarja, da so ribiške organizacije premalo prepoznane kot legitimni sogovorniki. Strokovnjak 2 sodelovanja ne vidi kot potrebno.

VPRAŠANJE 14: Ali so vam dane možnosti za vključevanje lastnih pobud? Če da, katere, kako in na kakšen način? So bile vaše pobude upoštevane?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Ni odgovoril.
Strokovnjak 2	Meni, da ni potrebe, da bi sam vlagal pobude, saj obstajajo drugi akterji z večjim vplivom. Poudarja, da ne verjame, da bi jih občina o načrtih sploh karkoli vprašala.
Strokovnjak 3	Kot ribiška družina vlagajo pobude, a poudarja, da vse temelji na prostovoljstvu. Ne ve, ali je bila katera pobuda sploh upoštevana, saj se s tem trenutno ne ukvarja aktivno.
Strokovnjak 4	Pravi, da občina, država in Direkcija za vode upoštevajo pobude strokovnjakov. Njegove pobude so bile upoštevane in vključene v projekte, npr. pri zadrževalniku Tunjščica.
Strokovnjak 5	Navaja primer, ko je občina na priporočilo njihove civilne zaščite prosila državo za čiščenje proda na Kamniški Bistrici. Kot civilna zaščita redno pišejo poročila in priporočila, ki jih občina upošteva – sodelovanje označi kot zelo dobro.

Kratka analiza: Intervjuvanci imajo zelo različno izkušnjo glede vključevanja lastnih pobud. Strokovnjak 4 in Strokovnjak 5 poročata o rednem in uspešnem strokovnem sodelovanju z občinami in državo, kjer so njihove pobude upoštevane. Strokovnjak 3 kot predstavnik ribiške družine poudarja, da sicer vlagajo pobude, a vse temelji na entuziazmu in prostovoljstvu, zato ni jasno, ali jih občine tudi obravnavajo. Strokovnjak 2 ne vidi smisla v vlaganju pobud, saj meni, da so za to pristojni drugi, vplivnejši akterji. Strokovnjak 1 odgovora ni podal. Skupna ugotovitev je, da je slišnost pobud odvisna od institucionalne vloge posameznika ali organizacije.

VPRAŠANJE 15: Ali bi se morali različni strokovnjaki več vključevati v načrtovanje upravljanja z reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Naklonjen vključevanju strokovnjakov, vendar opozarja, da je treba sklepati kompromise. Dvomi, da je vsa stroka vedno res neodvisna, saj lahko podleže pritiskom in interesom. Katere stroke so vključene, mora biti odvisno od ciljev ukrepanja.
Strokovnjak 2	Meni, da so strokovna mnenja dobrodošla, a vedno odločajo kapitalski interesi. Načeloma podpira vključevanje stroke, vendar izpostavi vprašanje učinkovitosti in vpliva, saj kapital pogosto določi, kaj se dejansko izvede.
Strokovnjak 3	Kritičen do prevlade gradbene stroke. Zavzema se za več interdisciplinarnosti in vključevanje tudi družboslovnih in naravoslovnih strok. Opozarja na pomanjkanje priložnosti za drugačne stroke, ki jih pogosto ne vprašajo za mnenje.
Strokovnjak 4	Pravi, da je stroka ključna za pripravo strokovnih podlag (poplavne karte, ocene ogroženosti ipd.) in da brez njih občine ne morejo sprejeti prostorskih načrtov. Opozarja pa na velik kadrovski primanjkljaj, saj bo šlo številno število inženirjev v pokoj.
Strokovnjak 5	Zavzema se za večje vključevanje stroke. Meni, da imamo kvalitetne strokovnjake, a Direkcija za vode in izvajalci pogosto vztrajajo pri starem načinu dela ("kot smo navajeni"). Skeptičen je, ali so sposobni sprejemati inovativne rešitve.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci se strinjajo z večjim vključevanjem stroke v načrtovanje upravljanja z reko, vendar opozarjajo na različne sistemske ovire. Strokovnjak 4 in Strokovnjak 5 izpostavljata pomen strokovnih podlag, a tudi institucionalne zadržke in rigidnost izvajalcev (npr. Direkcije za vode). Strokovnjak 3 opozori na dominanco gradbeništva in potrebo po interdisciplinarnosti, medtem ko Strokovnjak 2 in Strokovnjak 1 izražata skepticizem glede vpliva stroke, saj lahko podlega interesnim pritiskom ali ostane brez dejanskega vpliva. Konsenz je, da je stroka ključna, a njeno vključevanje ni vedno vplivno, učinkovito ali neodvisno, kar omejuje kakovost odločanja.

VPRAŠANJE 16: Kako se vam zdi ideja interdisciplinarne strokovne delovne skupine oziroma morebitne nove institucije?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Idejo podpira, vendar opozarja, da bo vsaka stroka zagovarjala svoje interese, zato je težko doseči konsenz. Kljub temu je iskanje skupnih točk nujno in vredno truda.
Strokovnjak 2	Ideja se mu zdi smiselna, vendar meni, da ne sme postati sama sebi namen. Poudarja, da mora imeti konkreten pomen za družbo, še posebej za mlajše generacije.
Strokovnjak 3	Močno podpira idejo. Pripravljen bi bil tudi sam sodelovati v takšni skupini. Verjame, da je biološko urejanje voda ključno tudi za ribištvo, kar prepozna vedno več ribičev.
Strokovnjak 4	Idejo ocenjuje kot absolutno dobrodošlo. Poudarja, da je interdisciplinarnost nujna, saj se že na ravni univerze ne vzpostavlja dovolj učinkovito, kaj šele v praksi.

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 5	Idejo podpira. Zdi se mu pomembno, da nova generacija zna poslušati in ima drugačen pristop kot prejšnje generacije. Pripisuje pomen sodelovalnosti in svežemu pogledu.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci pozitivno ocenjujejo idejo interdisciplinarne strokovne skupine. Strokovnjak 4 in Strokovnjak 3 jo izrazito podpirata – prvi kot nujno dopolnilo k pomanjkljivostim v akademskem sistemu, drugi pa iz prakse ribiške skupnosti. Strokovnjak 5 izpostavlja, da mlajše generacije kažejo več posluha in zmožnosti za sodelovanje, kar vidi kot prednost pri vzpostavljanju takšnih struktur. Strokovnjak 2 opozarja, da mora imeti takšna institucija jasen, konkreten namen, sicer lahko postane sama sebi namen. Strokovnjak 1 podpira idejo, vendar opozarja na težavnost iskanja soglasja med različnimi strokami. Kljub temu velja skupna ugotovitev, da intervjuvanci idejo razumejo kot potencialen sistemski napredek, če bo delovala učinkovito, vključujoče in povezovalno.

VPRAŠANJE 17: Ali vidite prednosti pri vključevanju lokalne skupnosti v upravljanje z reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Izpostavlja, da imajo manjše občine, kot je Komenda, premalo kapacitet za strateško upravljanje z vodami. Pravi, da se lokalne skupnosti pogosto ne morejo učinkovito vključiti zaradi pomanjkanja virov in osnovnih zmožnosti.
Strokovnjak 2	Ni odgovoril.
Strokovnjak 3	Meni, da je vključevanje lokalnih ljudi koristno, saj živijo z reko in pogosto poznajo razmere bolje kot stroka. A opozarja, da lokalni prebivalci ne morejo nadomestiti stroke.
Strokovnjak 4	Pravi, da lokalna skupnost ni pristojna za upravljanje z vodami – manjka ji strokovno znanje, pri pobudah pogosto prevladujejo interesi posameznikov. Ljudska iniciativa po njegovem ne more odločati, pobude pa morajo biti podprte s stroko.
Strokovnjak 5	Ocenjuje, da je vključevanje lokalnih skupnosti ključno, še posebej krajevnih skupnosti, ki imajo možnost soodločanja. Pravi, da je županja dobila tudi volitve s tem ko je več avtonomije, financ in možnosti soodločanja podelila krajevnim skupnostim.

Kratka analiza: Večina intervjuvancev prepozna pomembnost vključevanja lokalne skupnosti, vendar ob različnih pogojih in omejitvah. Strokovnjak 5 vidi velike prednosti predvsem pri krajevnih skupnostih, ki lahko učinkovito soodločajo in tudi ukrepajo. Strokovnjak 3 opozarja, da domačini pogosto dobro poznajo razmere, a ne morejo nadomestiti strokovnega znanja. Strokovnjak 4 je bolj kritičen – meni, da pobude brez strokovne osnove niso dobrodošle, saj pogosto temeljijo na interesih posameznikov. Strokovnjak 1 opozarja na strukturne omejitve majhnih občin, ki nimajo osnovnih kapacitet za učinkovito sodelovanje in upravljanje. Strokovnjak 2 na vprašanje ni podal odgovora. Skupna ugotovitev je, da se potencial vključevanja lokalne skupnosti prepozna, vendar mora biti dopolnjen z ustreznim strokovnim znanjem, institucionalno podporo in jasno določeno vlogo.

VPRAŠANJE 18: Ali menite, da je med prebivalci v vaši občini dovolj znanja glede varstva reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Meni, da je ozaveščenost občanov zelo nizka, predvsem glede onesnaževanja Pšate. Po poplavih ljudje reko dojemajo kot nekaj negativnega in si želijo, da bi ostala umirjena v svoji strugi.
Strokovnjak 2	Meni, da se je zavedanje nekoliko izboljšalo zaradi novih infrastrukturnih ureditev (zbirni center, kanalizacija). A priznava, da je znanja še vedno malo, saj marsikdo ni vedel, da imajo ribogojnico. Trenutno z vrtci in šolami delajo na ozaveščanju.
Strokovnjak 3	Opozarja, da povprečni državljan o rekah ve zelo malo, čeprav se trend po letu 2023 nekoliko spreminja – ljudje ob npr. poginu rib ali onesnaženju vode obvestijo pristojne službe.
Strokovnjak 4	Meni, da ljudje nimajo strokovnega znanja o rekah. Pravi, da ne moremo biti vsi strokovnjaki za vse, a da je zavedanje o rekah prešibko v primerjavi z drugimi vrstami infrastrukture (ceste, elektrika, plin ...).
Strokovnjak 5	Pravi, da ljudje nimajo potrebnega znanja in zavedanja – reko dojemajo kot nekaj, kar je treba ukrotiti (npr. s štirimetrskimi zidovi), ne pa kot nekaj, kar zahteva varstvo in celovito upravljanje.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci soglasno menijo, da med prebivalci primanjkuje znanja in zavedanja o varstvu reke. Strokovnjak 1 in Strokovnjak 5 izpostavljata, da ljudje vidijo reko predvsem kot nevarnost, ki jo je treba obvladati, ne pa kot naravno dobrino. Strokovnjak 2 prepoznava napredek zaradi infrastrukturnih ukrepov in trenutnih prizadevanj znotraj izobraževalnih ustanov, a tudi on opozarja na slabo informiranost. Strokovnjak 3 in Strokovnjak 4 poudarjata, da je zanimanje za reke večinoma reaktivno in povezano z nesrečami ali lastnimi interesi. Skupna ugotovitev je, da je znanje med prebivalstvom pomanjkljivo, zato bi bilo treba krepiti preventivno ozaveščanje in okoljsko izobraževanje.

VPRAŠANJE 19: Kako bi po vašem mnenju znanje lahko dodatno izboljšali?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Pravi, da je treba začeti že v vrtcih in šolah, kjer otroci lahko prenesejo znanje tudi na starejše. Opozarja, da bi bilo treba razmisliti, ali si ljudje sploh želijo reko, v kateri bi se kopali, ali le nov bazen.
Strokovnjak 2	Meni, da je treba začeti v vrtcih in šolah, saj mlajše generacije lažje spreminjajo navade. Starejši težje sprejemajo spremembe. Spremembe bodo trajale več generacij, a nekje je treba začeti.
Strokovnjak 3	Poudarja pomen večjega vključevanja tematike o rekah in ekologiji v šole, hkrati pa meni, da je treba nagovarjati tudi starejše, ki imajo velik vpliv in pogosto nizko okoljsko ozaveščenost.

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 4	Meni, da je treba spremeniti zavedanje o rekah kot o pomembni infrastrukturi, podobno kot ceste, elektrika ali plin. Ljudje se zanimajo za reke le, ko gre za njihov neposredni interes, kar je treba preseči.
Strokovnjak 5	Opozarja, da so bile izvedene delavnice, a niso učinkovito nagovorile pomena vode. Meni, da bi morali reke promovirati drugače, z močnejšim poudarkom na njihovem pomenu.

Kratka analiza: Intervjuvanci se strinjajo, da je izboljšanje znanja o rekah mogoče predvsem z zgodnjim izobraževanjem – večkrat se omenjajo vrtci in šole kot ključne točke prenosa znanja. Strokovnjak 1 in Strokovnjak 2 poudarjata pomen mlajših generacij, Strokovnjak 3 pa dodaja tudi potrebo po usmerjanju starejših, ki nosijo velik del okoljske odgovornosti. Strokovnjak 4 opozarja na nujnost spremembe miselnosti, kjer bi reke postale enakovreden del javne infrastrukture, in ne nekaj postranskega. Strokovnjak 5 izpostavi, da zgolj izvedba delavnic ni dovolj, če ne nagovorijo bistva – zakaj je voda pomembna. Skupna ugotovitev je, da je za dvig znanja potrebno kombinirati formalno izobraževanje, medgeneracijski prenos in spremembo kolektivnega odnosa do rek.

VPRAŠANJE 20: Ali menite, da imajo različne generacije občanov različne poglede na stanje in pomen reke? Kako bi lahko povezali te poglede?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Meni, da imajo srednje generacije manj zavedanja do narave kot starejše (babice in dedki). Po njegovem mnenju je stanje generacijsko nazadujoče, saj se okoljska zavest slabša.
Strokovnjak 2	Ocenjuje, da mlajše generacije bolje dojemajo pomen vode, saj imajo več možnosti za ozaveščanje in izobraževanje (vrtci, šole). Starejše generacije niso imele teh priložnosti, zato razlika izvira iz različnih pogojev.
Strokovnjak 3	Meni, da obstajajo generacijske in lokacijske razlike – mestni prebivalci cenijo naravo, medtem ko kmetje pogosto ignorirajo okoljske standarde (npr. pri gnojenju). Starejše generacije težje sprejemajo spremembe.
Strokovnjak 4	Ni odgovoril.
Strokovnjak 5	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Na vprašanje so odgovorili trije intervjuvanci, vsi pa potrjujejo, da med generacijami obstajajo razlike v dojetju pomena reke. Strokovnjak 2 meni, da mlajše generacije kažejo več ozaveščenosti, ker imajo boljše pogoje za izobraževanje. Strokovnjak 1 opozarja, da se okoljska zavest generacijsko slabi, saj srednja generacija ni prevzela vrednot starejših. Strokovnjak 3 pa razliko vidi tudi med mesti in podeželjem – mestni prebivalci so bolj naklonjeni naravi, medtem ko kmetje pogosto zanemarijo okoljske obveznosti. Čeprav povezovalne rešitve neposredno niso navedene, vsi odgovori nakazujejo potrebo po medgeneracijskem in medprostorskem dialogu, temelječem na izmenjavi izkušenj in znanja.

VPRAŠANJE 21: Katere spremembe si najbolj želite v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Želi si, da bi ljudje spremenili zavedanje, da je reka tam že pred njimi, in da vsak infrastrukturni poseg pušča posledice. Potrebno je več odgovornosti in razumevanja povezav med dejanji in posledicami.
Strokovnjak 2	Zavzema se za večjo ozaveščenost kmetov o vplivih gnojenja, uporabo novih tehnologij, večjo odgovornost kršiteljev in dosledno spoštovanje predpisov. Pravi, da narava nima odvetnika, zato jo je treba ščititi.
Strokovnjak 3	Predlaga, da bi se dve veliki regulaciji (Topole–Mengeš in Trzin–Dragomelj) uredili drugače in da bi se odstranili jezovi, ki ribam preprečujejo prehod in nimajo večje funkcije.
Strokovnjak 4	Želi si, da bi država za Pšato (in tudi ostale vodotoke) pripravila celovit dolgoročni koncept (20–30 let), v katerem bi sodelovali tehniki, biologi, ekologi ... Občine naj operativno izvajajo naloge, a pod okriljem države. Predlaga tudi regijsko upravljanje.
Strokovnjak 5	Pravi, da si želi pregled zgodovinskih kart, da bi vedeli, kje je reka imela svoj izliv. Predlaga uvedbo rednega čiščenja proda in sistem, podoben tistemu v Jugoslaviji, kjer bi bager v reki koristil tako naravi kot lokalnemu prebivalstvu.

Kratka analiza: Intervjuvanci izpostavljajo različne vidike želenih sprememb, ki pa se vsi nanašajo na večjo odgovornost, dolgoročno načrtovanje in upoštevanje naravnih danosti. Strokovnjak 1 poziva k spremembi razumevanja reke kot samoumevnega objekta. Strokovnjak 2 se osredotoča na kmetijstvo, pravno odgovornost in zaščito narave. Strokovnjak 3 opozarja na konkretne infrastrukturne posege, ki jih je treba prenoviti ali odstraniti. Strokovnjak 4 predlaga sistemsko, dolgoročno zasnovano upravljanje na državni ravni, Strokovnjak 5 pa izpostavi pomen poznavanja zgodovine reke in bolj praktičnih upravljalnih rešitev. Vsi intervjuvanci menijo, da so spremembe potrebne – tako v načinu razmišljanja kot v dejanskem upravljanju s prostorom ob reki.

VPRAŠANJE 22: Katere so največje ovire, ki jih vidite pri doseganju teh ciljev-sprememb?

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 1	Največjo oviro vidi v tem, da nas izkušnje niso izučile – ljudje iščejo krivdo drugje, namesto da bi se prilagodili spremembam. Opozarja na posesivni individualizem in turbokapitalizem, kjer prevladujejo interesi dobička.
Strokovnjak 2	Oviro vidi v mentaliteti kmetijcev, ki po njegovem pogosto ravnajo z reko iz pozicije moči. Potrebna je sprememba vrednot: najprej narava, nato kmetijstvo. Treba je delovati z razumom, ne s silo.
Strokovnjak 3	Glavna ovira so privatna zemljišča. Opozarja na možen odpor lokalnih prebivalcev, zlasti lastnikov zemljišč.
Strokovnjak 4	Ni odgovoril.

Intervjuvanec	Odgovor
Strokovnjak 5	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Trije intervjuvanci navajajo pomembne družbene in prostorske ovire za doseganje zelenih sprememb v upravljanju z reko. Strokovnjak 1 opozarja na širši družbeni kontekst – individualizem, kapitalizem in pomanjkanje samorefleksije. Strokovnjak 2 vidi ključno oviro v kmetijskem mentalitetnem vzorcu, ki naravo postavlja na drugo mesto. Strokovnjak 3 izpostavi lastništvo zemljišč kot konkretno oviro za izvedbo ukrepov, pri čemer opozarja na morebitno nasprotovanje lokalnih lastnikov. Strokovnjak 4 in Strokovnjak 5 na vprašanje neposredno nista odgovorila. Skupna ugotovitev je, da so največje ovire družbene, kulturne in lastniške, ne le tehnične ali finančne.

3.4 Stroka – povzetek analize intervjujev

Analiza intervjujev s petimi strokovnjaki razkriva večplastno in pogosto kritično oceno stanja upravljanja s Pšato. Ključne ugotovitve se nanašajo na strokovno zaznavanje okoljskih, upravljaljskih, infrastrukturnih in družbenih izzivov.

1. Odnos do reke: Večina sogovornikov ima s Pšato osebno ali poklicno povezavo. Njihov pogled na reko je pogosto izrazito funkcionalen ali okoljsko naravnan. V ospredju je zaznavanje reke kot naravnega sistema, ki zahteva premišljeno in trajnostno upravljanje.

2. Stanje reke in težave: Strokovnjaki enotno opozarjajo na onesnaženost (kmetijstvo, gospodinjstva, industrija), nizke vodostaje, izgubo biotske raznovrstnosti, slabo prostorsko načrtovanje in neustrezen nadzor. Pojavljajo se tudi kritike na račun betonizacije, kanalizacije pritokov in znižane funkcionalnosti vodotokov.

3. Upravljanje in institucionalne ovire: Vsi intervjuvanci soglasno ocenjujejo, da je upravljanje s Pšato neučinkovito, nestrateško in nepovezano. Opažajo razpršenost odgovornosti med občinami, neučinkovitost Direkcije za vode, zastarele strokovne podlage, pomanjkanje usklajevanja med institucijami ter odsotnost dolgoročne vizije.

4. Konflikti in interesi: Prisotni so strukturirani konflikti med različnimi akterji – zlasti med kmetijstvom in varstvom narave. Intervjuvanci poročajo o neskladju med praksami kmetov, potrebami narave, ribištvom in lokalnim prebivalstvom. Opozarjajo tudi na težave z lastništvom zemljišč.

5. Vloga stroke in interdisciplinarnost: Vsi sogovorniki poudarjajo, da je vključenost stroke ključna. Ob tem opozarjajo na prevlado tehnične (gradbene) stroke, pomanjkanje interdisciplinarnega sodelovanja in premalo vključevanja naravoslovnih in družboslovnih strok. Podpirajo idejo interdisciplinarne strokovne skupine, ki bi lahko sistematično naslavljal izzive, če bo imela realne pristojnosti in podporo.

6. Vključenost lokalne skupnosti: Intervjuvanci prepoznavajo potencial lokalne skupnosti, zlasti krajevnih skupnosti, vendar ob tem opozarjajo, da brez strokovnega znanja in koordinacije z državo lokalna raven nima zadostne kapacitete. Vloga prebivalstva je pomembna, a mora biti podprta s stroko.

7. Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike: Sogovorniki ocenjujejo, da je med prebivalci nizka stopnja znanja o reki in njenem varstvu, pri čemer obstajajo razlike med generacijami. Mlajši naj bi bili bolj odprti, vendar manj povezani z reko, starejši bolj izkušeni, a pogosto zadržani do sprememb. Ozaveščanje naj se začne v vrtcih in šolah, nujna pa je tudi sprememba pri starejših generacijah.

8. Predlogi sprememb in zaznane ovire: Med predlogi za izboljšanje izstopajo: strateški dolgoročni koncept upravljanja na državni ravni, redno čiščenje proda, vzpostavitev katastrof, prilagoditev prostorskih aktov, večja odgovornost za okoljske kršitve. Največje ovire so: kmetijski interesi, posamezni lastniki zemljišč, pomanjkanje politične volje, kapitalski interesi, pomanjkanje integracije med institucijami, pa tudi kultura odgovornosti.

Zaključek: Strokovni pogled na upravljanje s Pšato razkriva nujnost prestrukturiranja sistemkega pristopa, krepitev interdisciplinarnega znanja, povezovanja lokalnega in državnega nivoja ter okrepitve ozaveščanja javnosti. Pripravljenost na sodelovanje obstaja – tako na strokovni kot lokalni ravni – a brez jasnih struktur, pristojnosti in dolgoročnih načrtov ostaja marsikateri ukrep omejen na kratkoročno intervencijo brez večjega učinka.

3.5 Lokalni prebivalci – analiza intervjujev po vprašanjih

VPRAŠANJE 1: Katera reka vam je bližje? Pšata ali Kamniška Bistrica?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Pšata
Prebivalec 2	Kamniška Bistrica
Prebivalec 3	Pšata (pritok: Reka)
Prebivalec 4	Kamniška Bistrica
Prebivalec 5	Pšata
Prebivalec 6	Pšata

Kratka analiza: Od šestih lokalnih prebivalcev so se štirje opredelili za Pšato (Prebivalec 1, Prebivalec 3, Prebivalec 5, Prebivalec 6), dva pa za Kamniško Bistrico (Prebivalec 2, Prebivalec 4). Vsi so na vprašanje odgovorili neposredno in jasno. Odgovori kažejo predvsem na geografsko bližino reke posameznikovemu bivališču, brez dodatne razlage ali emocionalne utemeljitve.

VPRAŠANJE 2: Kaj za vas predstavlja reka, kdaj ste se z njo prvič srečali, kakšne spomine imate nanjo in kako se vaš odnos do reke spreminja?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	S Pšato je povezan že iz otroštva in tudi danes živi v njeni neposredni bližini – ob njej je zgradil hišo. Bližina reke je vplivala na izbiro parcele.
Prebivalec 2	Z reko živi že od rojstva. Opaža velike spremembe v 40 letih – reka ni več taka kot v mladosti.
Prebivalec 3	Ima predvsem negativne spomine, povezane s poplavami: 1976, 1992, 2002 in 2023. Najbolj si zapomni škodo, ki jo je povzročila voda.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 4	Kamniška Bistrica mu predstavlja dodano vrednost prostora. Kot otrok se je igral ob reki in opazoval ribiče.
Prebivalec 5	Ima lepe spomine iz otroštva, ko so se kopali v Pšati. Danes opaža, da je reka ožja in bolj omejena kot nekoč.
Prebivalec 6	Pšata je stalnica njegovega življenja – poleti se je sprehajal po njej, pozimi drsal. Zanj je reka način življenja.

Kratka analiza: Večina lokalnih prebivalcev povezuje reko s spomini iz otroštva, pogosto v pozitivnem smislu – igra, narava, druženje (Prebivalec 1, Prebivalec 4, Prebivalec 5, Prebivalec 6). Pri Prebivalec 3 izstopa izrazito negativna izkušnja s poplavi. Prebivalec 2 medtem izraža zavedanje sprememb – reka je danes drugačna, kar implicira določeno nostalgčnost. Pri Prebivalec 6 reka presega funkcionalnost in pomeni način življenja. Skupna točka vseh odgovorov je, da so izkušnje z reko osebne, močno povezane s prostorom bivanja in otroštvom, ter da se skozi čas spreminjajo zaradi degradacije, regulacij ali življenjskih sprememb.

VPRAŠANJE 3: Kako uporabljate reko? Ali jo uporabljate v skladu z vašimi željami, ali bi radi počeli še kaj dodatnega na reki?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Reko uporablja kot del prostora – posedanje ob njej, otroci se igrajo ob njej. Ne uporablja je za pridobitne ali druge funkcije.
Prebivalec 2	Ni odgovoril.
Prebivalec 3	Nikoli niso uporabljali reke.
Prebivalec 4	Reko uporablja v rekreacijske namene.
Prebivalec 5	Ni odgovoril.
Prebivalec 6	Nekoč so v reki lovili ribe, prali, se kopali.

Kratka analiza: Uporaba reke med lokalnimi prebivalci je zelo raznolika, pri čemer večina ne izvaja aktivne rabe reke za gospodarske ali pridobitne dejavnosti. Prebivalec 1 in Prebivalec 6 omenjata pasivno ali zgodovinsko rabo reke (posedanje, pranje, kopanje), Prebivalec 3 pa reke sploh ni nikoli uporabljal. Izstopa Prebivalec 4, ki vidi potencial za turistično rabo v smislu dostopnih točk za obiskovalce. Prebivalec 2 in Prebivalec 5 odgovora ne podata. Na splošno je iz odgovorov razvidno, da je reka del življenjskega prostora, a le redko aktivno uporabljena v pridobitne dejavnosti, pri čemer prevladuje spomin na pretekle oblike rabe.

VPRAŠANJE 4: Kako ocenjujete možnosti za izrabo reke za pridobitne dejavnosti (npr. turizem, kmetijstvo, ribogojstvo, mlinarstvo ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Možnost za ribogojnico, če to dopuščajo prostorski akti. Turizem in kmetijstvo se mu ne zdita realna opcija saj je poleti premalo vode. Reka naj ostane čim bolj naravna.
Prebivalec 2	Primerna za turizem in ribolov.
Prebivalec 3	Možnost za mini hidroelektrarne. Mlini in žage so opuščeni.
Prebivalec 4	Ni podal odgovora.
Prebivalec 5	V bližini ni prostora za dodatne dejavnosti. Omenja nekdanji mlin s hidroelektrarno, ki bi danes lahko bil turistična točka, a je zdaj tam pozidano.
Prebivalec 6	Nasprotuje turizmu, ker meni, da je škodljiv. Kmetijstvo mora biti pod eko nadzorom.

Kratka analiza: Odgovori lokalnih prebivalcev so raznoliki in kažejo na zadržanost do intenzivne pridobitne rabe reke. Prebivalec 1 in Prebivalec 6 izpostavljata potrebo po ohranjanju naravnega značaja reke, Prebivalec 3 vidi tehnično možnost za hidroelektrarne, Prebivalec 5 pa priložnost, ki je bila izgubljena z zazidavo nekdanjih objektov - mlina. Prebivalec 2 izraža zmeren optimizem glede turizma in ribolova, medtem ko Prebivalec 4 odgovora ne poda. Na splošno so intervjuvanci previdni glede rabe reke za gospodarske dejavnosti, pri čemer izpostavljajo problemsko prostorsko umestitev, nizko vodnatost, pretekle izgube dediščine in okoljsko občutljivost prostora.

VPRAŠANJE 5: Ali zaznavate kakšne specifične težave, ki vplivajo na reko in življenje ljudi ob njej (npr. onesnaženje, spremembe toka, gradnja infrastrukture ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Opozarja na prekomerno poseganje v reko (škarpe), onesnaženje z mivko (zaradi gorvodnih posegov), pretirano obrezovanje dreves, in neustrezno dojemanje reke kot kanal. Navaja, da ljudje želijo betonirati strugo, s čimer se ne strinja.
Prebivalec 2	Reka je poravnana, brez ovinkov in razlivnih območij, kar zmanjšuje njeno naravno pretočnost. Nekdaj globoka mesta (2 m) so danes plitva (20 cm). Opaža manj rib, poslabšano pretočnost struge in slabo vzdrževanje. Vzrok za določeno onesnaženost vidi tudi v kmetijski rabi zgoraj ob reki – od Leka navzgor.
Prebivalec 3	Opaža spremembe toka zaradi slabega vzdrževanja in samoprestavljanje struge, kar povzroča spore med lastniki. Kritičen je do zasebnih posegov v strugo (škarpe), zaradi česa Hidrotehnik ne želi opravljati del.
Prebivalec 4	Opaža izpuste odpadnih voda, blato, belo obarvano vodo (verjetno industrijskega izvora, npr. Količevo Karton), slabo in neredno čiščenje struge (vejevje). Glavni onesnaževalci so po njegovem gospodarski subjekti.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 5	Izpostavlja baliranje sena ob reki, ki ob poplavih padejo v strugo in jo zabašejo. Opaža zaraščenost kanalov, pozidavo zemljišč, kar omejuje odtekanje vode. Po njegovem mnenju je reka sicer danes bolj čista zaradi urejene kanalizacije.
Prebivalec 6	Kritizira sečnjo dreves, penjenje reke zaradi spiranja kmetijskih snovi, opozarja na zgodovinsko speljevanje kanalizacije v Pšato, ki je danes urejeno. Poudarja tudi pogosto ilegalno črpanje vode v kmetijske namene, kljub prepovedim.

Kratka analiza: Vsi sogovorniki izpostavljajo konkretne in lokalno prepoznavne težave, ki vplivajo na stanje reke: neurejeni posegi (zasebne škarpe, bale sena, obrezovanje dreves), spremembe struge (samoprestavljanje, izguba ovinkov, nižji vodostaj), slabo vzdrževanje (zamašena struga, neočiščeni zadrževalniki, vejevje), onesnaženje (industrijsko, kmetijsko, zgodovinsko - kanalizacijsko) in sistemski problemi (odsotnost nadzora Hidrotehnika, premalo odzivnosti, meje parcel). Nekateri sogovorniki (Prebivalec 5, Prebivalec 6) ob tem zaznavajo tudi nekatere izboljšave (npr. zaradi kanalizacije), a to ne pretehta občutka, ki ga gre zaznati, da reka ni ustrezno upravljana. Pogosto se pojavi kritika do »kulture odnosa do reke« – kot nekaj, kar je namenjeno odlaganju ali ureditvi po posameznikovih željah. Intervjuvanci razkrivajo preplet naravnih, upravljaljskih in družbenih problemov, ki zahtevajo sistemski pristop.

VPRAŠANJE 6: Ali ste po poplavih opazili kakšne spremembe na reki? Če da, kakšne?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Opaža nanos materiala, odplaknjene bregove, popravke zaradi pritiska ljudi. Na njihovi ulici so po poplavih zgradili nove škarpe. Pojavila se je tudi nova zapornica, a meni, da ni bila rezultat poplav.
Prebivalec 2	Ni podal odgovora.
Prebivalec 3	Reka je postala globlja – voda je odnesla 60–70 cm materiala in odpadkov.
Prebivalec 4	Opaža, da se po poplavih na porečju s strani države nekaj premika – razume kot pozitivne spremembe, s ciljem preprečevanja nadaljnjih poplav.
Prebivalec 5	Ni podal odgovora.
Prebivalec 6	Opaža izjemno povečano hitrost reke, ki jo pripisuje oblaganju struge s kamnom. Kritičen je do pozidave nekdanjih razlivnih območij (Šmidovo naselje) – zaradi tega so prvič po 90 letih imeli v hiši 1 m vode.

Kratka analiza: Štirje izmed šestih intervjuvancev odgovarjajo na vprašanje, pri čemer vsak izpostavi specifične posledice poplav. Prebivalec 3 opaža poglobljanje reke zaradi odplak materiala. Prebivalec 1 poroča o novih škarpah, ki naj bi bile izvedene pod pritiskom lokalnih prebivalcev, ter dvomi v zapornico, ki jo predstavljajo kot protipoplavni ukrep. Prebivalec 6 opozarja na nevarno pospešitev toka reke in pozidavo razlivnega prostora, kar je povzročilo poplavo v njihovem domu. Prebivalec 4 edini zaznava pozitivne spremembe, povezane z namero države po izboljšanju razmer. Prebivalec 2 in Prebivalec 5 odgovora ne

podata. Splošni vtis je, da poplave niso le naravni dogodek, ampak povod za različne intervencije, ki pa so po mnenju sogovornikov pogosto parcialne in lahko tudi napačno predstavljene.

VPRAŠANJE 7: Ali ste zadovoljni s protipoplavnimi ukrepi v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Nezadovoljen – pravi, da v Mengšu ni bilo izvedenih konkretnih ukrepov, zgolj lepotni popravki, brez zadrževanja vode gorvodno. Meni, da gre za ukrepe za »zadovoljstvo« ljudi in porabo sredstev.
Prebivalec 2	Nezadovoljen – pravi, da ukrepov ni bilo, le sanacije po poplavah. Ni bilo systemskega pristopa, ki bi rešil prihodnje situacije.
Prebivalec 3	Nezadovoljen – opozarja na individualistične rešitve (škarpe za posameznike), ki niso delovale. Kritizira občino in župana zaradi pomanjkanja vizije in preventivnih ukrepov.
Prebivalec 4	Delno nezadovoljen – pohvali samoiniciativne pobude krajevne skupnosti, a izraža razočaranje nad občino, ki ni izvedla ključnega ukrepa (dvig poti za 30 cm), ki bi preprečil poplave.
Prebivalec 5	Nezadovoljen – meni, da protipoplavnih ukrepov sploh ni. Poziva k mesečnim nadzorom reke, uvedbi inšpekcij, uvedbi kazni za neustrezno ravnanje, ter večji vlogi občine in države v nadzoru.
Prebivalec 6	Ni podal odgovora.

Kratka analiza: Pet od šestih intervjuvancev jasno izrazi nezadovoljstvo s protipoplavnimi ukrepi, vsak z različnih vidikov. Prebivalec 1 in Prebivalec 2 menita, da ukrepi niso bili systemski, ampak kozmetični. Prebivalec 3 prav tako pravi, da so bili ukrepi zgolj kozmetični popravki in opozarja na neučinkovitost parcialnih rešitev ter odsotnost preventivne strategije. Prebivalec 4 priznava pozitivne pobude iz lokalne skupnosti, a je razočaran nad neodzivnostjo občine za rešitev problema. Prebivalec 5 vidi problem predvsem v odsotnosti nadzora, predlaga sistematične mesečne preglede in kaznovalno politiko. Prebivalec 6 konkretnega odgovora ne poda. Skupna značilnost intervjuvancev je pomanjkanje zaupanja v obstoječi sistem in pozivi k bolj celostnim, nadzorovanim in dolgoročnim rešitvam.

VPRAŠANJE 8: Ali menite, da je vsa t. i. siva infrastruktura na reki ustrezna (jez, most, kanal, mlin, namakalni sistem, škarpe, kampi)? Se vam zdi, da bi morda lahko uporabili tudi na naravi temelječe rešitve (npr. razlivanje reke ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Kritičen do skalometov v gozdu, ki so nastali brez nadzora. Predlaga renaturacijo, predvsem ob športnem parku. Opozarja, da morajo to izvajati strokovnjaki, ne posamezniki po lastni volji.
Prebivalec 2	Nasprotuje sivi infrastrukturi. Meni, da gre za hudourniško reko in da je večina razlivnih območij uničenih. Priporoča odstranitev določenih škarp, razlivanje gorvodno od Nožic,

Intervjuvanec	Odgovor
	in uporabo kamna za zmanjšanje hitrosti vode. Opozarja, da voda manj prehaja v podtalnico.
Prebivalec 3	Opozarja na uničevanje mokrišč oziroma naravnih rezervatov za kar krivi državo. Pravi, da bi bilo potrebno v preteklosti večkrat omenjene umetne razbremenilnike (gradnja suhega grabnja) ponovno obuditi.
Prebivalec 4	Podpira sivo infrastrukturo, a ob pogojih strokovnega načrtovanja, predvsem v povezavi z obrtno cono – gradilo se jo je preblizu, na poplavnih območjih, za katera gradbena dovoljenja nebi smela biti izdana.
Prebivalec 5	Zavzema se za kombinacijo obeh pristopov. Kritičen je do zožanja razbremenilnika zaradi urbanizacije (Moste, Suhadole), ki je povzročilo gospodarsko škodo. Predlaga strokovne načrte krajinskih arhitektov in kontrolirano razlivanje pred Topolami.
Prebivalec 6	Odločno nasprotuje betoniranju. Pravi, da je bilo uničeno edino naravno območje Pšate. Zavzema se za sajenje dreves, razlivna območja, naselitev bobrov in možnost odkupa zemljišč za tak namen. Kritizira delo koncesionarjev, ki ni nadzorovano in poteka brez občutka.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev kažejo visoko stopnjo kritičnosti do obstoječe sive infrastrukture in močno podporo na naravi temelječim rešitvam. Večina sogovornikov se ne strinja s trenutnimi praksami betoniranja, skalometov in drugih gradbenih posegov, ki jih zaznavajo kot neučinkovite, okoljsko škodljive ali celo samovoljno izvedene. Poudarjajo izgubo naravnega značaja reke in razlivnih območij ter opozarjajo na škodljive posledice urbanizacije, zlasti tam, kjer so posegi povzročili ekonomsko ali okoljsko škodo. Na drugi strani večina predlaga uvedbo ali širitev drugačnih rešitev (»na naravi temelječih«): razlivanje na strateških mestih (npr. pred Topolami, nad Nožicami), renaturacijo umetno spremenjenih odsekov, ohranitev mokrišč ter inovativne ukrepe, kot so pogozditev in naselitev bobrov. Ključno vlogo pripisujejo stroki, še posebej krajinskim arhitektom in hidrotehnikom, ki naj bi prevzeli odgovornost za dolgoročno načrtovanje in nadzor. Sklepno lahko rečemo, da si lokalni prebivalci v večini želijo prehod iz parcialnih in neustrežno zasnovanih tehničnih ukrepov k sistemskim, na naravi temelječim in strokovno podprtim rešitvam, ki bi zagotavljale varnost, naravno ravnovesje in spoštovanje prostora reke.

VPRAŠANJE 9: Ali podnebne spremembe vplivajo na stanje reke (npr. poplave, suše, erozijo)? Če da, katere spremembe opazate?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Ni odgovoril.
Prebivalec 2	Meni, da podnebne spremembe vplivajo na reko. Opaža, da je danes bistveno več padavin kot nekoč. Potrebna bi bila struga z večjo kapaciteto.
Prebivalec 3	Ni odgovoril.
Prebivalec 4	Pravi, da so poplave naraven proces, posledica nepredvidljive narave. Opozarja, da ne smemo kriviti države ali občin, temveč se moramo bolje pripraviti za prihodnost.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 5	Ni odgovoril.
Prebivalec 6	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Na vprašanje o vplivu podnebnih sprememb na reko Pšato sta celostno in neposredno odgovorila le dva od šestih intervjuvancev. Prebivalec 2 izrecno zaznava vpliv podnebnih sprememb in poroča o povečanju količine padavin v primerjavi s preteklostjo. Meni, da bi se morala temu ustrezno prilagoditi tudi dimenzija rečne struge, ki trenutno ni kos novim vremenskim vzorcem. Prebivalec 4 pa opozarja, da gre pri poplavah za del naravnega cikla, ki ga ne moremo v celoti nadzorovati. Po njegovem mnenju bi morala biti reakcija skupnosti usmerjena v prilagajanje in sodelovanje, ne pa v iskanje krivcev. Ostali intervjuvanci na vprašanje niso neposredno odgovorili. Kljub nizkemu številu odgovorov se iz posrednih navedb lahko razbere, da nekateri prebivalci dojemajo podnebne spremembe kot resničen izziv, vendar hkrati razumejo, da mora biti odziv nanje usklajen s strokovno presojo, prostorskim načrtovanjem in družbenim konsenzom.

VPRAŠANJE 10: Ali poseganje človeka v smislu urejanja in rabe prostora vpliva na stanje reke (npr. poplave, suše, erozijo ...)? Če da, katere spremembe opazate?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Ni odgovoril.
Prebivalec 2	Pravi, da najbolj vpliva človek. Opaža znižanje nivoja podtalnice – včasih je bila voda visoka 5–6 m, danes 15 m. Voda odteka brez zadrževanja, kar ni dobro. Meni, da se bo katastrofa iz 2023 še ponovila.
Prebivalec 3	Ni odgovoril.
Prebivalec 4	Ni odgovoril.
Prebivalec 5	Ni odgovoril.
Prebivalec 6	Meni, da je poseganje človeka krivo spremembam na reki. Naravni cikli so odziv na človekovo ravnanje. Pravi, da je voda »prišla povedat, da rabi prostor, ki smo ji ga vzeli«.

Kratka analiza: Na vprašanje o vplivu človekovega poseganja v prostor na stanje reke sta neposredno odgovorila dva od šestih intervjuvancev. Prebivalec 2 poudarja, da ima človek največji vpliv – izpostavi konkretno posledico: znižanje podtalnice, saj se voda ne zadržuje več kot nekoč. Pove, da je zaskrbljen zaradi ponovitve poplav iz leta 2023, ker meni, da še vedno ne delujemo v pravi smeri. Prebivalec 6 svojo kritiko ubesedi simbolno in močno – po njenem je voda prišla povedat, da si želi prostor nazaj, saj smo ji ga odvzeli z našimi posegi. Opozarja, da narava zgolj odgovarja na človekove napake. Preostali sogovorniki na to vprašanje niso podali odgovora. Tisti, ki so odgovorili, izražajo jasno razumevanje povezave med prostorskimi posegi in spremembami v hidrološki dinamiki reke, ob tem pa izpostavljajo tudi nujnost spremembe odnosa do prostora, ki mora po njihovem mnenju postati bolj spoštljiv, odgovoren in naravi prijazen.

VPRAŠANJE 11: Ali je trenutno upravljanje z reko ustrezno in učinkovito?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Meni, da je upravljanje s Pšato neustrezno in neučinkovito.
Prebivalec 2	Kritičen – meni, da ni celostne strategije. Pravi, da so njihove pripombe (s strani krajevne skupnosti in občine) ostale brez odziva – neodzivnost Direkcije RS za vode. Sanacija po poplavih je neenotna, brez logike. 30 let ni bilo nobene prave sanacije, razen občinske pred cca. 5 leti.
Prebivalec 3	Nezadovoljen z upravljanjem. Izpostavi problem: njegovo zazidljivo zemljišče spremenjeno v travnik kljub gradbenemu dovoljenju.
Prebivalec 4	Ni najbolj zadovoljen z delom države. Ni prepričan, ali država in občine sodelujejo učinkovito, domneva pa, da je sodelovanja več po poplavih.
Prebivalec 5	Pravi, da je upravljanje z reko neustrezno. Največjo težavo vidi v pomanjkanju rednega vzdrževanja in negovanja reke s strani države.
Prebivalec 6	Popolnoma nezadovoljen – upravljanje označi za masaker, ki je stanje samo poslabšal. Kritizira koncesionarje, državo in nekoordiniranost občin, ki delujejo vsaka zase.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci ocenjujejo upravljanje z reko kot neustrezno, neusklajeno in neučinkovito. Več sogovornikov – zlasti Prebivalec 2, Prebivalec 6 in Prebivalec 5 – opozarja na odsotnost sistemskega pristopa: sanacije so parcialne, ukrepi neskladni, reakcije državnih organov pa počasne in pomanjkljive. Prebivalec 3 konkretno izpostavi problem samovoljnega spreminjanja statusa zemljišč, kar dojema kot znak nepreglednosti in pravne negotovosti pri upravljanju prostora ob reki. Prebivalec 6 je v svojih navedbah najostrejši – upravljanje opiše kot masaker, ki reki ni pomagal, temveč je stanje poslabšal, odgovornost pa vidi tako pri koncesionarjih kot tudi v pomanjkanju volje občin, ki odgovornost pogosto prelagajo na državo. Prebivalec 4 nekoliko bolj zadržano pove, da ni prepričan v kakovost sodelovanja med ravnmi oblasti, a upa, da so se razmere po poplavih izboljšale. Prebivalec 1 pa upravljanje preprosto označi kot neustrezno in neučinkovito, brez dodatnih podrobnosti. Sklepno lahko rečemo, da lokalni prebivalci izražajo visoko raven nezadovoljstva in obenem pričakujejo večjo usklajenost med državo, občinami in izvajalci, kot tudi celostno strategijo namesto trenutnih parcialnih rešitev.

VPRAŠANJE 12: Kako bi lahko izboljšali njeno upravljanje?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Predlaga regijski pristop (»od izvira do izliva«) in sodelovanje vseh petih občin, ki bi skupaj našle kapacitete za začasno kanaliziranje odvečne vode. Izpostavlja tudi vpliv upravljanja z gozdovi in podzemnimi vodami. Kritičen je do vlaganja v območja (dajati reko v skale), kjer ni ogroženosti (npr. tunjski gozdovi).
Prebivalec 2	Zavzema se za celostno upravljanje reke (»od izvira do izliva«). Pravi, da ni ustreznega nadzora nad koncesionarji – še huje, nadzornik je zaposlen pri koncesionarju, kar je zanj nesprejemljivo. Več pristojnosti občinam. Država mora iznajti nove pristope upravljanja – izvedbeni načrt. Občina bi morala zazidljive parcele spremeniti v nezazidljive (OPN).

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 3	Predlaga čiščenje reke, implementacijo zaraščenih brežin z drevjem in izgradnjo razbremenilnikov.
Prebivalec 4	Meni, da je ključna učinkovita komunikacija z lokalnim prebivalstvom. Predlaga, naj se jasno predstavi, kaj se načrtuje, kdo je odgovoren, in kdaj bo kaj izvedeno. Izpostavlja tudi potrebo po sodelovanju občin med seboj (»od izvira do izliva«).
Prebivalec 5	Zavzema se za inšpekcijski nadzor nad koncesionarji. Pred izplačilom naj se preveri, ali je bilo delo pravilno opravljeno. Zadeve bi morali tudi bolj poenostaviti.
Prebivalec 6	Predlaga uvedbo razlivnih območij, suhih zadrževalnikov ter vključevanje ornitologov in ribičev, ne le gradbenikov, ki po njegovem služijo na oblaganjih.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev ponujajo več različnih, a med seboj dopolnjujočih se predlogov za izboljšanje upravljanja. V ospredju je predvsem potreba po usklajenosti in nadzoru. Prebivalec 1 opozarja na nujnost regijskega pristopa, kjer bi vse občine sodelovale in skupaj načrtovale infrastrukturne in prostorske rešitve, z upoštevanjem naravnih dejavnikov, kot so gozdni sistemi in podzemne vode. Prebivalec 2 izpostavi problem navzkrižja interesov pri nadzoru nad koncesionarji in poziva k neodvisnem nadzornem mehanizmu. Prebivalec 3 v ospredje postavi čiščenje struge, obogatitev obrežnega pasu z rastlinjem in gradnjo razbremenilnikov. Prebivalec 4 opozarja na pomembnost informiranja lokalnega prebivalstva in usklajenega občinskega sodelovanja. Prebivalec 5 konkretno predlaga uvedbo sistema nadzora nad izvajanjem del, ki bi koncesionarjem izplačal sredstva šele po preverjanju kakovosti opravljenega dela. Prebivalec 6 pa se zavzema za širitev naravnih ukrepov in vključevanje različnih strok, kot so ornitologi in ribiči, ki naj bi dopolnjevali prevladujoče gradbene pristope. Sklepno lahko ugotovimo, da sogovorniki izražajo potrebo po večji strokovni raznolikosti, nadzoru nad izvajanjem ukrepov in prostorsko celostnem pristopu (»od izvira do izliva«), ki ne bo več temeljil na parcialnih, kratkoročnih in ozko tehničnih rešitvah.

VPRAŠANJE 13: Ali zaznavate konflikte med različnimi interesi glede rabe reke (npr. med kmetijci, ribiči, ribogojci, mlinarji, naravovarstveniki, upravljalci ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Na sami Pšati ne zaznava večjih konfliktov.
Prebivalec 2	Konfliktov neposredno ne zaznava, vendar opozori na pritisk investorjev in spremembe namembnosti zemljišč, kar se v občini zaenkrat zavira.
Prebivalec 3	Opozarja na nesoglasja z ribiči zaradi prepovedi odvzema materiala iz potoka, kar dojema kot nesmiselno omejitve. Meni, da riba ne pogine, ampak se umakne.
Prebivalec 4	Ne zaznava konfliktov glede izrabe reke.
Prebivalec 5	Ni zaznal kakšnih konfliktov.
Prebivalec 6	Opozarja na kmetovalce, ki se obnašajo kot lokalni šerifi, onesnažujejo reko in črpajo vodo - sam se ne spušča v konflikte. Kritizira tudi neodzivnost pristojnih institucij.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev kažejo, da odkritih ali odprtih konfliktov na ravni vsakodnevne rabe reke večinoma ne zaznavajo, vendar številni sogovorniki posredno izražajo napetosti med različnimi interesi, predvsem v povezavi z okoljskim varstvom, prostorsko rabo in dovoljenji. Prebivalec 2 ne zaznava neposrednih konfliktov, a jasno opozori na pritiske za spremembo namembnosti zemljišč, kar prepoznava kot ključni vir potencialnih sporov v prihodnosti. Prebivalec 3 poroča o konfliktu izkušnji z ribiči, ki nasprotujejo rabi materiala iz potoka, kar sam vidi kot nepotrebno restrikcijo. Prebivalec 6 podaja izrazito kritiko na račun kmetovalcev, ki naj bi si sami prisvajali dostop do vode in onesnaževali reko, vendar poudari, da ni njen namen vstopati v konflikte, ampak bi morale ukrepati pristojne inšpekcije. Na drugi strani Prebivalec 1, Prebivalec 4 in Prebivalec 5 ne zaznavajo pomembnejših konfliktov, kar kaže na to, da konflikti, če obstajajo, niso vedno jasno izraženi ali pa se odvijajo v drugih delih sistema (institucije, nadzori). Sklepno je mogoče reči, da intervjuvanci kljub navideznemu miru opozarjajo na tiha trenja glede uporabe prostora, omejitev rabe naravnih virov in razmerij med sektorji, ki bi v določenih razmerah lahko postala odprta nasprotja interesov.

VPRAŠANJE 14: Ali sta upravljanje in komunikacija lokalne oblasti glede reke ustrezni? Kaj bi izboljšali?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Upravljanje in komunikacija občine neustrezna. Občina se samo pohvali s košnjo brežin, čiščenjem razbremenilnika, obnovo zidov, ni pa nobenega razvoja. Zaposleni na občini so starejši kadri, ki čakajo na upokožitev in nimajo vizije.
Prebivalec 2	Komunikacija je bila enosmerna – občina je pošiljala obvestila, odziva s strani države ni bilo. Meni, da občine nimajo dovolj pristojnosti, postopki so prenormirani in prepočasni - birokratizacija. Domžale bi lahko prevzele upravljanje, če bi država dala jasna pravila.
Prebivalec 3	Ni odgovoril.
Prebivalec 4	Občina deluje v okviru svojih pristojnosti. Navaja primer, ko je bila občina kaznovana za samoiniciativno čiščenje reke, kar kaže na omejitve lokalne ravni. Pravi, da je vse ostalo v pristojnosti države.
Prebivalec 5	Ocenjuje, da je z novim županom komunikacija zelo dobra, župan je odziven in posluša. Vendar poudari, da odgovornosti med občinami in državo niso jasno razmejene, kar povzroča težave. Občina bi morala imeti pristojnosti glede upravljanja z reko in ne država – država bi morala zagotoviti finance.
Prebivalec 6	Zelo kritičen – občina stalno preloži odgovornost na državo, ni dialoga, ni interesa za reko. Pravi, da je občina neodzivna in da nima posluha za naravne vrednote.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev kažejo, da večina lokalnih prebivalcev ocenjuje upravljanje in komunikacijo lokalne oblasti kot neustrezno, predvsem zaradi pomanjkanja pristojnosti, interesa, vizije in proaktivnosti. Prebivalec 1 izpostavi, da občina deluje zgolj vzdrževalno in formalno, pri čemer so zaposleni večinoma starejši kadri brez razvojne usmeritve, kar po njegovem mnenju zavira kakršno koli naprednejše načrtovanje. Podobno Prebivalec 6 kritizira odsotnost dialoga, nezainteresiranost za naravne vrednote in stalno prelaganje odgovornosti na državo. Prebivalec 2 opozori na enosmerno komunikacijo občine po poplavah in poudari, da postopki niso učinkoviti, ker občina nima niti pooblastil niti operativnih možnosti za samostojno ukrepanje. Ocenjuje, da bi Domžale lahko prevzele več odgovornosti, če bi bila pravila jasna in sistemsko podprta. Prebivalec 4 meni, da občine v veliki meri delujejo znotraj svojih omejitev in spomni na

primer, ko je bila občina kaznovana za samoiniciativno čiščenje reke, kar po njegovem kaže na sistemsko neskladje v razdelitvi odgovornosti. Le Prebivalec 5 poda delno pozitivno oceno, saj novo občinsko vodstvo označi kot odzivno in odprto za sodelovanje, vendar hkrati tudi on opozori, da ni jasno, kdo je odgovoren za katera vprašanja, kar povzroča zastoje pri ukrepanju – več odgovornosti bi prenesel na občino. Sogovorniki torej poudarjajo, da težava ni le v kadrovskih ali operativnih slabostih občin, temveč predvsem v sistemski nejasnosti razmejitve odgovornosti, pomanjkanju pristojnosti, in odsotnosti vključujoče komunikacije, kar vpliva na zaupanje v sposobnost lokalne oblasti za dolgoročno upravljanje reke.

VPRAŠANJE 15: Ali sodelujete oziroma si želite sodelovati pri upravljanju z lokalnim okoljem in reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Intervjuvanec je večkrat poskušal sodelovati pri upravljanju, a je bil razočaran. Bil je član nadzornega sveta in raziskoval poslovanje obnove mostu čez Pšato, kjer je odkril številne napake. Njegove pobude niso bile pozitivno sprejete. Kritičen je tudi do aktualnega in prejšnjega župana. Želi si župana z vizijo, ki bi ustvaril razvojno naravnano klimo.
Prebivalec 2	Intervjuvanec pravi, da dobro sodelujejo z občino. Je svetnik pri županji, kar sodelovanje olajša. Pohvali vodstvo občine Domžale, ki krajevnim skupnostim dodeljuje sredstva preko participativnega proračuna. Izpostavi tudi redne 3-mesečne sestanke med občino in krajevnimi skupnostmi.
Prebivalec 3	Intervjuvanec pravi, da se aktivno ne vključuje v lokalno politiko.
Prebivalec 4	Intervjuvanec pravi, da sodeluje z občino oziroma se vključuje kot lokalni prebivalec.
Prebivalec 5	Intervjuvanec pravi, da se sam ne bi angažiral niti si tega ne želi. Poudarja, da ni ne poslanec niti svetnik, in da za to obstajajo pristojni strokovnjaki.
Prebivalec 6	Intervjuvanec pravi, da ne želi sodelovati na način, da mora izsiljevati na občini.

Kratka analiza: Analiza odgovorov pokaže raznoliko stopnjo vključenosti lokalnih prebivalcev v upravljanje z lokalnim okoljem in reko. Trije intervjuvanci (Prebivalec 1, Prebivalec 2 in Prebivalec 4) so sodelovali ali še sodelujejo pri upravljanju – bodisi kot člani svetov, občinski svetniki ali aktivni posamezniki. Med njimi izstopa Prebivalec 2, ki poudarja dobro sodelovanje z občino, redne sestanke in uporabo participativnega proračuna. Nasprotno pa so trije sogovorniki (Prebivalec 3, Prebivalec 5 in Prebivalec 6) izrazili pasivnost ali zavrnitev sodelovanja – bodisi zaradi pomanjkanja interesa bodisi zaradi slabih izkušenj ali nezaupanja v lokalne oblasti. Skupno analiza razkriva, da je sodelovanje pogosto odvisno od formalnega položaja, preteklih izkušenj in občutka, da so pobude slišane in upoštevane.

VPRAŠANJE 16: Ali so vam dane možnosti za vključevanje lastnih pobud? Če da, katere, kako in na kakšen način? So bile vaše pobude upoštevane?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Pobud ni mogoče podajati. Za manjše stvari (npr. prometni znak) je večkrat klical, a se je rešilo napačno. Ni komunikacijskega kanala; vse gre preko osebnega klica uradniku.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 2	Možnosti za pobude imajo; relacija med krajevno skupnostjo in občino deluje dobro. Pobude so deloma upoštevane. Občina ima uradne ure, odprta za občane.
Prebivalec 3	Občina ga nikoli ni vprašala ali povabila. Ne zaznava sistema za vključevanje. Občasno kaj reče svetniku ali županu, a se ne upošteva.
Prebivalec 4	So bili vključeni. Krajevna skupnost je dala pobude, zastopal jih je Vodnjov. Bili so informirani, a realizacije ni bilo; dobili so razlago, da trenutno ni mogoče.
Prebivalec 5	Dal je pobudo (po poplavih 2023) in so jim hitro očistili.
Prebivalec 6	Možnosti ni bilo. Poslali so javno pismo, fotografije, a se ni zgodilo nič. Tudi odgovora niso prejeli – vsa drevesa so posekali.

Kratka analiza: Analiza odgovorov kaže na precejšnje razlike v zaznavanju možnosti za vključevanje pobud med lokalnimi prebivalci. Nekateri intervjuvanci imajo pozitivne izkušnje – predvsem Prebivalec 2, ki kot občinski svetnik poudarja dobro delujočo relacijo med krajevno skupnostjo in občino ter odprtost za predloge občanov. Tudi Prebivalec 4 navaja, da so bili preko krajevnega skupnosti vključeni, čeprav do dejanske realizacije pobud ni prišlo, temveč le do formalnega odgovora. Prebivalec 5 navaja konkreten primer, ko je po oddani pobudi glede poplav 2023 sledila hitra reakcija in čiščenje, kar kaže na vsaj delno učinkovito odzivanje oblasti. Na drugi strani so Prebivalec 1, Prebivalec 3 in Prebivalec 6 izrazito kritični. Prebivalec 1 meni, da formalnega sistema za podajanje pobud sploh ni, in izpostavlja, da morajo pobude potekati preko osebnih klicev, kar pogosto vodi do napačnih rešitev. Prebivalec 3 opozarja, da občina občanov ne vključuje sistematično, pri čemer tudi posredna komunikacija (prek svetnikov) nima učinka. Prebivalec 6 poroča o zelo negativni izkušnji – čeprav so skupaj z drugimi poslali javno pismo in dokumentirali stanje s številnimi fotografijami, se ni zgodilo nič, niti odgovora niso prejeli. Skupno je razvidno, da imajo posamezniki z bolj formalno vlogo ali povezavo z občinskimi strukturami boljši dostop do mehanizmov za izražanje pobud, medtem ko drugi lokalni prebivalci pogosto ne zaznavajo učinkovitih poti za vključevanje ali jih ocenjujejo kot neučinkovite in netransparentne.

VPRAŠANJE 17: Ali bi se morali različni strokovnjaki več vključevati v načrtovanje upravljanja z reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Stroke bi se morale bolj vključevati v proces upravljanja z reko. Za resne premike je to stvar strokovnjakov; prebivalci so lahko v pomoč pri odnosu do reke.
Prebivalec 2	Strokovnjaki bi morali delati tudi na terenu, ne le po zemljevidih. Mikrolokacije so pomembne, kar zemljevidi ne zaznajo.
Prebivalec 3	Stroke bi se morala bolj vključevati v upravljanje s Pšato. Potrebno jih je vključiti že v fazi načrtovanja. Premalo se dela na stroki.
Prebivalec 4	Predvsem stroka mora biti vključena. Le stroka se lahko ukvarja s takimi zadevami in ji je treba zaupati. Država naj reševanje prepusti stroki.
Prebivalec 5	Potrebno je bolj upoštevati stroko in ne odločati na podlagi političnih odločitev.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 6	Vedno morajo biti prisotni strokovnjaki na vseh področjih. Država bi morala imeti strokovnjake za usklajevanje interesov, tudi lokalnih pobud.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci jasno zagovarjajo večjo vlogo strokovnjakov pri upravljanju z reko. Več jih izpostavi potrebo po zgodnjem vključevanju stroke (Prebivalec 3, Prebivalec 4), nekateri poudarijo potrebo po terenskem delu in ne le pisarniškem načrtovanju (Prebivalec 2), medtem ko Prebivalec 5 opozarja na nevarnost političnih odločitev brez strokovne podlage. Prebivalec 1 in Prebivalec 6 dopolnjujeta pogled s tem, da mora stroka voditi, lokalno prebivalstvo pa sodelovati ali biti slišano. Prebivalec 6 posebej izpostavi potrebo po strokovnjakih, ki znajo usklajevati interese, ne le izvajati tehnične naloge. Sklepno – med vsemi intervjuvanci obstaja močan konsenz, da je vključevanje različnih strok v načrtovanje upravljanja z reko nujno, da bi presegli parcialne, politične in nestrokovne pristope.

VPRAŠANJE 18: Katere stroke bi morale biti vključene (in od kod)?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Hidrologi, strokovnjaki za podzemne vode, biologi – tisti, ki poznajo življenje ob in v reki.
Prebivalec 2	Hidrologi, biologi, ribiči; širši krog strokovnjakov omogoča bolj sonaravne rešitve.
Prebivalec 3	Geologi, gradbeniki, inženirji.
Prebivalec 4	Gradbinci, ekologi, biologi, krajinski arhitekti; poudarek tudi na sodelovanju s prebivalci.
Prebivalec 5	Krajinski arhitekti, strokovnjaki za vode.
Prebivalec 6	Gradbeniki, hidrologi, ribiči, ornitologi, biologi, botaniki, geologi – a naj se jih tudi upošteva.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci na vprašanje odgovorijo z navedbo konkretnih strok, ki bi jih bilo treba vključiti v načrtovanje upravljanja z reko. Med njimi se najpogosteje omenjajo: biologi (Prebivalec 1, Prebivalec 2, Prebivalec 4, Prebivalec 6), hidrologi (Prebivalec 1, Prebivalec 2, Prebivalec 6), gradbeniki (Prebivalec 3, Prebivalec 4, Prebivalec 6), krajinski arhitekti (Prebivalec 4, Prebivalec 5), geologi (Prebivalec 3, Prebivalec 6), ribiči (Prebivalec 2, Prebivalec 6), strokovnjaki za vode (Prebivalec 5). Posebej velja izpostaviti željo po interdisciplinarnosti in sodelovanju stroke z lokalnimi prebivalci, kar omenjata predvsem Prebivalec 4 in Prebivalec 6. Slednji tudi poudari, da vključitev strok ni dovolj, če jih odločevalci v praksi ne upoštevajo. Skupno vsi intervjuvanci zagovarjajo pristop, kjer bi bila odločitev podprta z znanjem več strok, ne le inženirskih, temveč tudi naravoslovnih in ekoloških, z močnim poudarkom na medsebojnem usklajevanju in konkretni uporabi znanj.

VPRAŠANJE 19: Kako se vam zdi ideja interdisciplinarne strokovne delovne skupine oziroma morebitne nove institucije?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Ideja se mu zdi edina možna rešitev oziroma edini možen način delovanja.
Prebivalec 2	Ideji je izrecno naklonjen in bi v njej tudi sodeloval.
Prebivalec 3	Pravi, da je pristop pravilen in vreden nadaljevanja. Kritičen je do referendumov, kjer se ljudje ne znajo dogovoriti. Poudarja, da laik ne more odločati o vsem.
Prebivalec 4	Ideja se mu zdi optimalna rešitev za družbo, okolje in državo. Podprl bi jo takoj, saj odpravlja parcialne interese.
Prebivalec 5	Pravi: »Ja, ampak samo stroke, katerih se problemi tičejo.« Kritičen do civilne družbe in lokalnih iniciativ, ki po njegovem včasih zavirajo razvoj.
Prebivalec 6	Ideja se mu zdi edini pravilen način delovanja. Izrazil je razočaranje, da tega, kar predlagamo v projektu ni storila občina – da bi župan sklical komisijo strokovnjakov pred posegom.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci se do ideje interdisciplinarne strokovne skupine opredelijo pozitivno – večina jo vidi kot edino smiselno in učinkovito rešitev za kompleksne izzive v upravljanju z reko. Prebivalec 1, Prebivalec 4 in Prebivalec 6 poudarjajo, da je to edini pravilen ali mogoč način. Prebivalec 3 zagovarja tak pristop kot nujno alternativo referendumski (nestrokovni) logiki. Prebivalec 2 je pripravljen aktivno sodelovati. Prebivalec 5 izpostavi, da naj sodelujejo le tiste stroke, ki se problema neposredno tičejo, in je kritičen do vpliva civilne družbe in lokalnih iniciativ, ki dostikrat zavirajo razvoj (npr. ribiči, ker se ne sme izrabljati peska iz reke, zeleni – nerealna pričakovanja). Vsebinsko je razvidno, da anketiranci interdisciplinarnost strokovnjakov razumejo kot pot do legitimnosti, strokovne utemeljenosti in zaščite pred parcialnimi interesi ali političnim voluntarizmom. Razlike med njimi se kažejo predvsem v tem, kako odprta naj bo takšna skupina za sodelovanje civilne družbe in lokalnih iniciativ – nekateri poudarjajo nujnost sodelovanja in usklajevanja, drugi pa previdnost pred zaviralnimi učinki.

VPRAŠANJE 20: Ali vidite prednosti pri vključevanju lokalne skupnosti v upravljanje z reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Skeptičen. Meni, da lokalno prebivalstvo nima ustreznega znanja in kompetenc. Predlaga vlogo strokovne skupine, ki naj obvešča in usmerja prebivalce.
Prebivalec 2	Meni, da ljudi lokalna politika zanima samo, ko gre za njihove interese – prisoten je čisti individualizem. Ne vidi prave kolektivne zavzetosti.
Prebivalec 3	Ni podal odgovora.
Prebivalec 4	Podpira vključevanje prebivalcev, a naj ti odgovarjajo na rešitve, ki jih poda stroka. Sami naj ne oblikujejo rešitev, saj za to nimajo znanja.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 5	Skeptičen. Meni, da naj delo opravijo tisti, ki so za to izvoljeni in strokovnjaki. Dodatni ljudje ne bi nič prispevali, le preveč bi jih bilo.
Prebivalec 6	Pravi, da bi bilo dobro, da bi se ljudje povezali in pritiskali na občino. Sicer sam ni za vodenje, bi pa sodeloval, če bi kdo drug vodil.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev na 20. vprašanje so razmeroma zadržani ali pogojno pozitivni glede vključevanja lokalne skupnosti. Nihče ne zavrača vključevanja načeloma, vendar večina poudarja omejitve takšnega pristopa. Prebivalec 1 in Prebivalec 4 podpirata vključevanje, vendar pod pogojem, da ima vodilno vlogo stroka. Lokalni prebivalci naj prispevajo z odzivom in mnenji, ne pa s končnimi rešitvami. Prebivalec 2 in Prebivalec 5 sta kritična – prvi zaradi individualizma, drugi zaradi neučinkovitosti dodatnega vključevanja – delo naj v osnovi opravijo izvoljeni predstavniki in strokovnjaki. Prebivalec 6 sicer vidi vrednost v kolektivnem pritisku lokalne skupnosti, vendar izpostavlja potrebo po organizaciji in voditelju. Prebivalec 3 na to vprašanje ni odgovoril. Sklepno lahko rečemo, da večina podpira posvetovalno in odzivno vlogo lokalne skupnosti, vendar pričakuje, da bodo usmeritve in vsebinske rešitve podane s strani strokovnjakov in lokalnih predstavnikov. Kritike se nanašajo predvsem na pomanjkanje znanja, organiziranosti in kolektivne zavzetosti v lokalni skupnosti.

VPRAŠANJE 21: Ali menite, da je med prebivalci v vaši občini dovolj znanja glede varstva reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Znanja ni dovolj. Predlaga kampanje, čistilne akcije, dobre prakse iz tujine, redne članke v lokalnem časopisu Mengšan in brošure. Delavnice niso najbolj primerne in učinkovite.
Prebivalec 2	Znanja in zavedanja je premalo. V otroštvu je bilo boljše. Mladi danes onesnažujejo. Znanje bi morali spodbujati v vrtcih in šolah. Šole sodelujejo in so zainteresirane (čistilne akcije), starši so preveč zaščitniški – permisivna vzgoja.
Prebivalec 3	Ljudje so se včasih sami angažirali, znanje je bilo prisotno, a danes takih ljudi skoraj ni več. Potrebno je oživljati tradicijo (npr. skupinsko čiščenje reke).
Prebivalec 4	Ni podal odgovora.
Prebivalec 5	Ni podal odgovora.
Prebivalec 6	Znanje ni enotno – nekateri niso zavezani naravovarstvu, drugi so zelo. Ne poda konkretnih predlogov izboljšanja, ampak izrazi razočaranje nad splošnim odnosom.

Kratka analiza: Od šestih intervjuvancev so štirje podali konkretne odgovore, medtem ko dva nista odgovorila (Prebivalec 4, Prebivalec 5). Prebivalec 1, Prebivalec 2 in Prebivalec 3 ocenjujejo, da je znanja o reki premalo, in vsak na svoj način predlaga, kako bi ga bilo mogoče izboljšati. Prebivalec 1 je za informativne medije, dobre prakse in postopno uvajanje novosti, Prebivalec 2 pa izpostavi vlogo izobraževalnih ustanov in opozori na permisivno vzgojo. Prebivalec 3 zagovarja obujanje lokalnih tradicij skupnostne skrbi za reko medtem, ko Prebivalec 6 poda bolj subjektivno mnenje – vidi razdvojenost med ljudmi, nekateri so predani naravi, drugi ne. Ne poda konkretnih ukrepov, zaznava pa pomanjkanje splošnega odnosa do narave. Skupna nit med

odgovori je prepričanje, da bi bilo znanje o reki treba širiti in utrjevati, pri čemer je za večino pomemben kombiniran pristop – od izobraževanja do vsakodnevne vpetosti v okolje. V ozadju pa ostaja tudi občutek, da je družbena struktura (npr. individualizem, permissivna vzgoja, generacijski razkorak) ovira za učinkovitejšo kolektivno zavzetost.

VPRAŠANJE 22: Ali menite, da imajo različne generacije občanov različne poglede na stanje in pomen reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Glede generacijskih razlik intervjuvanec meni, da so starejši navajeni, da se reko vedno da ukrotiti (z betonom). Srednja generacija razmišlja podobno. Meni, da je še veliko dela, da se dojemanje spremeni.
Prebivalec 2	Glede generacijskih razlik intervjuvanec meni, da so otroci še nekako v redu, težava so predvsem mladostniki – vandalizem, uničevanje infrastrukture, metanje predmetov v reko.
Prebivalec 3	Ni odgovoril.
Prebivalec 4	Da, opaža velike razlike. Starejši težko spremenijo stališča, saj ne uporabljajo sodobnih socialnih kanalov informiranja – težko kaj spremenijo pri sebi. Izpostavlja tudi problem individualizma in pasivnosti.
Prebivalec 5	Ni odgovoril.
Prebivalec 6	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Na vprašanje so odgovorili trije intervjuvanci (Prebivalec 1, Prebivalec 2, Prebivalec 4). Vsi na nek način ugotavljajo, da med generacijami obstajajo določene razlike v dojemaju reke. Prebivalec 1 izpostavi predvsem starejše generacije, ki so navajene tehničnih rešitev (betoniranje), kar gre zaznati tudi pri srednji generaciji, ki razmišlja podobno - sprememba dojemaja je po njegovem še daleč. Prebivalec 2 opozori na mladostnike kot problematično skupino zaradi vandalizma in nespoštovanja reke, medtem ko za otroke meni, da se normalno vedejo oziroma v njih vidi upanje. Prebivalec 4 pa razlike vidi predvsem v načinu informiranja in osebni odgovornosti – starejši so težko dosegljivi za nove pristope, poleg tega, da prevladuje vsesplošni individualizem in pasivnost. Ostali trije (Prebivalec 3, Prebivalec 5, Prebivalec 6) pod tem vprašanjem niso podali odgovora. Skupno odgovori kažejo, da intervjuvanci generacijske razlike prepoznavajo kot izziv, pri čemer se mlajše generacije soočajo z vrednotnim odmikom, starejše pa z neprilagodljivostjo. Izpostavljeno je tudi pomanjkanje povezovalnih praks, ki bi gradile razumevanje in skupno odgovornost za reko.

VPRAŠANJE 23: Katere spremembe si najbolj želite v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Želi si izboljšav na odsekih, kjer je struga ravna in obdana z betonskimi skalami – npr. pri pokopališču v Mengšu. Predlaga ureditev po vzoru naravnega dela mimo gradov, kjer je reka naravna, obraščena z drevjem in grmovjem.

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 2	Zavzema se revitalizacijo in obnovo struge – manj betoniranja, ohranitev ovinkov, odstranitev pregrad, celostno čiščenje porečja od začetka do konca.
Prebivalec 3	Želi celostno strokovno obravnavo. Podpira možnost menjave zemljišč na poplavnih območjih – tudi osebno je pripravljen zamenjati 10.000 m ² . Želim si tudi poštenega povračila škod morebitnim oškodovancem.
Prebivalec 4	Želi si večje turistične izrabe Kamniške Bistrice – z ležalniki, kampiranjem ipd..
Prebivalec 5	Predlaga mesečno urejanje Pšate in Tunce (podobno kot redno pluženje cest), več razlivnih površin in več nadzora (nad koncesionarji in lastniki zemljišč).
Prebivalec 6	Želi pogozditev posekanih območij, ustavitve betoniranja (»toboganov«), ohranitev naravnih delov Pšate, izgradnjo suhega zadrževalnika.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci so podali konkretne odgovore, ki kažejo na širok nabor želja glede sprememb v porečju reke – od tehničnih in institucionalnih rešitev, ekoloških pristopov pa do prostorskih in družbenih ukrepov. Prebivalec 1 in Prebivalec 2 zagovarjata odpravo betonskih rešitev in renaturacijo, vsak s svojimi konkretnimi predlogi – Prebivalec 1 lokalno, Prebivalec 2 sistemsko in celostno. Prebivalec 6 poleg naravovarstvenih posegov (pogozditev, zadrževanje vode) in izgradnje suhega zadrževalnika jasno izraža kritiko trenutnih posegov. Prebivalec 3 prispeva praktičen vidik – podpira strokovnost in možnost kompenzacij lastnikom prizadetih zemljišč. Prebivalec 5 predlaga vzpostavitev redno vzdrževalnega sistema, več razlivnih površin in več nadzora nad koncesionarji in lastniki zemljišč. Prebivalec 4 pa izpostavlja turistični potencial reke kot razvojno priložnost. Skupno odgovori kažejo, da si lokalni prebivalci želijo bolj celosten, strokovno podprt, naravi prijazen in dolgoročno vzdrževan sistem upravljanja porečja, pri čemer imajo mnogi tudi konkretne praktične predloge oziroma zamisli.

VPRAŠANJE 24: Katere so največje ovire, ki jih vidite pri doseganju teh ciljev-sprememb?

Intervjuvanec	Odgovor
Prebivalec 1	Ovira je interes – kdo bo prepričal župana in strokovne skupine, da podprejo takšno rešitev.
Prebivalec 2	Največja ovira je država, ki deluje preveč stihijsko. Če bi se poplave ponovile, bi bile posledice še hujše. Reka je polna proda, kar prej ni bila.
Prebivalec 3	Župan, ki ne posluša drugih in uveljavlja le svoje – »kar si zapiči, to naredi«. Predlaga omejitev mandatov na 2. Župana obtoži tudi zasipavanja mokrišč.
Prebivalec 4	Največja ovira je država in njena zapletena zakonodaja.
Prebivalec 5	Ni odgovoril.
Prebivalec 6	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Na vprašanje so konkretno odgovorili štirje intervjuvanci. Odgovori se osredotočajo na strukturne in politične ovire. Prebivalec 1 poudari vpliv interesov in potrebo, da nekdo prepriča župana ter strokovne skupine – proces je političen in odvisen od volje ključnih akterjev. Prebivalec 2 vidi težavo v državi, ki ravna preveč reaktivno in stihijno, ter opozarja na nezadostno vzdrževanje struge (prod). Prebivalec 3 je izjemno kritičen do župana: obtoži ga avtorskega vodenja, zasipavanja mokrišč in predlaga zakonsko omejitev mandatov. Prebivalec 4 pa kot največjo oviro izpostavlja državno raven in zapleteno zakonodajo, ki zavira uresničevanje rešitev. Skupno je razvidno, da lokalni prebivalci največje ovire pri doseganju ciljev vidijo v odločevalskih strukturah, kjer prevladujejo osebni interesi, zapleteni birokratski postopki in pomanjkanje strateškega upravljanja. Ovire so torej predvsem sistemske in politične, ne tehnične ali finančne.

3.6 Lokalni prebivalci – povzetek analize intervjujev

Analiza intervjujev s šestimi predstavniki lokalnega prebivalstva, ki živijo v bližini reke Pšate ali Kamniške Bistrice, razkriva močan osebni odnos do reke in kritično oceno njenega trenutnega stanja ter upravljanja. Ključne ugotovitve se nanašajo na doživljanje reke kot življenjskega prostora, prepoznavanje okoljskih sprememb, nezadovoljstvo z institucionalnim delovanjem ter izraženo potrebo po strokovnem, naravi bolj prijaznem in vključujočem pristopu k upravljanju.

1. Odnos do reke: Lokalni prebivalci imajo s Pšato in Kamniško Bistrico globoko osebno vez, pogosto prežeto z otroškimi spomini, vsakdanjimi izkušnjami in doživljanjem prostora. Reka je za večino simbol domačnosti, narave in življenjskega okolja. Pojavlja se nostalgичen odnos, zavedanje sprememb skozi čas in pogosto razočaranje nad degradacijo rečnega prostora. V nekaterih primerih (npr. Prebivalec 6) reka predstavlja celo način življenja, pri drugih pa se spomin nanjo veže na negativne izkušnje, kot so poplave.

2. Stanje reke in težave: Prebivalci zaznavajo vrsto težav: neustrezno vzdrževanje, spremembe toka, izgubo ovinkov in razlivnih območij, onesnaženost (kmetijska, industrijska), uničevanje naravnega okolja (npr. sečnja dreves), pozidave ter neprimerne tehnične posege. Posebej izstopajo kritike do skalometov, škarp in kanaliziranja struge, ki reko spreminjajo v umetni kanal brez ekološke vrednosti. Reka naj bi bila v preteklosti bolj pretočna, naravna in biotsko bogata.

3. Upravljanje in institucionalne ovire: Intervjuvanci so močno kritični do upravljanja reke. Najpogosteje izpostavljajo: nepovezanost med občinami in državo, pomanjkanje sistemskega pristopa, pasivnost in pomanjkanje vizije lokalnih oblasti, neodzivnost Direkcije RS za vode in koncesionarjev, neučinkovit nadzor, parcialne in tehnično vprašljive ukrepe. Skupen vtis je, da upravljanje ni usklajeno, ne vključuje lokalnih prebivalcev in ne temelji na dolgoročni strategiji. Občine so pogosto prikazane kot pasivne ali neučinkovite, država pa kot počasna in birokratska.

4. Konflikti in interesi: Večina intervjuvancev ne zaznava odprtih konfliktov, vendar posredno opozarjajo na tiha trenja med posamezniki, sektorji (kmetijci, ribiči, investitorji) in institucijami. Kritični so do investicijskih pritiskov, zlorab naravnih virov (npr. črpanje vode) in zanemarjanja naravovarstvenih interesov. V nekaterih primerih zaznavajo prisvajanje prostora reke s strani posameznikov (»lokalni šerifi«), pri čemer sistem nadzora odpoveduje.

5. Vloga stroke in interdisciplinarnost: Med lokalnimi prebivalci obstaja popoln konsenz o potrebi po večji vlogi stroke pri upravljanju z reko. Podpirajo zgodnje vključevanje strokovnjakov, interdisciplinarno sodelovanje (hidrologi, biologi, krajinski arhitekti, ribiči, ornitologi) in oblikovanje posebne strokovne skupine. Stroka naj pripravi rešitve, lokalna skupnost pa naj ima posvetovalno ali dopolnilno vlogo. Opozarjajo, da naj se odločitve ne sprejemajo politično ali voluntaristično, ampak na podlagi strokovnih podlag.

6. Vključenost lokalne skupnosti: Stopnja vključenosti je zelo različna. Nekateri prebivalci sodelujejo kot občinski svetniki ali v krajevnih skupnostih, drugi pa se počutijo izključene ali razočarane zaradi neučinkovite komunikacije in neodzivnosti. Formalni kanali za vključevanje so slabo vzpostavljeni, komunikacija pogosto poteka preko osebnih poznanstev ali ostaja enosmerna. Prisoten je občutek, da so pobude pogosto prezrte, realizacija pa redka ali nezadostna.

7. Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike: Prebivalci ocenjujejo, da je okoljska ozaveščenost med občani nizka. Nekateri izpostavljajo razlike med generacijami – starejši so navajeni tehničnih (betonskih) rešitev, mladostniki kažejo znake vandalizma, mlajši otroci pa predstavljajo potencial za spremembo. Poudarjajo tudi pomanjkanje kolektivne skrbi in individualistično naravnost, kar zavira vzpostavitev skupnostne odgovornosti za reko. Predlagajo izobraževalne kampanje, oživljanje tradicij in vključevanje šol.

8. Predlogi sprememb in zaznane ovire: Med predlogi za izboljšanje izstopajo: renaturacija reke (manj betoniranja, več ovinkov, pogozditev, razlivna območja), oblikovanje suhih zadrževalnikov, celostno čiščenje porečja, vključevanje različnih strok in usklajevanje interesov, oblikovanje interdisciplinarne strokovne skupine. Največje ovire vidijo v: političnih interesih (npr. župani brez vizije), neučinkovitosti države in njeni kompleksni zakonodaji, pomanjkanju strateškega nadzora in nezaupanju v obstoječe strukture odločanja.

Zaključek: Lokalni prebivalci imajo do reke močan osebni odnos in zaznavajo vrsto težav, ki so posledica slabega upravljanja, pomanjkanja sodelovanja ter neustreznih tehničnih posegov. Kljub različnim pogledom obstaja soglasje o nujnosti strokovno podprtega, interdisciplinarnega in trajnostnega upravljanja. Vloga lokalne skupnosti je pomembna predvsem kot dopolnilo stroki, pri čemer so sodelovanje, informiranost in vključevanje bistveni elementi. Za prehod v bolj učinkovit in naravi prijazen model upravljanja pa bo treba preseči institucionalne ovire, vzpostaviti večje zaupanje ter zagotoviti dolgoročno usklajenost med vsemi akterji.

3.7 Izobraževanje – analiza intervjujev po vprašanjih

VPRAŠANJE 1: Katera reka vam je bližje? Pšata ali Kamniška Bistrica?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Pšata
Izobraževalni delavec 2	Pšata
Izobraževalni delavec 3	Pšata

Kratka analiza: Vsi trije intervjuvanci iz izobraževalnega sektorja so kot bližjo označili reko Pšato. Gre za enotno opredelitev, brez izjem ali dodatnih pomislekov. Odgovori ne vsebujejo razlag ali širših utemeljitev – podani so neposredno in jasno.

VPRAŠANJE 2: Kaj za vas predstavlja reka, kdaj ste se z njo prvič srečali, kakšne spomine imate na njo in kako se vaš odnos do reke spreminja?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Reka predstavlja enega temeljnih vidikov sveta. Vpetost z reko je bila nekoč samoumevna, danes se je zaveda bolj zavestno. Spominja se poplavl, ko so domačini

Intervjuvanec	Odgovor
	postavljali žaklje s peskom. Reka je bila nekoč bolj divja in neokrnjena. Spominja se, kako so metali listje v reko. Omenja tudi skorajšnje utopitev brata med otroško igro v vodi.
Izobraževalni delavec 2	Z reko se je srečal pred 20 leti ob selitvi v Trzin in v okviru službe na Zavodu za varstvo narave. Pšata je bila že takrat toliko spremenjena, da ni več ustrezala merilom naravne vrednote. Ni opazil razlik pred ali po poplavah, ampak opaža spremembe skozi življenje.
Izobraževalni delavec 3	Prvi stik s Pšato v okviru šole – ob obisku ribogojnice Vodomec. Ponoven stik med zadnjimi poplavami.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev kažejo na tri različne vrste povezave s Pšato: osebno-čustveno (Izobraževalni delavec 1), poklicno-okoljsko (Izobraževalni delavec 2) in pedagoško-občasnno (Izobraževalni delavec 3). Izobraževalni delavec 1 opisuje globoko osebno zgodovinsko izkušnjo s Pšato, ki sega v otroštvo. Izobraževalni delavec 2 jo je spoznal ob selitvi in jo od takrat dojema predvsem skozi strokovno-ekološki okvir degradacije. Izobraževalni delavec 3 pa z reko nima osebnega stika, temveč didaktičnega v okviru šolskih dejavnosti. Skupno vsem je, da so se z reko srečali v različnih življenjskih obdobjih, njihov odnos pa je pogojen s funkcijo, lokacijo in zgodovinskim trenutkom.

VPRAŠANJE 3: Kako ocenjujete možnosti za izrabo reke za pridobitne dejavnosti (npr. turizem, kmetijstvo, ribogojstvo, mlinarstvo ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Oživitev kulturne dediščine vidi kot izjemno priložnost. Poudarja potencial za obnovo mlinov, žag, uporabo lokalnih zgodb (zvon, pralnica ipd.) in vključevanje kulturnega konteksta (kot El Camino). Prizadeva si tudi za možnost malih hidroelektrarn.
Izobraževalni delavec 2	V pogovoru s kolegom geografom razmišlja o predstavitvi nekdanjih mlinov in žag ter možnosti njihove obnove. Predlaga rekreativno povezavo Trzina in Mengša ob poti, ki ne bi neposredno posegala v vodotok.
Izobraževalni delavec 3	Vidi možnosti predvsem v ekoturizmu in naravovarstvenih dejavnostih.

Kratka analiza: Vsi trije intervjuvanci prepoznavajo možnosti za trajnostno rabo Pšate, vsak iz svoje perspektive. Izobraževalni delavec 1 poudarja kulturni potencial in možnosti energetske izrabe, Izobraževalni delavec 2 razmišlja v turistično-rekreativni smeri z ohranjanjem prostora ob reki, Izobraževalni delavec 3 pa predlaga ekoturizem in naravovarstvene vsebine. Gre za skupno idejo neinvazivne, sonaravne rabe Pšate, pri čemer se poudarjajo dediščinski, rekreacijski in okoljski vidiki.

VPRAŠANJE 4: Ali zaznavate kakšne specifične težave, ki vplivajo na reko in življenje ljudi ob njej (npr. onesnaženje, spremembe toka, gradnja infrastrukture ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Reka je danes bolj čista kot pred 20 leti, a slabša kot v otroštvu. V preteklosti so bili pomori rib zaradi industrije. Poudarja prekomerno urejenost reke – izguba živosti, reka postaja kanal, porušen ekosistem.
Izobraževalni delavec 2	Opaža spremembe toka. Onesnaženje: iztekanje snovi v reko (posebej južni Trzin – smrdi, vpliv kmetijstva). Slabšanje pitne vode na Mengeškem polju (klorirana, kovinski priokus). Neurejena kanalizacija – izpusti v reko (Loka pri Mengšu).
Izobraževalni delavec 3	Seznanjen z onesnaženjem Pšate z gnojnico (informacija iz ribogojnice). Sam opaža prisotnost intenzivnega kmetijstva. Opozarja na problem regulacije toka reke v Zalogu.

Kratka analiza: Vsi trije intervjuvanci zaznavajo okoljske in hidrotehnične težave v porečju Pšate. Onesnaženje (industrijsko, kmetijsko, fekalno) in preoblikovanje toka sta osrednji temi. Izobraževalni delavec 1 izpostavi zgodovinsko degradacijo in umetno ukročenost reke, Izobraževalni delavec 2 opozori na konkretne točke onesnaževanja ter povezavo s slabšanjem pitne vode, Izobraževalni delavec 3 pa navaja vpliv gnojnice in problem regulacije v specifičnem območju. Skupna rdeča nit je kritika antropogenih posegov in potreba po izboljšavah stanja reke.

VPRAŠANJE 5: Ali ste zadovoljni s protipoplavnimi ukrepi v porečju reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ne glede na posege ni mogoče biti povsem varen. Meni, da so pristojni naredili največ, kar so lahko glede na dane razmere, čeprav podrobnosti ne pozna.
Izobraževalni delavec 2	Občina redno pritiska na državo glede protipoplavne varnosti. Predvideni so zadrževalniki na Tunjščici. Opozori, da so hidrološke študije zastarele, zagovarja renaturacijo – zadrževalniki se mu zdijo preživeti.
Izobraževalni delavec 3	Med poplavami je bil na dopustu, vendar so kasneje v šoli sodelovali pri odpravljanju posledic poplav.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev razkrivajo različno stopnjo vpogleda in izkušenj s protipoplavnimi ukrepi. Izobraževalni delavec 1 izraža splošno zadržanost, a tudi razumevanje omejitev. Izobraževalni delavec 2 daje najbolj konkretno oceno, z opozorilom na zastarele študije in s podporo na naravi temelječim rešitvam. Izobraževalni delavec 3 neposredne ocene ne poda.

VPRAŠANJE 6: Ali menite, da je vsa t. i. siva infrastruktura na reki ustrezna (jez, most, kanal, mlin, namakalni sistem, škarpe, kampi)? Se vam zdi, da bi morda lahko uporabili tudi na naravi temelječe rešitve (npr. razlivanje reke ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Poudarja neustreznost – širjenje struge naj bi omogočila narava sama. Predlaga na naravi temelječe rešitve (npr. sajenje dreves).
Izobraževalni delavec 2	Siva infrastruktura ni ustrezna. Predlaga obnovo mlinov/žag, razgibanje toka, ohranitev poplavnih ravnic (kjer bi se lahko razlila reka – med Loko, posestva nekdanje Emone) - uvedbo na naravi temelječih rešitev. Tam, kjer ni poselitve in ni poplavno problematično predlaga izločitev pozidave. Toge pozidave bi lahko izboljšali z uporabo naravnih materialov (les, kamen).
Izobraževalni delavec 3	Bolj naklonjen na naravi temelječim rešitvam kot sivi infrastrukturi čeprav dvomi o njihovi vzdržnosti. Kritičen do kapitala, ki vpliva na gradnje (spremembe namembnosti zemljišč).

Kratka analiza: Vsi trije intervjuvanci so kritični do sive infrastrukture. Izobraževalni delavec 1 in Izobraževalni delavec 2 jasno izpostavita neustreznost obstoječih rešitev in poudarjata potrebo po na naravi temelječih pristopih, pri čemer Izobraževalni delavec 2 nudi tudi konkretne predloge (razgibanje toka, naravni materiali). Izobraževalni delavec 3 izrazi skeptičen realizem – naklonjenost naravnim rešitvam, a tudi dvom v njihovo praktičnost. Omenja tudi vpliv kapitala in posledično spreminjajočo se rabo prostora. Skupna ugotovitev je zadržan odnos do obstoječe sive infrastrukture in podpora na naravi temelječim rešitvam.

VPRAŠANJE 7: Ali podnebne spremembe vplivajo na stanje reke (npr. poplave, suše, erozijo)? Če da, katere spremembe opazate?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 2	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 3	Da, meni, da človekovo poseganje vpliva na naravo. Ohranjanje narave razume kot ohranjanje človeka, ki pa mu je za naravo pogosto malo mar.

Kratka analiza: Le Izobraževalni delavec 2 neposredno odgovori na vprašanje in potrdi, da človekovo urejanje prostora vpliva na stanje reke. Poveže ohranjanje narave z ohranjanjem človeka, a opozori na nizko stopnjo skrbi za naravo v družbi. Ostala dva intervjuvanci na to vprašanje nista podala odgovora.

VPRAŠANJE 8: Ali poseganje človeka v smislu urejanja in rabe prostora vpliva na stanje reke (npr. poplave, suše, erozijo ...)? Če da, katere spremembe opazate?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 2	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 3	Meni, da gre za oboje – naravne cikle in človeški vpliv. Poudarja, da bi se spremembe dogajale počasneje, če človeškega vpliva nebi bilo. Gre za globalni problem, ki pa ga je treba začeti reševati že na mikro ravni.

Kratka analiza: Le Izobraževalni delavec 3 odgovori na vprašanje - prepoznava tako naravne kot antropogene vzroke za podnebne spremembe. Jasno izrazi, da je človeški vpliv preobsežen in da bi bile spremembe počasnejše. Reševanja problema se moramo lotiti na lokalni oziroma mikro ravni. Ostala dva intervjuvanca na vprašanje nista podala odgovora.

VPRAŠANJE 9: Ali je trenutno upravljanje z reko ustrezno in učinkovito?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ne želi se spuščati v to področje, ker ga ne pozna dovolj dobro. Poudari pa, da reka nima občinskih meja, zato je nujno skupno sodelovanje in iskanje skupnih interesov.
Izobraževalni delavec 2	Največji problem vidi v neodzivnosti državnih organov – pristop je reaktiven, ne načrten. Državne institucije nimajo dovolj zavedanja - vse presoja zgolj skozi stroškovno perspektivo, kar onemogoča učinkovit dialog in načrtovanje.
Izobraževalni delavec 3	Ne zna povedati, ali država dobro ali slabo upravlja z reko, prav tako ne ve, kako bi to lahko drugače uredili.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev razkrivajo zelo različno stopnjo poznavanja upravljanja s Pšato. Izobraževalni delavec 1 in Izobraževalni delavec 3 se ne opredelita neposredno, a Izobraževalni delavec 1 opozori na potrebo po medobčinskem sodelovanju, kar implicira strukturno kompleksnost upravljanja. Izobraževalni delavec 3 ne poda nobene presoje. Izobraževalni delavec 2 poda jasno kritiko na račun države, ki naj bi bila neodzivna in preveč usmerjena na stroške, brez systemskega pristopa ali vizije. Skupni vtis je, da intervjuvanci nimajo neposredne vloge ali izkušenj s formalnim upravljanjem reke, vendar tisti, ki tematiko bolje poznajo (Izobraževalni delavec 2), izpostavijo pomembne institucionalne pomanjkljivosti.

VPRAŠANJE 10: Kako bi lahko izboljšali njeno upravljanje?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ni odgovoril.

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 2	Meni, da bi bilo za boljše upravljanje potrebno povezati lokalno, občinsko in državno raven.
Izobraževalni delavec 3	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Samo Izobraževalni delavec 2 poda jasen odgovor in izpostavi potrebo po večnivojskem sodelovanju – izboljšanje upravljanja vidi v koordinaciji med lokalno, občinsko in državno ravno, kar odraža razumevanje institucionalne razdrobljenosti upravljanja vodnih virov. Ostala dva intervjuvanca na to vprašanje nista odgovorila.

VPRAŠANJE 11: Ali zaznavate konflikte med različnimi interesi glede rabe reke (npr. med kmetijci, ribiči, ribogojci, mlinarji, naravovarstveniki, upravljalci ...)?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Meni, da je premalo povezovanja – vsak deluje preveč individualno. Poudarja, da moramo iskati tisto, kar povezuje, ne kar razdvaja. Navaja pozitiven primer – župani so se vsi odzvali na povabilo ob predstavitvi filma o Pšati. Poudari, da s svojo dejavnostjo nikomur niso trn v peti.
Izobraževalni delavec 2	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 3	Omeni, da so bili konflikti zaznani v času referendumu o vodi.

Kratka analiza: Odgovori kažejo, da konflikti obstajajo, vendar so bili izpostavljeni le deloma. Izobraževalni delavec 1 zaznava razdrobljenost med deležniki, a poziva k iskanju skupnih točk in izpostavlja primer dobre prakse sodelovanja med župani kot signal, da je mogoče sodelovati. Sam ne zaznava neposrednih konfliktov. Izobraževalni delavec 3 zaznava konflikt v političnem kontekstu referendumu o vodi, a ne konkretizira interesnih skupin. Izobraževalni delavec 2 na to vprašanje ni odgovoril. Skupno gledano lahko rečemo, da konflikti so prisotni, vendar niso močno izraženi ali razdelani, kar lahko kaže na omejeno neposredno izkušnjo z njimi ali zadržanost pri njihovi izpostavitvi.

VPRAŠANJE 12: Ali sta upravljanje in komunikacija lokalne oblasti glede Pšate ustrezni? Kaj bi izboljšali?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ocenjuje, da tisto, kar bi moralo biti urejeno »od zgoraj navzdol«, ni narejeno. Zaradi tega se raje vprašajo, kaj lahko naredijo sami. Z bazo (lokalnim prebivalstvom) izvajajo izobraževanje in upajo na spremembe v prihodnosti.
Izobraževalni delavec 2	Vprašanje je, koliko občina sploh lahko naredi glede reke, saj je za to pristojna država (Direkcija za vode). Občina je po njegovem mnenju odzivna in se ukvarja s čiščenjem reke.

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 3	Ni seznanjen s komunikacijo občine, saj ne živi tam. Njegove izkušnje so omejene na županovo pobudo glede samooskrbe in povezovanja s kmeti za šolsko prehrano – to ocenjuje kot dobro. Splošne presoje pa ne more podati.

Kratka analiza: Odgovori razkrivajo različno poznavanje in stopnjo neposrednega sodelovanja z lokalnimi oblastmi. Izobraževalni delavec 1 je kritičen do višjih ravni oblasti, ki ne opravljajo svoje vloge. Zaradi tega sami razvijajo lokalne pobude za ozaveščanje, pri čemer poudarja aktivacijo baze (prebivalcev). Izobraževalni delavec 2 poudari strukturno omejenost občine glede pristojnosti nad vodotokom. Lokalno upravo ocenjuje kot odzivno, vendar poudari, da je ključni akter država, ki ima vzroke za sistemske ukrepe. Izobraževalni delavec 3 nima celostnega vpogleda, poda pa pozitivno izkušnjo z županovo pobudo, kar kaže na določeno zaupanje v lokalno delovanje, a brez zmožnosti širše presoje. Skupni imenovalac je zavedanje, da ima lokalna oblast omejene pristojnosti, a se v določenih primerih odziva ustrezno, medtem ko državna raven ostaja glavni naslov kritike in akter za večje sistemske posege ali spremembe.

VPRAŠANJE 13: Ali sodelujete oziroma si želite sodelovati pri upravljanju z lokalnim okoljem in reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Sodelujejo z župani, včasih jim tudi sofinancirajo projekte (npr. posnetek iz drona, finančna podpora občin Trzin in Domžale). Županov sicer ne vključujejo neposredno v delovanje. Sami delujejo na ravni ozaveščanja.
Izobraževalni delavec 2	Ima pozitivne izkušnje z občino pri naravovarstvenih projektih. Opaža pa pomanjkanje odziva s strani državnih institucij. Občina prepoznava probleme in jih posreduje naprej, a država pogosto ne odreagira.
Izobraževalni delavec 3	Ne ve, če so kdaj kaj poslali (pobudo) - ni aktivno vključen in ni prepričan glede možnosti sodelovanja.

Kratka analiza: Odgovori intervjuvancev prikazujejo različno stopnjo vključenosti v upravljanje. Izobraževalni delavec 1 je dejavno vključen, sodeluje z občinami (sofinanciranje projektov) in širjenju ozaveščenosti – kar nakazuje aktivno civilnodružbeno vlogo. Izobraževalni delavec 2 potrjuje konstruktivno sodelovanje na lokalni ravni, vendar hkrati izpostavi zavore na državni ravni, kjer manjka odzivnost. Izobraževalni delavec 3 nima izkušenj z oddajanjem pobud ali sodelovanjem, njegova vloga je pasivna. Skupno gledano lahko ugotovimo, da lokalna raven ponuja nekaj priložnosti za sodelovanje, a obstajajo razlike v informiranosti in aktivaciji posameznikov. Aktivni sogovorniki se zavedajo, da za resne premike potrebujemo odzivnost države.

VPRAŠANJE 14: Ali bi se morali različni strokovnjaki več vključevati v načrtovanje upravljanja s Pšato?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ne poda enoznačnega odgovora. Opozarja na problem interesov v stroki (npr. pri zagovornikih sončnih celic), ki lahko zamolčijo negativne plati (npr. samovžig, razgradnja). Omeni tudi referendum o vodah, kjer je bil po njegovem mnenju zaradi tujih interesov preprečena izvedba določenih ukrepov. Pravi, da je treba vedno slediti toku denarja. Dodaja, da ni vse stroka, kar se kot taka predstavlja, saj ima pogosto

Intervjuvanec	Odgovor
	ideološke in interesne podlage. V strukture odločanja bi morala biti povabljen zgolj neodvisna stroka.
Izobraževalni delavec 2	Da. Poudarja, da bi morali biti vključeni tako strokovnjaki kot lokalni prebivalci. Zavzema se za več medsebojnega/interdisciplinarnega sodelovanja med strokovnjaki.
Izobraževalni delavec 3	Meni, da bi bilo dobro vključiti strokovnjake v pripravo OPN-ja.

Kratka analiza: Vsi trije intervjuvanci se v osnovi strinjajo, da naj bi bila stroka vključena, vendar izpostavljajo različne pogoje in pomisleke. Izobraževalni delavec 1 problematizira neodvisnost stroke – vidi nevarnost manipulacije z znanjem zaradi skritih interesov. Njegovo stališče je izrazito kritično do zlorabe strokovne avtoritete v politične ali kapitalske namene. Zavzema se potencialno zgolj za neodvisno stroko. Izobraževalni delavec 2 poda najbolj neposredno podporo vključevanju stroke, a ob tem poudari tudi nujnost sodelovanja z lokalno skupnostjo in boljše medstrokovno sodelovanje. Izobraževalni delavec 3 je pragmatičen – vključevanje stroke podpira, predvsem pri procesu izdelave OPN-ja. Skupna ugotovitev je, da obstaja splošno soglasje o pomembnosti strokovnega vključevanja, a z močno izraženim zavedanjem o nevarnosti interesnih vplivov, ki lahko ogrozijo kredibilnost procesa. Poudarek je na neodvisnosti in etičnosti stroke.

VPRAŠANJE 15: Katere stroke bi morale biti vključene (in od kod)?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Meni, da je treba vključiti zgolj neodvisno stroko. Poudarja problem poštenosti in navaja, da družba napačno označuje posameznika, ki kaj ukrade (in se mu nič ne zgodi), za sposobnega – kar je zelo narobe.
Izobraževalni delavec 2	Zagovarja interdisciplinarnost. Med potrebnimi področji izpostavi: naravovarstvenike, vodarje, lokalno skupnost, svetovalce, gradbenike. Dodaja, da Trzin nima dovolj strokovnjakov, zato je treba nekatere vključiti od zunaj.
Izobraževalni delavec 3	Ne ve točno, katere stroke naj bi bile vključene. Poudarja, da je treba iskati konsenz med strokami, in izraža skeptičnost do nekaterih, ki imajo osebne ali druge (kapitalske) interese.

Kratka analiza: Odgovori kažejo na soglasje o potrebi po strokovnem vključevanju, vendar z različnimi poudarki: Izobraževalni delavec 1 se ne opredeli glede konkretnih strok, ampak odločno zagovarja etičnost in neodvisnost. Njegov odgovor je normativen, s poudarkom na poštenosti kot temelju legitimnosti strokovnega odločanja. Izobraževalni delavec 2 poda najbolj operativni odgovor, v katerem našteje ključna strokovna področja in opozori na lokalne kadrovske omejitve – vidi potrebo po vključevanju zunanjih strokovnjakov. Njegova perspektiva je izrazito interdisciplinarna in sistemsko naravnana. Izobraževalni delavec 3 ne navaja konkretnih strok, temveč se osredotoča na proces usklajevanja med njimi. Opozarja na potrebo po konsenzu, a hkrati izraža dvom v motive določenih strok – kar pomeni, da postavlja integriteto pred področje delovanja. Skupna nit je, da mora biti vsaka vključitev kritično ovrednotena skozi prizmo zaupanja, neodvisnosti in sodelovanja, z močnim etičnim filtrom kot osnovnim kriterijem.

VPRAŠANJE 16: Kako se vam zdi ideja interdisciplinarne strokovne delovne skupine oziroma morebitne nove institucije?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 2	Ideja se mu zdi zelo primerna, ker je interdisciplinarna in vključujoča ter »gre v srž«. Izraža pripravljenost za sodelovanje v taki skupini. Zanima ga nadaljnji razvoj projekta, saj meni, da lahko kot naravovarstvenik in poznavalec prostora dodatno prispeva. Podpira deliberativen in mrežen komunikacijski pristop, ki povezuje stroko, gospodarstvo in druge akterje, ter presega osebnostne in večvrednostne komplekse.
Izobraževalni delavec 3	Idejo podpira. Zavzema se za iskanje konsenza in sodelovanje neodvisnih strok, ki niso kapitalsko odvisne. Podpira konsenzualno sodelovanje različnih strokovnjakov.

Kratka analiza: Odgovori podpirajo idejo interdisciplinarne strokovne skupine, vendar z različno motivacijsko podlago. Izobraževalni delavec 2 izpostavi vsebinsko kakovost in relevantnost pristopa, saj ideja združuje različna strokovna znanja in omogoča deliberativno, mrežno sodelovanje. V njej vidi prostor za lastno vključitev in strokovni doprinos. Izobraževalni delavec 3 prav tako podpira idejo, vendar z močno etično noto – sodelovanje mora potekati med neodvisnimi, poštenimi strokami, brez vpliva kapitala. Poudarek je na konsenzualnosti in moralni integriteti. Intervjuvanca se torej strinjata, da je interdisciplinarni pristop nujna in ustrezna usmeritev, a poudarjata različna merila uspešnosti: en strokovno-funkcionalna (Izobraževalni delavec 2), drugi etično-normativna (Izobraževalni delavec 3). Izobraževalni delavec 1 na vprašanje ni podal odgovora.

VPRAŠANJE 17: Ali vidite prednosti pri vključevanju lokalne skupnosti v upravljanje z reko?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Meni, da se lokalno prebivalstvo lahko vključuje, če je dobro ozaveščeno. Opozarja, da neustrezno informiran posameznik lahko naredi več škode kot koristi.
Izobraževalni delavec 2	Ni odgovoril.
Izobraževalni delavec 3	Pravi, da je logično, da bi lokalni prebivalci imeli določen vpliv. Vendar opozarja na izzive zaradi velikega števila različnih interesov, zato meni, da je vključevanje stroke nujno.

Kratka analiza: Intervjuvanca priznavata smiselnost vključevanja lokalne skupnosti, vendar pod pogojem kakovostne izvedbe in strokovne podpore. Izobraževalni delavec 1 poudari pomen ozaveščenosti in znanja kot pogoja za smiselno sodelovanje – nepripravljenost ali nepoznavanje lahko vodita v neučinkovitost ali škodo. Izobraževalni delavec 3 izpostavi, da je vključevanje smiselno in pričakovano, vendar opozori na kompleksnost različnih interesov znotraj skupnosti. Zato meni, da mora imeti stroka ključno vlogo pri usmerjanju in strukturiranju sodelovanja. Izobraževalni delavec 2 na to vprašanje ni podal odgovora. Skupno sporočilo je, da je vključevanje lokalne skupnosti pomembno, vendar mora biti premišljeno, informirano in strokovno vodeno, da ne privede do neproduktivnih rezultatov.

VPRAŠANJE 18: Ali je med prebivalci dovolj znanja glede varstva reke?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Meni, da je trenutni izobraževalni sistem zelo osiromašen. Izpostavlja prekinitev prenosa znanja iz ravni starih staršev na vnuke. Poudari, da se pri ljudeh, ki so živeli več generacij ob vodi, ob stiku z reko sproži »notranji spomin« – vendar je danes ta vez prekinjena.
Izobraževalni delavec 2	Opaža, da ni dovolj znanja – na dogodke prihaja vedno ista skupina ljudi, druge pa je težko pritegniti. Poudarja, da je to značilnost majhne skupnosti, kjer je izziv opolnomočiti tiste, ki niso aktivni.
Izobraževalni delavec 3	Pravi, da se o tej temi s starši ne pogovarjajo na roditeljskih sestankih, zato težko oceni. Dodaja, da je znanje med prebivalci zelo različno – eni ga imajo, drugi ne.

Kratka analiza: Vsi trije intervjuvanci ocenjujejo, da znanje o varstvu Pšate med prebivalci ni zadostno oziroma je zelo raznoliko in omejeno. Izobraževalni delavec 1 ponuja kulturno-antropološko razlago, kjer poudari generacijsko prekinitev znanja in izpostavi osiromašenost sodobnega izobraževalnega sistema kot enega ključnih vzrokov. Izobraževalni delavec 2 poda izrazito praktično in komunikacijsko oceno – znanja ni dovolj, saj vključevanje v okoljske dogodke ostaja omejeno na ozek krog, kar pomeni, da širša javnost ostaja neaktivna in neinformirana. Izobraževalni delavec 3 kot učitelj ne more podati enoznačne presoje, a jasno pove, da je znanje med ljudmi zelo različno, pri čemer formalna razprava o tem ni vzpostavljena niti v šolskem okolju niti med starši. Skupna ugotovitev: Stanje znanja o varstvu Pšate je pomanjkljivo, neenakomerno porazdeljeno in šibko povezano z medgeneracijskim prenosom ter sistemsko šolsko obravnavo. Intervjuvanci zaznavajo potrebo po bolj strukturiranem, vključujočem in trajnostnem pristopu k dvigu ozaveščenosti.

VPRAŠANJE 19: Kako bi po vašem mnenju znanje lahko dodatno izboljšali?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Zavzema se za praktično pridobivanje veščin in izkustveno učenje – predlaga aktivnosti, kot so opazovanje rib, spuščanje gregorčkov, izdelava mlinčkov, merjenje čistosti Pšate, spoznavanje rastlinja, petje ljudskih pesmi. Poudari, da so otroci preobremenjeni, zato jih je treba nekaterih vsebin razbremeniti. Opozarja, da so potrebne sistemske spremembe v izobraževanju.
Izobraževalni delavec 2	Rešitev vidi v komunikaciji z različnimi skupinami – prek medijev, občinskih glasil, vodenih ogledov, delavnic, že od vrtca in šole dalje. Izpostavi pomen živih stikov. Navaja dobre prakse, kot so akcije odstranjevanja invazivk in film Ukročena Trmoglavka, ki bi ga bilo dobro pogosteje predvajati različnim generacijam.
Izobraževalni delavec 3	Predlaga izboljšanje znanja znotraj kurikulumu in z delavnicami. Poudari vlogo projektov, kot so EKO šola in Erasmus, ki omogočajo dodatno okoljsko izobraževanje. Opozarja, da je okoljska vsebina razpršena med različne razrede – več v 7. in 9. razredu, manj v 8.. Na šoli nimajo bioloških krožkov, izvajajo pa izbirne predmete, kot sta kmetijstvo in raziskovanje organizmov. Okoljske vzgoje kot posebnega predmeta ne ponujajo.

Kratka analiza: Intervjuvanci izpostavijo tri ključne poti za izboljšanje znanja:

- Izkustveno učenje in praktične aktivnosti (Izobraževalni delavec 1): osredotoča se na pedagoško globino in senzorično izkušnjo, ki vzpostavlja emocionalno in kulturno povezanost z reko. Njegove metode so neformalne in simbolno močne, a zahtevajo sistemske spremembe v šolstvu.
- Strateška komunikacija in širša družbena vključenost (Izobraževalni delavec 2): predlaga (ne)formalne pristope, ki povežejo šole, občine, medije in društva. Poudarek je na dolgoročni javni prisotnosti okoljskih tem in preboju iz zaprtega kroga že ozaveščenih.
- Uvedba vsebin v šolski sistem skozi projekte in v kurikulum (Izobraževalni delavec 3): predlaga sistematično vključevanje okoljske vzgoje, znotraj formalnega izobraževanja. Izpostavi razdrobljenost vsebin in pomanjkanje krožkov, kar zmanjšuje kontinuiteto in poglobljenost obravnave.

Skupna ugotovitev: Za učinkovito izboljšanje znanja je nujna kombinacija formalnega in neformalnega izobraževanja, praktičnega pristopa, zgodnje vzgoje, lokalnih pobud ter bolj strateškega in trajnostnega komuniciranja z vsemi generacijami.

VPRAŠANJE 20: Katere spremembe si najbolj želite v porečju reke Pšate?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Želi si, da bi ljudje razmišljali o kakovosti življenja, tudi v smislu odnosa do prostora in soljudi. Poudarja potrebo po odprtosti prostora za komunikacijo, saj trenutno ljudje ne morejo vplivati, ker je prostor »zaprt«. Navaja primer njihovega krožka, kjer ljudje različnih generacij sodelujejo – to razume kot živi stik, ki vzpostavlja srčne odnose. Konkretno si želi oživiti predel mlina pri Malnu.
Izobraževalni delavec 2	Najbolj si želi, da bi se deli Pšate, kjer je to mogoče, renaturirali - da bi »Pšata spet postala reka«. Renaturacijo razume kot ekosistemsko storitev, ki koristi ljudem in prostoru.
Izobraževalni delavec 3	Meni, da je ključna sprememba večje poznavanje rek, kar vključuje več izobraževanja, spremljanja in opazovanja. Verjame, da bo to dolgoročno vplivalo na drugačno upravljanje z vodami.

Kratka analiza: Vsi intervjuvanci si želijo kakovostnih, dolgoročnih sprememb, ki segajo onkraj tehničnih ukrepov in se osredotočajo na kulturo odnosa do prostora. Izobraževalni delavec 1 poudarja potrebo po odprtem, človeškem prostoru, kjer se lahko vzpostavijo srčne, medgeneracijske povezave in se oživi kulturna krajina (npr. mlin). Njegovo razumevanje sprememb je holistično in družbeno pogojeno. Izobraževalni delavec 2 vidi ključno spremembo v ekološki obnovi reke – renaturaciji – kot konkretno prostorsko in okoljsko rešitev, ki ima tudi sistemsko vrednost za skupnost. Izobraževalni delavec 3 pa izpostavi potrebo po okoljskem opismenjevanju kot temelju za dolgoročne spremembe upravljanja, kar vključuje spremljanje, izobraževanje in zavedanje. Intervjuvanci razumejo spremembe kot večdimenzionalne, pri čemer se povezujejo prostorski, okoljski, družbeni in izobraževalni vidiki.

VPRAŠANJE 21: Katere so največje ovire, ki jih vidite pri doseganju teh ciljev-sprememb?

Intervjuvanec	Odgovor
Izobraževalni delavec 1	Največjo oviro vidi v nesporazumu med občinama Trzin in Mengeš glede lastništva oziroma pristojnosti nad območjem mlina pri Malnu, saj leži na meji. Poziva projektne izvajalce, naj pomagajo razrešiti ta lokalni spor.
Izobraževalni delavec 2	Glavne ovire vidi v državi in ministrstvu za kmetijstvo, ki delujeta toga. Poudarja težave z odkupi zemljišč, saj je ob Pšati zelo veliko različnih lastnikov. Izpostavi, da se pogosto ne da sodelovati z vsemi, zato predlaga osredotočanje na tiste, ki so pripravljeni sodelovati.
Izobraževalni delavec 3	Ni odgovoril.

Kratka analiza: Ovire, ki jih izpostavljata intervjuvanca, izhajajo iz lokalno-upravnih, institucionalnih in lastniških razmerij. Izobraževalni delavec 1 opozarja na medobčinski konflikt, ki zavira uresničevanje konkretnih idej (oživitev mlina). Njegova perspektiva je lokalno usmerjena in operativna, z jasno identificirano potrebo po sodelovanju med občinama. Izobraževalni delavec 2 izpostavi strukturne in sistemske ovire: togost državnih organov (predvsem Ministrstva za kmetijstvo), ter fragmentacijo lastništva, ki onemogoča celostno urejanje prostora. Njegova rešitev je selektivno sodelovanje z zainteresiranimi lastniki, kar je pragmatičen pristop. Izobraževalni delavec 3 se do vprašanja ne opredeli. Skupna ugotovitev: največje ovire intervjuvanci vidijo v neusklajenosti med institucijami, neodzivnosti države in kompleksnosti lastniških razmerij, kar zavira tako okoljske kot družbene spremembe v porečju reke.

3.8 Izobraževanje – povzetek analize intervjujev

Analiza intervjujev s predstavniki izobraževanja razkriva raznolik, a dokaj kritičen pogled na stanje reke, upravljalške izzive ter pomen okoljske vzgoje. Odgovori kažejo na visoko stopnjo razumevanja okoljskih, družbenih, lokalno-kulturnih in vzgojnih razsežnosti reke, vendar tudi na zadržanost do trenutnih sistemov upravljanja in potrebo po večjem vključevanju izobraževalnih pristopov, skupnosti in tudi stroke.

1. Odnos do reke: Pšata je za vse sogovornike tista reka, ki jim je bližje. Odnos do nje se razlikuje glede na življenjske okoliščine in poklicne poti: pri nekaterih temelji na osebnih izkušnjah iz otroštva in bivanja v neposredni bližini, pri drugih na poklicnem ali pedagoškem stiku. Reko dojemajo kot del lokalne identitete, naravne krajine in učnega okolja. Odnos je razpet med čustveno navezanostjo, naravovarstveno refleksijo in didaktično funkcijo.

2. Stanje reke in težave: Vsi sogovorniki zaznavajo resne okoljske težave: onesnaženje (industrijsko, kmetijsko), degradacijo toka, slabšo kakovost pitne vode in problematično regulacijo. Pšata postaja kanal, opozarjajo, s tem pa izgublja živost in ekosistemsko funkcijo. Kritični so tudi do sive infrastrukture, ki jo vidijo kot neustrezno – namesto nje predlagajo »na naravi temelječe ukrepe«: razgibanje toka, ohranjanje poplavnih ravnic, sajenje dreves in uporabo naravnih materialov (kamen, les).

3. Upravljanje in institucionalne ovire: Upravljanje z reko ocenjujejo kot šibko, fragmentirano in brez dolgoročne vizije. Kritični so predvsem do državnih institucij, ki naj bi bile neodzivne, birokratske in pretirano osredotočene na stroškovne vidike. Zaznana je odsotnost jasnega sodelovanja med različnimi ravni upravljanja pri čemer se poudarja pomen medobčinskega sodelovanja, posebej ob sporih glede območij ob

reki (npr. mlin pri Malnu). Glavne ovire prepoznavajo v neodzivnosti države, medinstitucionalnih sporih in razdrobljenem lastništvu.

4. Konflikti in interesi: Konflikti so zaznani posredno. Opozarja se na pomanjkanje sodelovanja med akterji in potrebo po skupnem iskanju rešitev, politično polarizacijo oziroma konflikte interesov (npr. referendum o vodah), nasprotja med državo in lokalnimi pobudami ter na nezmožnost sodelovanja z lastniki zemljišč, kar vnaša strukturne napetosti v izvedbo okoljskih ukrepov. Prevladuje stališče, da so interesi razdrobljeni in neustrezno usklajeni.

5. Vloga stroke in interdisciplinarnost: Sogovorniki podpirajo vključevanje različnih neodvisnih, etičnih in nekapitalsko ter politično vezanih strok. Med ključnimi področji so navedeni: naravovarstvo, vodarstvo, gradbeništvo, svetovanje in lokalna skupnost. Idejo interdisciplinarne strokovne delovne skupine in potencialne institucije se večinsko podpira v želji po sodelovanju in iskanju konsenza.

6. Vključenost lokalne skupnosti: Vključevanje lokalne skupnosti se ocenjuje kot pomembno, vendar le ob predpostavki dobre informiranosti, vodenja in strokovne podpore. Izpostavljajo se številni izzivi: pomanjkanje znanja, različni interesi znotraj skupnosti, nizka angažiranost. Prevladuje stališče, da bi bilo nepremišljeno vključevanje lahko celo škodljivo, če ni ustrezne priprave. Vloga šol je prepoznana kot posredniška – med lokalnimi skupnostmi, otroki in širšo družbo. Vsi odgovori kažejo, da vključevanje samo po sebi ni vrednota.

7. Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike: Vsi sogovorniki menijo, da je znanje med prebivalci pomanjkljivo ali zelo različno. Razloge vidijo v generacijski prekinjenosti prenosa znanja, pomanjkljivosti šolskega sistema, omejenosti formalnih okoljskih vsebin in pasivnosti širše javnosti. Predlagajo raznovrstne pristope k izboljšanju: izkustveno učenje (spuščanje gregorčkov, opazovanje rib), vključevanje vsebin v kurikulum, projektno delo (EKO šole, Erasmus), ozaveščanje prek medijev, filmov, delavnic in dogodkov. Znanje mora biti večplastno – povezano z doživljanjem, razumevanjem in skupnostjo.

8. Predlogi sprememb in zaznane ovire: Med ključnimi željami izstopajo: renaturacija reke, oživitev kulturne krajine (npr. predel ob mlinu), okrepitev okoljskega opismenjevanja, večja medsebojna povezanost in družbeni dialog o prostoru. Ovire so prepoznane na več ravneh: razdrobljeno lastništvo, neodzivnost državnih institucij, birokratske omejitve, nezainteresiranost določenih akterjev in medobčinski spori. Nekateri sogovorniki pozivajo k osredotočanju na tiste, ki so pripravljeni sodelovati. Rešitve vidijo v strukturiranem sodelovanju, strateški komunikaciji in dolgoročni podpori procesom izobraževanja ter vodenju skupnosti.

Zaključek: Pogled predstavnikov izobraževanja na reko je celosten, kritičen in vizionarski. Reko razumejo kot naravni, družbeni in vzgojni prostor, ki zahteva etično upravljanje, interdisciplinarni dialog in dolgoročno izobraževalno zasnovu. Kljub pasivni vlogi v formalnem upravljanju prepoznavajo svojo odgovornost pri vzgoji prihodnjih generacij ter nujnost večje povezanosti med izobraževanjem, stroko in upravljavskimi strukturami. Rešitve vidijo v kulturi sodelovanja, razumevanju prostora kot skupnega dobra in povezovanju znanja z vsakdanjo prakso.

4 Skupni povzetek analiz intervjujev (lokalna oblast, stroka, lokalni prebivalci, izobraževanje)

Analize intervjujev, predstavljene v predhodnih poglavjih, so bile razvrščene po štirih ključnih skupinah: predstavniki lokalne oblasti, strokovnjaki, lokalni prebivalci in predstavniki izobraževanja. Takšna razdelitev temelji na predpostavki, da vsaka skupina s svojo vlogo, izkušnjami in pozicijo do reke ter njenih izzivov

ponuja drugačen pogled na stanje in možnosti upravljanja. Razdelitev ni zgolj organizacijska, temveč analitično utemeljena: omogočila je razumevanje notranje logike stališč znotraj posameznih segmentov. Vsaka skupina je bila analizirana na osnovi enotnega niza vprašanj, odgovori pa so bili vsebinsko natančno interpretirani in razvrščeni po tematskih sklopih. Po vsakem sklopu je sledil skupni povzetek, ki sintetizira zaznave, predloge in kritike, kot jih znotraj svoje skupine izpostavljajo intervjuvanci. Analiza intervjujev razkriva raznolike poglede, izkušnje in zaznave v zvezi z reko Pšato ter Kamniško Bistrico. Intervjuji vključujejo tako upravljske, strokovne, vsakdanje kot tudi vzgojno-reflektivne perspektive, s čimer omogočajo celovitejši vpogled v stanje reke, njeno simbolno, prostorsko in praktično vlogo ter zaznane probleme in razvojne možnosti.

V nadaljevanju podajamo skupni povzetek analiz intervjujev, izvedenih z različnimi skupinami sogovornikov, ki so na različne načine povezani z reko Pšato in deloma tudi s Kamniško Bistrico. Namen povzetka je prikazati ključna razmišljanja, stališča in predloge intervjuvancev glede reke, njenega stanja, upravljanja, vključevanja stroke in lokalne skupnosti, zaznanih težav ter možnosti za prihodnje ukrepanje. Analiza je razdeljena na osem vsebinskih sklopov in omogoča primerjalni uvid v razlike in podobnosti med skupinami. Na ta način se oblikuje celovitejša slika o izzivih in priložnostih, ki jih zaznavajo ključni deležniki obravnavanega prostora. V nadaljevanju podajamo ključne ugotovitve razvrščene po osmih vsebinskih sklopih: Odnos do reke, Stanje reke in zaznane težave, Upravljanje in institucionalne ovire, Konflikti in interesi, Vloga stroke in interdisciplinarnost, Vključenost lokalne skupnosti, Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike, Predlogi sprememb in zaznane ovire.

4.1 Odnos do reke

Odnos do reke Pšate se v intervjujih kaže kot raznolik preplet osebne navezanosti, strokovne distance in institucionalne odgovornosti. Skoraj vsi sogovorniki jo umeščajo v svoj življenjski ali delovni prostor, vendar jo različno doživljajo: kot **prostor otroštva**, **objekt preučevanja**, **ekosistem**, ali **pedagoško temo**. Za **lokalne prebivalce** in deloma predstavnike **lokalne oblasti** je reka povezana z osebnimi spomini na otroštvo, druženje in vsakdanji stik z naravo. Hkrati pa poplave – zlasti tiste iz leta 2023 – sprožijo spremembo odnosa: **od domačnosti k previdnosti** in nezaupanju. Predstavniki oblasti reko vse pogostejše dojemajo kot **infrastrukturno tveganje**, ki terja ukrepanje in urejanje, pogosto pod pritiski občanov. V **stroki** in pri **izobraževanju** prevladuje bolj **reflektivna ali funkcionalna zaznava** – reka kot kanal, degradiran vodotok ali primer za naravovarstveno presojo. Osebni stik je prisoten, odnos do reke pa opredeljen predvsem skozi delovno ali konceptualno prizmo. Sogovorniki zaznavajo spremembo – reka je vse manj naravni sistem in vse bolj regulirana, preoblikovana entiteta. Skupna vsem skupinam je zavest, da se odnos do reke **spreminja v smeri izgube spontanosti, naravnosti in nadzora**. V ospredje stopajo vprašanja, kako naj reka obstaja kot **skupni prostor** – obenem varna, ekološko živa in družbeno prisotna.

4.2 Stanje reke in težave

Stanje reke Pšate in njene širše okolice intervjuvanci opisujejo kot **okoljsko, infrastrukturno in prostorsko problematično**, pri čemer se kljub različnim perspektivam izrišejo skupne težave. Najpogostejše je izpostavljeno **onesnaženje**, ki izhaja iz **kmetijskih praks** (škrupiva, gnojevka), **industrijskih virov** (Helios, Kalcit, Količevo karton) in **neurejene kanalizacije**. K temu se dodajajo **fekalni izpusti**, **nelegalno črpanje vode** in **odpadki iz gospodinjstev**. Ponekod je zaznati tudi izboljšanje stanja zaradi urejenih kanalizacijskih sistemov, a te izkušnje ne pretehtajo občutka, da se reka še vedno **onesnažuje**. Ob tem intervjuvanci opozarjajo na **izgubo naravnega toka** – Pšata je po mnogih mnenjih postala **kanal brez razlivnih območij**,

brez ovinkov in brez možnosti naravnega zadrževanja vode. Posegi v strugo (škarpe, poglabljanja, betoniranja) so vse prevečkrat izvedeni **brez ustreznega nadzora**. Zelo pogosto so izpostavljene težave z **vzdrževanjem** (predvsem zaraščanost strug). Številni sogovorniki opozarjajo na **odsotnost systemskega čiščenja**, kar dolgoročno povečuje poplavno ogroženost. Z vidika družbenega prostora so problematični tudi **posegi v poplavna območja, urbanizacija na napačnih mestih in konflikti med zasebnimi lastniki in upravljalci**, kar povzroča fragmentacijo rečnega prostora. Čeprav vsaka skupina izpostavlja specifične poudarke – stroka govori o sistemskih in tehničnih pomanjkljivostih, prebivalci o konkretnih posledicah na terenu, izobraževalci o degradaciji naravne vrednosti, oblast pa o infrastrukturnih in lastniških ovirah – je skupna ocena, da je reka **preobremenjena z napačnimi posegi, premalo vzdrževana in premalo nadzorovana**.

4.3 Upravljanje in institucionalne ovire

Upravljanje z reko Pšato je v zaznavah vseh intervjuvancev opredeljeno kot **razpršeno, neučinkovito in reaktivno**, brez jasne vizije ali usklajenega pristopa. Skoraj soglasno se izrisuje slika sistema, v katerem je odgovornost za vodotoke formalno deljena, dejansko pa pogosto **prenešena na lokalne akterje**, ki nimajo ne pristojnosti ne sredstev, da bi učinkovito ukrepali. Opažanja se gibljejo med **kritiko države**, ki naj bi bila počasna, prenormirana, zbirokratizirana, nepovezana in nezainteresirana za dolgoročne učinke odločitev in **frustracijo lokalnih akterjev**, ki se znajdejo ujeti med zakonodajnimi omejitvami, pritiski prebivalcev in nujnostjo interventnega odziva. Občine, ki želijo ukrepati, to pogosto počnejo **samostojno in brez systemske podpore**, pri čemer izpostavljajo tudi **nejasnosti glede koncesij, upravljalcev in odgovornosti za konkretne odseke reke**. Pomembna težava, ki se pojavlja v več intervjujih, je **neobstoječi ali nedostopen kataster vodne infrastrukture**, kar povzroča operativne zastoje in negotovost v načrtovanju posegov. Poleg tega se poudarja, da različni strokovnjaki dostikrat uporabljajo **neusklajena merila in metodologije**, zaradi česar tudi strokovna raven upravljanja ni najbolj usklajena. Upravljanje je pogosto **reaktivno**, kar pomeni, da se ukrepi izvajajo šele po dogodkih, kot so poplave, ne pa na podlagi vnaprej zastavljene strategije. Poleg pomanjkanja sodelovanja med državnimi in lokalnimi akterji sogovorniki opozarjajo tudi na potrebo po še večji angažiranosti stroke pri upravljanju z vodami in porečji. Pojavlja se tudi **nejasen vpliv zasebnih interesov**, ki dostikrat lahko krojijo rabo prostora mimo širših strateških ali naravovarstvenih ciljev. V takem okolju se dogajajo **parcialni, neceloviti posegi**, ki ne naslavljajo dolgoročnih potreb in pogosto ustvarjajo dodatne konflikte. Skupna slika upravljanja je tako zaznamovana z **institucionalno razdrobljenostjo, nizko stopnjo medsektorskega usklajevanja in sodelovanja ter odsotnostjo dolgoročne systemske strategije**. Če naj bo upravljanje reke učinkovito, bo potrebno vzpostaviti **model upravljanja**, ki vključuje tako strokovne kot lokalne poglede, ter preseže trenutno razmerje med formalnimi pristojnostmi in dejanskimi odgovornostmi.

4.4 Konflikti in interesi

Čeprav intervjuvanci redko govorijo o neposrednih konfliktih se v izjavah pogosto pojavljajo **znaki strukturiranih interesnih napetosti**, ki razkrivajo razpršenost ciljev, vrednot in pristopov k reki kot prostoru in viru. Konflikti so večinoma latentni, vezani na **prostorsko rabo, dostop, upravljavsko avtoriteto in različne predstave o tem, čemu naj reka služi**. Najpogostejše so izpostavljeni **prostorski konflikti**, povezani s **pozidavo poplavnih območij** in spremembo **namembnosti zemljišč**. Interesi investorjev, ki želijo nova zazidljiva območja, prihajajo v nasprotje z varovalnimi in okoljskimi cilji občin ali posameznih prebivalcev. Pogosti so primeri, kjer **posamezniki pritiskajo na občine**, da prilagodijo OPN-je njihovim zasebnim načrtom ali kjer same občine naletijo na **odpor zasebnih lastnikov zemljišč** pri načrtovanju ukrepov, kot so razlivna območja ali suhi zadrževalniki. Prisotni so tudi konflikti med **uporabo reke** (zlasti kmetijstvo, ribogojstvo) in **okoljskimi cilji**. Reka je za nekatere vir produktivnosti, za druge občutljiv ekosistem, kar sproža nasprotovanja glede

sprejemljivih ukrepov. Pojavljajo se **očitki o onesnaževanju s strani kmetijstva**, nelegalnih izpustih, nepravilnih posegih in pomanjkanju nadzora. Konflikti se pojavljajo tudi med **občani in državnimi institucijami** – zlasti v primerih, ko Direkcija RS za vode ne ukrepa, ali ko **koncesionarji delujejo nepregledno in brez vnaprejšnjega obveščanja lokalne skupnosti**. To sproža občutek, da se o reki odloča mimo tistih, ki z njo živijo. Opažen je tudi **razkol med občinami**, kjer bolj aktivne občine vlagajo lastna sredstva v protipoplavno zaščito in druge ukrepe, druge pa čakajo na državno intervencijo. Med prebivalci, strokovnjaki ali občinami se pojavlja **neusklajenost pričakovanj**. Del prebivalstva želi strogo tehnične sive ukrepe (škarpe, beton), drugi zagovarjajo na naravi temelječe rešitve, kar sproža notranje konflikte - tudi znotraj skupnosti. V nekaterih primerih so občani sami čistili struge brez dovoljenj, kar je vodilo v ekološko sporne posege, ki pa jih država ni ustrezno naslovila ali sankcionirala. Tekom intervjujev gre zaznati tudi **napetost med različnimi strokami**, saj se dostikrat deluje preveč sektorsko in brez koordinacije. Določeni intervjuvanci opozarjajo, da **hidrotehnične rešitve včasih ignorirajo ekološke in prostorske razsežnosti**, kar vodi v rešitve, ki ne delujejo sistemsko. Čeprav okoljski konflikti – denimo med ribiči, ribogojci, naravovarstveniki ali upravljalci – niso posebej izpostavljeni kot zaostreni jih je mogoče prepoznati v **tistem rivalstvu interesov**, ki ga ne naslavlja ne država ne lokalna skupnost. Posledično mnogi sogovorniki izražajo potrebo po **mediaciji in strukturiranem usklajevanju interesov**, ki bi nadomestilo trenutno stanje pasivnega konflikta in razpršene odgovornosti.

4.5 Vloga stroke in interdisciplinarnost

Med intervjuvanci obstaja močan konsenz, da mora imeti stroka osrednjo vlogo pri upravljanju z reko, vendar se ta vloga danes pogosto kaže kot **okrnjena, prepozna ali neučinkovito umeščena** v načrtovalne in izvedbene procese. Intervjuvanci izpostavljajo, da mora biti stroka vključena **že v fazi načrtovanja**, ne šele kot tehnična podpora pri že sprejetih odločitvah. Pri tem poudarjajo potrebo po **neodvisni, etični in politično nevtralni strokovni presoji**. Poudarjena je tudi potreba po **večji interdisciplinarnosti**, saj se upravljanje z reko tiče številnih strokovnih področij – od hidrologije, ekologije, biologije in krajinske arhitekture do geodezije, agronomije in urbanizma. Omenja se tudi področja družboslovja in humanizma. Več sogovorcev izraža podporo oblikovanju **interdisciplinarne strokovne delovne skupine ali potencialne institucije**, ki bi trajno delovala, bila operativna in ne le svetovalna. Takšna skupina naj bi usklajevala rešitve, temeljila na strokovnih merilih in bila hkrati odprta za povezovanje z lokalnim znanjem. Vendar so izražena tudi opozorila: interdisciplinarno telo mora imeti jasno funkcijo, sicer obstaja nevarnost, da ostane samo sebi namen in nov birokratski aparat. Poleg tega mora imeti pristojnost, da odloča ali vsaj vpliva, ne zgolj komentira. Z vidika same stroke so intervjuvanci opozorili na **nezmožnost enotnega nastopa stroke kot celote**, saj med disciplinami pogosto prihaja do metodoloških razlik in različnih interesov. Ta razpršenost zmanjšuje moč strokovnega glasu v dialogu z državo in izvajalci. Hkrati obstaja dvom, ali je stroka dovolj neodvisna od interesnih vplivov – kar velja tako za izvajalce kot za državne organe (npr. Direkcijo za vode), ki pogosto vztrajajo pri zastarelih in preveč inženirskih pristopih. Lokalno prebivalstvo izrecno poudarja, da mora stroka prevzeti vodilno vlogo pri reševanju rečnih izzivov, prebivalstvo pa naj ima dopolnilno ali posvetovalno vlogo. Po njihovem mnenju je prav strokovno voden proces ključ za premik od parcialnih in politično motiviranih rešitev k dolgoročno vzdržnim pristopom. Skupna ugotovitev vseh štirih skupin je, da je za učinkovito upravljanje z reko potrebna **strukturirana, trajna, interdisciplinarna strokovna skupina**, ki ni zgolj formalna ali politična fasada, temveč dejanski operativni akter z vsebinsko težo, legitimnostjo in integriteto.

4.6 Vključenost lokalne skupnosti

Vprašanje vključevanja lokalne skupnosti v upravljanje z reko se kaže kot **kompleksno in pogosto problematično področje**, v katerem se prepletajo odprtost, previdnost, institucionalna omejenost in nizka angažiranost. Predstavniki **lokalne oblasti** poudarjajo, da imajo prebivalci možnost sodelovanja – zlasti v

okviru prostorskih načrtov (OPN, OPPN), kjer so predvideni postopki razgrnitve in zbiranja pobud. V praksi pa opozarjajo na **težavno uravnoteženje med lokalnimi interesi in strokovno presojo**, pa tudi na **nizko raven razumevanja postopkov** in nerealna pričakovanja prebivalcev. Pogosto se občani vključijo šele reaktivno, v fazi odpora ali pritožb. Strokovnjaki vključevanje načeloma podpirajo, a opozarjajo, da mora biti le to **strukturirano in vodeno**. Po njihovem mnenju je sodelovanje smiselno le, če je podprto z dejstvi, usmerjeno in povezano s strokovnimi presojami. Sicer obstaja nevarnost, da **postane kaotično, emocionalno ali celo zaviralno** za izvedbo ukrepov. Stroka zagovarja vključevanje skupnosti predvsem preko idejnih predlogov, povratnega mnenja in kot **uporabnika prostora**, ne pa kot oblikovalca rešitev. Med prebivalci prevladuje **skepsa glede dejanskega vpliva**, ki ga imajo v procesih upravljanja. Več intervjuvancev izpostavlja, da se občine pogosto **obnašajo neodzivno**, komunikacija pa je enosmerna. Pojavljajo se tudi pomisleki glede smiselnosti sodelovanja, ker prebivalstvo po njihovem mnenju **nima ustreznega znanja ali interesa za skupno delovanje**. Nekateri sicer prepoznavajo vrednost participacije, a z jasnim pogojem, da rešitve vodi stroka, skupnost pa prispeva prek odzivov ali podpore. Predstavniki izobraževanja izpostavljajo, da **vključevanje ni samo po sebi pozitivno**, ampak je učinkovito le, če je **dobro pripravljeno, vodeno in podprto s strokovnimi temelji**. Hkrati opozarjajo na izzive, kot so **nizka okoljska pismenost, različni interesi znotraj skupnosti in pasivnost**. Skupna ocena je, da je vključevanje lokalne skupnosti trenutno **formalizirano ali sporadično**, brez stalnih mehanizmov, ki bi omogočili pravočasno, strukturirano in smiselno sodelovanje. Za učinkovito vključevanje bo potrebna vzpostavitev **stalnih »participativnih« struktur**, ki bodo **vsebinsko podprte, jasno moderirane in tesno povezane s stroko** – ter podprte z dolgoročnimi izobraževalnimi in komunikacijskimi procesi.

4.7 Okoljska ozaveščenost in generacijske razlike

Intervjuvanci iz vseh štirih skupin ocenjujejo, da je **splošna okoljska ozaveščenost med prebivalci nizka**. Posebej to velja za **srednjo generacijo**, za katero sogovorniki menijo, da pogosto nima aktivnega odnosa do reke in ne razvija odgovornega ravnanja do narave. Opažene so **generacijske razlike v percepciji reke**: starejši so sicer bolj povezani z naravo, vendar večinoma prisegajo na tehnične rešitve (npr. betoniranje, škarpe), mladostniki kažejo znake vandalizma in odtujenosti, medtem ko so mlajši otroci prepoznani kot **potencial za spremembo**, saj jih je mogoče še oblikovati skozi vzgojo in izkušnje. Sogovorniki poudarjajo, da manjkajo **kolektivna skrb, okoljska pismenost in skupnostna odgovornost – vse preveč je posesivnega individualizma, ki je posledica agresivnega kapitalizma**. Ozaveščenost je razdrobljena, pogosto odvisna od osebnih vrednot ali priložnostnih dogodkov, ne pa rezultat sistematičnega dela z javnostjo. Izpostavljeno je, da znanje o reki in njenem pomenu **ni prisotno niti v šolah niti v lokalni skupnosti** v zadostni meri. Predlagani ukrepi za izboljšanje vključujejo:

- **zgodnje in izkustveno učenje** (spuščanje gregorčkov, opazovanje rib, delo na terenu),
- **vključitev okoljskih tem v kurikulum** (npr. preko EKO šol, Erasmus projektov),
- **ozaveščanje preko delavnic, medijev, filmov, kulturnih dogodkov**,
- **oživljanje tradicionalnih praks**, povezanih z reko (kulturna krajina, lokalna dediščina),
- **naslavljanje različnih generacij** z njim prilagojenimi pristopi.

Sogovorniki s področja izobraževanja poudarjajo, da mora biti okoljsko znanje **večplastno – povezano z doživljanjem, razumevanjem in skupnostjo**, ne zgolj faktografsko. Obenem pa opozarjajo na **pomanjkljivosti šolskega sistema** in generacijski prelom v prenosu znanj, kar vodi v pasivnost širše javnosti. Skupna ocena je, da brez dolgoročne in strateške usmeritve v **okoljsko vzgojo in medgeneracijski dialog** ne bo mogoče razviti stabilne družbene osnove za na naravi temelječe upravljanje z reko. Reka mora postati **vzgojni prostor, ne le fizični pojav**, kar zahteva sodelovanje šol, lokalnih skupnosti in drugih strokovnih institucij.

4.8 Predlogi sprememb in zaznane ovire

Med predlogi sprememb se najpogosteje pojavljajo zahteve po **renaturaciji reke**, zmanjšanju betoniranja, ohranitvi naravnih značilnosti (ovinki, razlivna območja), pogozitvi degradiranih bregov in **celostnem čiščenju porečja**. Poudarjena je tudi potreba po **vzpostavitvi suhih zadrževalnikov, strateškem dolgoročnem načrtovanju** na državni ravni ter **vzpostavitvi strokovne interdisciplinarnosti**. Intervjuvanci predlagajo **redno vzdrževanje reke** (podobno kot cestno pluženje), **večji nadzor nad koncesionarji**, preglednost ukrepov in **vzpostavitev delujočih katastrskih evidenc**. Pojavljajo se tudi bolj specifični predlogi, kot so možnost **menjave zemljišč na poplavnih območjih, kompenzacije prizadetim lastnikom, krepitev turističnega potenciala reke in okrepitev participacije, kjer obstaja pripravljenost za sodelovanje**. Najpogosteje navedene ovire na poti do izpostavljenih želja oziroma ciljev so:

- **razdrobljeno lastništvo zemljišč**, ki otežuje prostorsko načrtovanje in renaturacijo;
- **neodzivnost državnih institucij** in kompleksna, toga ter prenormirana birokracija;
- **pomanjkanje politične volje** in morebitna prevlada parcialnih, gospodarskih interesov;
- **nezaupanje med ravnmi oblasti** (država – občine), pa tudi med prebivalci in upravljavci;
- **slabo delujoči formalni postopki** (dolgotrajnost, pomanjkanje sredstev);
- **kulturne in mentalitetne ovire**, kot so odpor lokalnih lastnikov do sprememb, individualizem, pomanjkanje skupnostnega pogleda;
- **neusklajenost med institucijami in strokami**.

Posebej je izpostavljena potreba po **prilagoditvi prostorskih aktov, odgovornosti za okoljske kršitve in komunikacijski strategiji**, ki bi omogočila večjo razumljivost načrtovanih ukrepov. Skupni zaključek je, da so predlogi soglasno usmerjeni v **naravi prijaznejše, strokovno bolj usklajeno in dolgoročno stabilno upravljanje**, vendar bodo njihova realizacija in družbena sprejemljivost možni le ob **odpravi sistemskih ovir** – tako institucionalnih kot kulturnih – in vzpostavitvi **trajnostnega dialoga med vsemi ključnimi akterji**.

5 Zaključek

Analiza intervjujev z različnimi akterji iz lokalne oblasti, stroke, lokalne skupnosti in izobraževalne sfere razkriva **visoko stopnjo soglasja glede temeljnih težav, hkrati pa raznolike izkušnje in poglede**, kako se teh izzivov lotiti. V ospredju je zavest, da upravljanje z reko Pšato presega zgolj tehnično vprašanje urejanja vodotoka – gre za **kompleksen družbeni, okoljski in institucionalni problem**, ki zahteva celostni pristop. Skoraj vsi sogovorniki prepoznavajo, da je reka **izgubila naravni značaj** – postala je kanalizirana, funkcionalno izpraznjena, pogosto tudi vizualno degradirana. S tem se je spremenil tudi odnos ljudi do nje: od domačnosti, igre in stika z naravo k občutku nevarnosti, odtujenosti in pasivnosti. Zlasti **poplave leta 2023** predstavljajo simbolično prelomnico po kateri se zahteve po varnosti vse pogosteje postavljajo nad ekološke in prostorske pomisleke.

V vseh skupinah je prepoznana potreba po **temeljiti prenovi upravljanja** – tako na ravni sistemske ureditve kot vsakdanjih praks. Izpostavljene so **strukturne ovire**, kot so razpršenost pristojnosti, odsotnost katastrskih podatkov, neodzivnost države, nepregledni posegi koncesionarjev in nezmožnost dolgoročnega načrtovanja. Hkrati pa obstajajo tudi **kulturne in vrednostne ovire** – pomanjkanje skupnostne zavesti, individualiziran pristop k rešitvam, odpor do sprememb in nezaupanje v institucije.

Stroka je pogosto prikazana kot **odsotna ali razdrobljena**, čeprav naj bi bila ključni nosilec sprememb. Kljub temu se v odgovorih jasno oblikuje vizija: nujno je vzpostaviti **trajnostno, interdisciplinarno strokovno telo**, ki bo ne le svetovalno, temveč tudi usmerjevalno, povezovalno in operativno. Vloga **lokalne skupnosti** se danes giblje med simbolično navzočnostjo in dejansko izključenostjo. Čeprav obstaja pripravljenost za sodelovanje, primanjkuje struktur, ki bi omogočile stalno, vsebinsko podprto in pravočasno vključevanje prebivalcev. Potreba po **novih participativnih modelih** je zato ključna sestavina prihodnjih korakov.

Za dolgoročne spremembe pa bo nujna tudi **dvig okoljske zavesti**, predvsem preko šol in lokalnih pobud, ki bodo presegale enkratne akcije. Posebno vlogo pri tem imata **okoljska vzgoja in medgeneracijsko prenašanje znanj**, saj sedanji odnos do reke pogosto odraža izgubo povezanosti z naravnim prostorom.

Skupni imenovalec vseh skupin je **želja po spremembi**, a tudi **opozorilo, da ta sprememba ne bo mogoča brez institucionalnih, strokovnih in družbenih sprememb**. Reka Pšata kot tudi Kamniška Bistrica je namreč v očeh sogovornikov več kot zgolj nepomemben vodotok – je odsev prostora, v katerem živimo, odločamo in (so)delujemo. In prav v tem se skriva njen potencial - ne kot tehnični problem, temveč kot **priložnost za nov družbeni dogovor o naravi, skupnosti in naši prihodnosti**.

